

Billegården 21

Fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr 1988:5459

Lunds stad och kommun, Skåne län

Arkeologisk schaktningsövervakning och slutundersökning 2013

Ivan Balic

Titel: Billegården 21

Författare: Ivan Balic

Kulturmiljörapport: 2020:61

Omslagsbild: Zon 1, schaktning ned till morän. Nedgrävningar markerade med blå färg. Johan Wallin och Ivan Balic dokumenterar.

Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

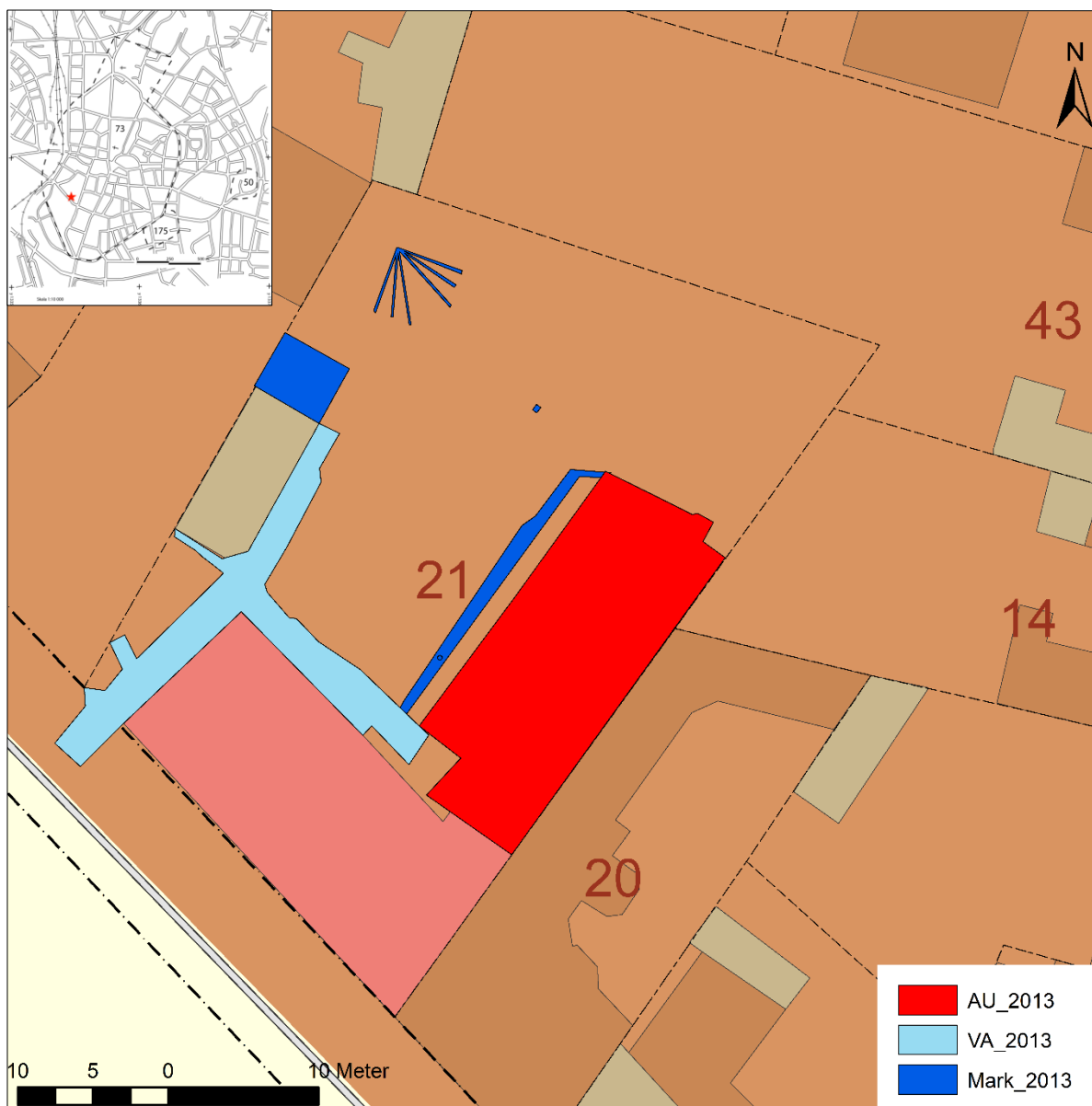
Sammanfattning	1
Inledning.....	2
Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar	4
Tidigare arkeologiska undersökningar i området.....	6
Aktuellt forskningsläge - en översikt.....	8
Det tidigaste bebyggelseområdet.....	9
Markanvändning, växtmiljö och näringar	12
Kulturhistorisk berättelse	13
Hushåll 1, Stormannagård, ca 990 – 1050	14
Hushåll 2. Stormannagård, ca 1050-1150.....	16
Hushåll 3, Stadsgård ca år 1150-1250	20
Hushåll 4, Stadsgård ca 1250-1350	23
Hushåll 5, Åkrar innanför vallarna ca 1350-1450.....	25
Hushåll 6, Lertäkter och odling ca 1350-1450	27
Hushåll 7 Beridarebanan och framåt ca 1650-1800-talet	29
De arkeologiska undersökningarna	32
Omfattning	32
Undersöknings- och dokumentationsmetod	33
Principer för den stratigrafiska analysen	34
Begreppet grupper	35
Begreppet hushåll	35
Analys och provtagning.....	36

Registrering av data.....	36
Fynd- och konserveringsinsatser	36
Kontextregistrering.....	37
Fynd	37
Frågeställningar.....	38
Bearbetning och analyser.....	39
Arkeologisk bearbetning och analys.....	39
Hushåll 1. Stormannagård med spår av bebyggelsenära odling ca år 990–1050	40
Hushåll 2, Omstrukturering av bebyggelsen och tomten ca 1050–1150	43
Hushåll 3. Omstrukturering av tomter, mer odling ca år 1150–1250.....	47
Hushåll 4. Odling och omstruktureringar ca 1250–1350	50
Hushåll 5. Odlingar, ca år 1350–1450	53
Hushåll 6. Odling, plantering och lertäkter, ca år 1450–1650	54
Hushåll 7 ca 1650–1800-talet.....	56
Hushåll 8. Den moderna bebyggelsen	59
Tolkningar och diskussioner.....	65
Förtätning och expansion under Lunds tidigaste historia.....	65
Tomtmark och odling i Lund genom tiderna	66
Administrativa och tekniska uppgifter 431-6228-2013	68
Redovisning av arkeologisk förundersökning 2013 VA.....	69
Schakt A, B och C.....	71
Delområde D.....	71
Delområde E.....	72
Sammanställning av resultaten	73

Hushåll 1, ca 990–1050	73
Hushåll 2, ca 1050–1150	73
Hushåll 3, ca 1150–1250	74
Hushåll 4, ca 1250–1350	74
Hushåll 5, ca 1350–1450	74
Administrativa och tekniska uppgifter 431-8262-2013	76
Redovisning av arkeologisk förundersökning 2013 Markplanering.....	77
Administrativa och tekniska uppgifter 431-13843-2013	79
Referenser.....	80
Bilagor	82
Bilaga 1. Makroskopisk analys av jordprover från kv Billegården, Lund.	83
Bilaga 2. Fyndförteckningar	89
Bilaga 3. Sektioner arkeologisk förundersökning 2013 VA	105

Sammanfattning

- Clara och Per Perssons Stiftelse planerade en större upprustning av fastigheten kv Billegården 21, Lund. Enligt planerna skulle en äldre flygelbyggnad rivas och ersättas med en ny, medan den befintliga byggnaden mot Svanegatan skulle totalrenoveras. Renoveringsarbetena omfattade även en omläggning av vatten- och avloppsledningar samt en omgestaltning av bakgården.
- Den södra delen av kv Billegården i Lund utgör ett område av den medeltida staden där den arkeologiska kunskapsnivån till stora delar är låg. En inledande geoteknisk- och förundersökning hade visat att fornlämningens status var god och att det fanns förutsättningar för en hög vetenskaplig potential på platsen. Utifrån detta beslutade Länsstyrelsen att en särskild arkeologisk undersökning (Lst. dnr 431-6228-2013) skulle genomföras. Senare tillkom ytterligare två beslut om arkeologiska förundersökningar på platsen (Lst. dnr: 431-8262-2013, Lst. dnr: 431-13843-2013). De genomfördes i samband med omläggning av vatten- och avloppsledningar samt omgestaltning av bakgården. Denna rapport omfattar resultaten från den särskilda arkeologiska undersökningen samt de båda förundersökningarna.
- Vid undersökningarna påträffades bebyggelselämningar från stadens äldsta historia som visar att bebyggelsen i området tycks ha etablerats tidigt någon gång mellan år 990–1050. Redan under andra halvan av 1000-talet skedde en förflyttning av bebyggelsen till ett gatunära läge, vilket kan indikera en förtätning av staden under slutet av 1000-talet. Senare under mitten av 1300-talet gick utvecklingen i motsatt riktning då platsens agrara funktioner blev tongivande.
- Resultaten från undersökningen visade att i samtliga medeltida hushåll förekom någon form av hushållsnära odling som gödslats med hushållsavfall som tycks ha varit det dominerande sättet att tillföra odlingsjorden ny näring. Olika former av odling har varit vanligt förekommande under hela medeltiden och utgjorde en viktig del i hushållens ekonomi. Karaktären på odlingarna varierade, med både småskaliga köksträdgårdar och större odlingsenheter som brukades med årder eller plog. Hur tomtmarken användes har främst varit beroende av hushållets behov av olika typer av byggnader. Därefter verkar behovet av hushållsnära odling ha varit högt prioriterat.

Figur 1. Lilla kartan: Lunds medeltida stad, fornlämnning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna. Stora kartan: Särskild arkeologisk undersökning (AU) Lst. dnr 431-6228-2013 i röd färg, Förundersökning VA Lst. dnr: 431-8262-2013 i ljusblå färg och markarbete, Lst. dnr: 431-13843-2013 i mörkblå färg. © Lantmäteriet

Inledning

Bakgrund

Clara och Per Perssons Stiftelse planerade en renovering och tillbyggnad av fastigheten kv Billegården 21, Lund. Den nya tillbyggnaden i tre plan omfattade 260 m² och inkluderade en källare samt en hiss. Den skulle ersätta en äldre flygelbyggnad som tidigare rivits. Renoveringsarbetet omfattade bland annat en omläggning av fastighetens vatten- och avloppsledningar.

Den södra delen av kv Billegården i Lund utgör ett område av den medeltida staden där kunskapsnivån till stora delar är låg, både ur ett historiskt och arkeologiskt perspektiv. Inför byggprojektet genomfördes en geoteknisk undersökning (Lst dnr 431-26758-12) samt en arkeologisk förundersökning (Lst dnr 431-29438-12). Målet med undersökningarna var att klargöra fornlämningens status, innehåll, datering samt dess vetenskapliga potential (Ericsson 2013; Balic & Kronroth 2013). Med resultaten från undersökningarna som underlag, beslutade Länsstyrelsen att byggprojektet skulle föregås av en särskild arkeologisk undersökning (Lst dnr 431-6228-2013). Kort efter att den särskilda arkeologiska undersökningen utförts, genomfördes ytterligare en arkeologisk förundersökning på platsen, enligt Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-8262-2013). Denna gjordes i samband med att vatten- och avloppsledningar till fastigheten byttes ut. Den här rapporten omfattar resultaten både från den särskilda arkeologiska undersökningen samt den efterföljande arkeologiska förundersökningen.

Figur 2. Fotografi från den särskilda arkeologiska undersökningen. Projektledare Ivan Balic övervakar schaktningen medan arkeolog Johan Wallin rensar av ytan.

Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar

Kvarteret Billegården

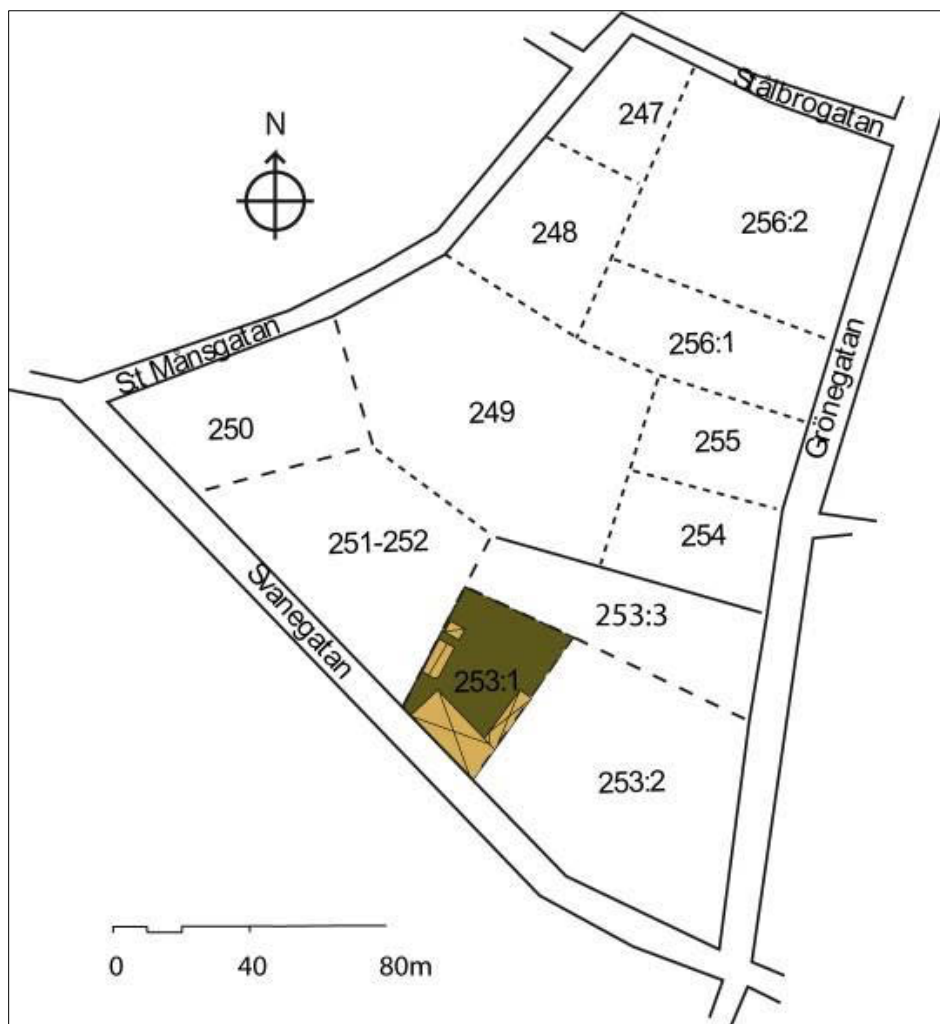
Kvarteret Billegården låg under medeltiden i stadens sydvästra del. Gatorna som omsluter kvarteret Svanegatan, Sankt Mångsgatan, Stålbrogatan och Grönegatan, anses alla vara av medeltida ursprung (Andrén 1980:48, Andrén 1984:19). Med stor sannolikhet har kvarterets form uppkommit som ett resultat av att de två västliga gatorna, Svanegatan och Sankt Mångsgatan, sträckt sig mot en gemensam öppning i stadens befästningsverk alldeles intill sockenkyrkan Sankt Måns väster om kvarteret. Under medeltiden låg Sankt Peters kyrka vid Grönegatan och dess kyrkogård i sydöstra hörnet av kvarteret (tomt 253:2, figur 3). Själva kyrkan har inte påträffats, men gravar tillhörande kyrkogården har dokumenterats i nuvarande Grönegatan och på fastigheten kv Billegården 47 (före detta 17 och 18), vilket indikerar det ungefärliga läget för sockenkyrkan (Gardelin 2007a:2).

Det finns ett fåtal medeltida dokument som berör kvarteret, främst från 1300-talet och omnämner huvudsakligen Sankt Peters kyrka medan majoriteten av de skriftliga källorna härrör från 1500-talet och senare (Blomqvist 1951:227f, Andrén 1984:104f). Det arkeologiska materialet påvisar tidigmedeltid aktiviteter i kvarterets norra, västra och östra delar med bland annat fynd av keramik, bebyggelselämningar, tomtrännor och brunnar. I de östra delarna av kvarteret kan några av dessa dateras till sent 900-tal. I den västra delen av kvarteret har stora mängder avfall från ett kammakeri daterat till 1100- och 1200-talet framkommit (Gardelin 2007a).

Kv Billegården har fått sitt namn efter adelssläkten Bille som under 1500-talet ägde en gård i den norra delen av kvarteret. Det äldsta skriftliga belägget för gården är från år 1547, då den omnämndes som Torben Billes gård. Torben Bille var Lunds sista katolska ärkebiskop. År 1553 nämns gården som Torben Billes fädernegård, som han ärvt av fadern och riksrådet Sten (Baase) Bille. Steen Bille (1446–1520) var riddare och riksråd och hans bana i Lund påbörjades då han år 1469 äktade Ellen Stigsdatter (Krognos), dotter till innehavaren av bland annat Krognosgården i Lund (Hansen 2014:22). Det är dock oklart när gården i Billegården förvärvas, gården har varit i adelssläktens ägo sedan åtminstone sen medeltid (Andrén 1984:104f).

Under slutet av 1500-talet samlades större delen av tomterna i kvarteret genom förvärv av Torbens brorsdotter fru Beate Bille till en enhet (Andrén 1984:104f). Beata Bille var brorsdotter till Torben Bille och mor till astronomen Tycho Brahe. Gården och ägaren är omnämnda på Vedelska kartskissen från omkring år 1589 (André & Högstedt 1990:10f). Billes gård borde ha varit substantiellt viktig då den är med på en karta som i grova drag innehåller de viktigaste punkterna i staden. Beata Bille och gården nämns åter år 1615, enligt uppteckningen ligger Beate Billes gård på hörnet om Mynterigården (Carlquist 1923:45f). Myntaregården låg i kvarteret Myntets sydöstra del, norr om Stålbrogatan, från senare delen av 1300-talet till 1440-talet då myntverket lades ned (Bevaringskommittén 1981:126). Beate Bille avled någon gång kring år 1636. Ett av hennes arv till eftervärlden var att hon verkade för de fattiga i staden. I en uppteckning från samma år som hon avled, står det att avlidna Beate Bille stiftat

själabodar, fattighus, i Lund (Andrén 1984:105). I mitten av 1600-talet fanns en beridarebana på Billes forna gård, som inkluderade bland annat hage, ridskola, stall och ridbana. Beridarebanan ägdes av doktor Christan Foss. I en uppteckning från år 1696 från skräddaren Jöns Christensen, som bodde i eller vid ridstallet, berättas att det fanns en damm i hagen där rådman Lewerentz brukade ha fisk (Carlquist 1923:45f).

Figur 3. Kvarteret Billegården efter Andréns tomtrekonstruktion av förhållandena kring år 1500 (Andrén 1984). Den aktuella tomten är markerad med färg.

Tidigare arkeologiska undersökningar i området

Om inget annat anges är informationen i kapitlet hämtad från Kulturens LA-arkiv. Listan nedan hänvisar till utvalda arkeologiska undersökningar i kv Billegården.

Fastighet	Årtal	Beskrivning
Kv Billegården 17	1954	Grävning för oljetank. Enstaka skelettdelar och en grop med fynd av svartgods.
Kv Billegården 5	1984	Slutundersökning vars resultat visade på byggnation redan under 1000-talet genom bl a fynd av tomtrännor, lergolv och en flätverksbrunn. Senare under 1100-talet avlöstes bebyggelsen av en större byggnad med lergolv. Fyndmaterialet var främst av hushållskaraktär och bestod av östersjökeramik, kammar och andra fynd av horn och ben (Gardelin 2007a)
Kv Billegården 49	1984	Slutundersökning gjordes inför byggandet av HSBs bostadsområde. Total omfattades 4500 m ² , men endast två mindre ytor om ca 130 m ² intensivundersöktes. De båda ytorna låg längs Sankt Mångsgatan. Resterande yta, ca 94 %, omfattades endast av ett antal schaktningsövervakningar. Resultaten från undersökningarna visade att området främst utgjort en produktionsplats för ben- och hornhantverk. Huvudsakligen dateras kammakeriavfall från perioden 1100-tal till början av 1200-tal (Gardelin 2007b).
Kv Billegården 3	1984	Schaktning för avlopp. En kraftig grundmur påträffades med golvnivåer av både storstenstegel och natursten. Muren tillhörde en byggnad som var minst 12 m lång/bred och vars grundmurar fanns bevarade till en höjd av 2,00 m. Muren var uppförd av tuktad kvartsit i skalmursteknik.
Kv Billegården 6	1999	En slutundersökning genomfördes i kv Billegården 6 som föranleddes av en planerad tillbyggnad i anslutning till ett gathus och dess flygel på fastighetens bakgård. Det var den centrala delen av Billegårdens tomt som omfattades av undersökningen. Undersökningen visade en komplex fornlämningsbild som representerade tiden från Lunds grundläggning till nuvarande bebyggelse (1876). Bland annat påträffades en flankerande byggnad till Billeättens stenhus som var uppfört i korsvirkesteknik och med fack fyllda med storstenstegel. Ytterligare en välbevarad huslämning från 1300-talet påträffades. Huslämningen uppvisade rumsindelning med olika golvbeläggningar i form av stenläggning respektive ett lergolv. Den äldsta delen av stratigrafien visade på en relativt ringa kulturlagertillväxt under 1000- och 1100-talen. Dock fanns mycket bebyggelsepåspår som stolphål och väggrännor. Resultaten pekar på att området ingått i det ursprungliga bebyggelseområdet från 900-talets andra hälft.
Kv Billegården 53	1999	Schaktningsövervakning inför byggnation. Delar av det så kallade Billegårdskomplexet påträffades tillsammans med ett brandlager som daterats till första halvan av 1200-talet (Gardelin 2000).
Kv Billegården 21	2012	En geoteknisk undersökning genomfördes med anledning av rivning av bebyggelse samt nybyggnation. De fem borrhöjarna visade på en mycket varierad stratigrafi. Undersökningsresultatet visade att medeltida kulturlager fanns på djup mellan 0,50–0,92 m djup samt att moränleran framkom vid djup av mellan 1,00–1,30 m. I de tre borrhöjarna i den västra delen av undersökningsområdet var kulturlagren nedbrutna med diffusa kontaktytor, dessutom har området påverkats kraftigt av sentida utschaktningar och ledningsdragningar i samband med 1800- och 1900-tals byggnationerna. I den norra delen var kulturlagren välbevarade (Ericsson 2013).
Kv Billegården 21	2013	I samband med den planerade nybyggnationen med källare och hiss i kvarteret Billegården 21, Lund, genomfördes en arkeologisk förundersökning. Stora delar av området var kraftigt skadade i samband med sentida aktiviteter, endast fragmenterade lämningar i moränleran var där bevarade. På den norra delen av området påträffades bevarade kulturlager, byggnadslämningar, odlingslager och en gränsmarkering (Balic & Kronroth 2013).

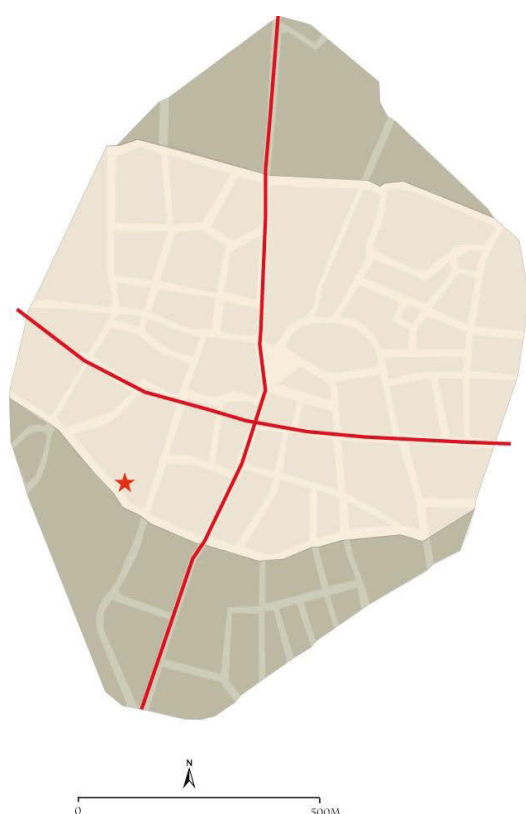

Figur 4. Kopia av Olof Naerings och Anders Schiönings karta över Lund från år 1688. Kopian ritades av Caspar Magnus Espman 1781 (André och Högstedt 1990:30). Fastigheten kv Billegården 21 är markerad med en röd stjärna.

Aktuellt forskningsläge - en översikt

Kvarteret Billegården är beläget inom ett område i Lund där den arkeologiska kunskapsnivån varit relativt låg. De arkeologiska undersökningarna som utförts har skett i den västra och norra delen av området, medan den södra delen inte undersökts i lika hög grad. Vi vet egentligen inte när området inkluderades i staden. Utifrån undersökningar i andra delar av staden skedde en reglering av gatunätet och bebyggelsen omkring mitten av 1000-talet. En expansion kan ha inträffat redan före mitten av 1000-talet där gränsen mellan åkermark och bebyggelsemark redan tidigare flyttats ut till vad som under resten av medeltiden kom att bli stadens befästa gräns med den omslutande försvarsvallen (Johansson Hervén 2008:266). Hypotesen om bebyggelseexpansionen antyder att det funnits en plan för stadens utveckling. Det är av stor vikt att försöka förstå hur Billegården passar in i den planerade expansionen.

I äldre arkeologiska undersökningar som bedrivits i Lund, har bebyggelse lämningar varit utgångspunkten. Därmed är inte växt- och kulturmiljöer från tiden före bebyggelsens tillkomst i slutet av 900-talet och fram till 1700-talet särskilt utvecklade. På senare år har arkeobotaniska analyser gjorts på ett flertal prover från Lund, vilket lett till att ny kunskap om växt- och kulturmiljöerna vuxit fram. Därmed har det arkeobotaniska materialet i samband med kulturlager varit av stor vikt i dokumentationsmaterialet från de aktuella undersökningarna från kv Billegården 21. Resultaten från arkeobotaniken vidgar vyerna och tillför information om vilka växter som odlats, hur marken har utnyttjats, vad det är för typ av odling, djurhållningen och om området varit del av stadens inägomark. Det kan också ge ny kunskap om huruvida området ligger innanför eller utanför 1000-talets bebyggelseområde.

Figur 5. Lunds tidigaste tolkade kärnområde markerat med ljusare beige färg. Den nya expansionen av stadsområdet under 1000-talet är markerat med mörkare beige. Ett förslag på hur den nordsydliga och östvästliga vägen kan ha löpt genom stadsområdet är markerat med röd linje. Den gröna ringen markerar dagens kv Billegården samt delar av Svaneviken. Det är detta område som avses i den bland annat den kulturhistoriska berättelsen.

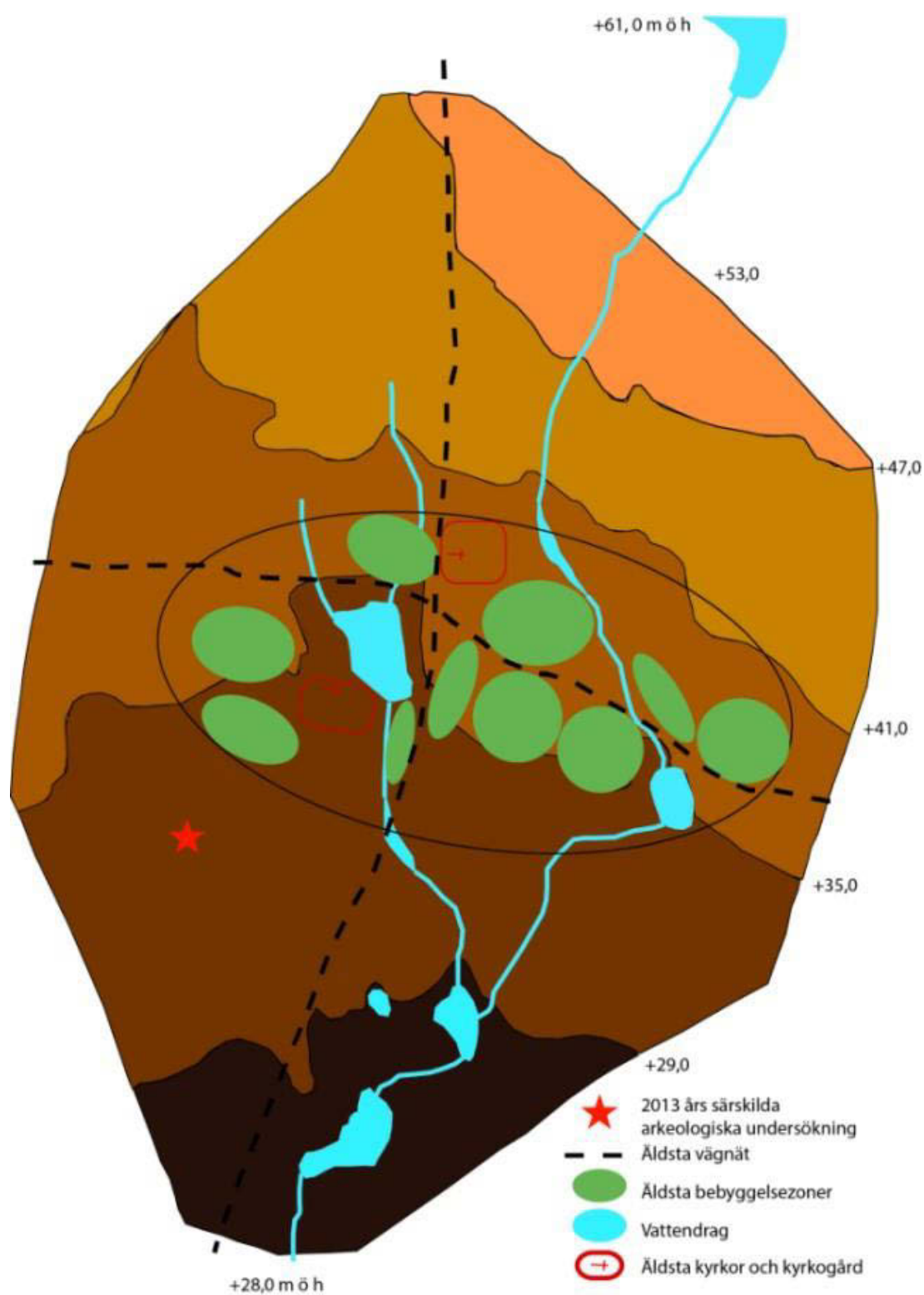
Det tidigaste bebyggelseområdet

Anders Andréns två stadsrapporter (1980 och 1984), har haft stor betydelse för kunskapen om staden Lunds äldsta historia. De ger en sammanfattning av kunskapsläget, men tillförde också ny kunskap genom sammanställningar och rekonstruktioner av tomt- och ägostrukturen i Lund. Sedan tillkomsten av rapporterna har nya arkeologiska undersökningar och dess resultat tillfört nya aspekter till diskussionen om Lunds äldsta bebyggelseområde (Balic 2014:6).

I den äldre forskningen antogs ofta att Lund anlades på initiativ av Knut den Store på 1020–1030-talen. Dock har tiden för en eventuell "grundläggning" kunnat flyttas tillbaka i tiden till år 990 och Sven Tveskäggs tid (Johansson Hervén 2001:42f). Det äldsta belägget för aktivitet i Lund, som säkert kan dateras, är från de äldsta gravarna på ett kristet gravfält vid Kattesund. Väster om dessa uppfördes en träkyrka och kyrkan har tolkats som kyrkan Sven Tveskägg lät uppföra i Skåne, enligt Roskildekrönikan (Cinthio 1996:9, 2002:24). Det förefaller lite märkligt då stavkyrkans kor är sekundärt och det finns belägg för att det gjorts ingrepp i äldre gravar vid uppförandet av kyrkan (Cinthio 1996:7, 2002:32). Direkt under långhusets vägglinje ligger en grav som tolkas som ingående i den äldsta kyrkogården, vilket kan indikera att ett kristet gravfält föregår stavkyrkans uppförande. Det har föreslagits att det tidigaste Lund ursprungligen har varit ett kristet gravfält i anslutning till en färdled (Johansson Hervén 2008:263).

Stefan Larsson har i boken *Centraliteter* diskuterat Lunds grundläggning och de bakomliggande faktorerna till varför staden Lund uppstod. Larsson har ifrågasatt dateringen av Lunds tillkomst. Ett av de tidigaste spåren av det äldsta Lund, utgörs av dendrokronologiska analyser av gravar, där några av gravarna i materialet kan dateras från år 990. Larssons menar att om inte det första någon gör på en plats är att dö och begravas borde bebyggelsen ha börjat uppföras innan detta (Larsson 2006:176). Frågan angående stadens uppkomst har diskuterats av många, med många olika teorier. Till exempel diskuterade Knut Stjerna att Lund var ett administrativt centrum. Ragnar Blomqvist däremot menade att Lund var en köpstad (Stjerna 1909, Blomqvist 1941:44, 1951:33). Andrén tonade ned handels betydelse i den äldsta staden och lyfte istället fram en funktion som administrativ tätort, uppbördscentrum och som en del av ett herravälde i politiskt, ideologiskt och ekonomiskt hänseende (Andrén 1980:77f). Uppfattningarna om Lunds grundläggning går isär bland forskarna, det samma gäller uppfattningarna om utsträckningen av Lunds äldsta bebyggelseområde. Blomqvist ansåg att stadens äldsta bebyggelse skulle sökas på båda sidor om Stora Södergatan. Andrén har ansett att den äldsta bebyggelseutbredningen snarare ska sökas i en östvästlig axel (Gardelin 2014:8). Den bilden har sedan kompletterats med undersökningar i Kattesundsområdet, vars resultat vidgar området söderut. Det finns också tidiga dateringar på bebyggelse i kv Myntet, där en brunn skär en äldre tomträna. Dendrokronologiska dateringar från brunnen visar på en tid runt 1000-talet (Larsson 1993:157). Utifrån undersökningsresultat från de senaste åren står det klart att vid början av 1000-talet fanns bebyggelse i både de östra och västra ytterkanterna av Lunds medeltida stadsområde. Det finns också indikationer på att det inte fanns någon bebyggelse i de norra och södra delarna förrän en bit in i 1000-talet (se figur 6). Till detta bör det också tilläggas att det inte genomförts lika många undersökningar i de här delarna av staden. Den norra och södra delen av staden behöver utredas ytterligare och kan kanske i framtiden öka kunskapen om stadens utbredning (Balic 2014:7). Mycket talar för att stadens äldsta bebyggelseområde ska dateras till slutet av 900-talet eller tidigare.

Billegården låg under medeltiden inte i hjärtat av staden, utan var beläget i stadens sydvästra del, mitt emellan Stortorget och stadsvallen som avgränsade staden. Med stor sannolikhet har kvarterets form uppkommit som ett resultat av att de två västliga gatorna sträckt sig mot en gemensam öppning i stadens befästningsverk, alldeles intill sockenkyrkan Sankt Måns. Under medeltiden låg Sankt Peters kyrka vid Grönegatan och dess kyrkogård i sydöstra hörnet av kvarteret (tomt 253:2). Själva kyrkan har inte påträffats, men gravar tillhörande kyrkogården har dokumenterats i nuvarande Grönegatan och på fastigheten kv Billegården 47 (före detta 17 och 18), vilket anger det ungefärliga läget för sockenkyrkan (Gardelin 2007a:2). Bebyggelsemönstret, från sekelskiftet år 1000, visar likheter med samtida landsbygden. Bebyggelsen består av stora gårdsenheter med långhus som bas. I flera kvarter har gårdar av den här typen påvisats i t ex, kv Färgaren, St Botulf, Clemens, Myntet, Gyllenkrok (Johansson Hervén 2008:263f, Andrén 1980:50, Larsson 1993, Carelli 1991). Conny Johansson Hervén menar på att de blockformiga kvarteren i de centrala delarna av Lund kan ha uppkommit kring ett befintligt vägnät mellan gårdarna (Johansson Hervén 2001:43).

Figur 6. Ett förslag på den tidiga bebyggelsezonens utbredning och de första träkyrkorna kring kommunikationslederna. Fuktdrag och vattensjuka områden är också markerade. Undersökningsområdet är markerat med en röd stjärna.

Mellanrummen mellan den första generationens gårdar har troligen upprättat ett rörelsemönster som i de flesta fallen inte brutits och därmed utformat det medeltida gatunätets ursprung. Det är små skillnader mellan fyndmaterialet i området och med den senvikingatida landsbygdsbebyggelsen, framförallt är det avsaknaden av verkstäder i det tidiga skeendet som är anmärkningsvärt (Johansson Hervén 2008:264).

Markanvändning, växtmiljö och näringar

Under de senaste åren har Kulturen arbetat med frågor kring växtmiljöer, hantering av vegetabilier och djurhållningen under de tidigaste skeendena i Lunds historia. Kulturen har kontinuerligt arbetat tvärvetenskapligt med paleobotaniker för att få en bättre inblick i de tidiga lundabornas levnadsvillkor. Detta har bland annat gjorts i kv Trädgården 11 och undersökningarna i kv Saluhallen 1 (Balic 2014 och Gardelin 2014). I kv Billegården finns bland annat äldre odlingslager, vilka kan ge mer kunskap om områdets tidiga brukande, odlingsformer och grödor. Kunskapsbehovet om odling i staden och dess betydelse för människorna behöver utvecklas ytterligare. Inom den traditionella arkeologiska forskningen har inte mycket tid ägnats åt städernas växtmiljö eller spåren av bruket av växter i matkulturen och andra näringar. Nyare forskningsexempel från andra städer som Karlstad och Norrköping, visar att studier av växtmiljöer kan belysa frågor kring markutnyttjande och odling. Studier rörande gödsel av olika slag kan svara på om boskapen betade på platsen eller om detta skedde utanför staden. Vilka råvaror som hanterades men inte nödvändigtvis odlades på platsen (Heimdahl 2005).

Kulturhistorisk berättelse

Den kulturhistoriska berättelsen är en populärhistorisk presentation av resultaten från de arkeologiska undersökningarna i kv Billegården 21, i vilken vi tillåtit oss att ta ut svängarna i tolkningarna. Syftet är att presentera en vetenskapligt underbyggd berättelse om platsens historia med människor i centrum. För att underlätta för läsarna att förstå det historiska sammanhanget, inleds varje hushåll med en övergripande regional och lokal sammanfattning som främst utgår från historiska källor och tidigare arkeologiska resultat. Därefter presenteras platsens historia utifrån resultaten från undersökningarna.

Arkeologi handlar om att studera människor från det förflutna, ofta över en lång tidsrymd. För att kunna göra detta behöver man ett sätt att hantera och dela upp tiden, samtidigt som hänsyn måste tas till själva platsen. Vanligen delar vi in tiden efter konkreta och påtagliga förändringar, i ett före och efter. Ofta används uttryck som faser eller perioder för att dela upp tiden i ett område. Men en förändring på en plats behöver inte ha samma betydelse på en annan inom samma område. Det kan alltså vara mycket svårt att hitta skiljelinjer som gäller för ett större område, speciellt om det är uppdelat i flera mindre enheter som tomter. Vår metod för att dela upp tiden på flera platser inom ett område utgår från hur människors livsvillkor sett ut på platsen och hur olika förändringar påverkat dem. Utgångspunkten är begreppet hushåll, som kan sägas omfatta en grupp människor som bor tillsammans och som har sitt levebröd från samma verksamhet. Exempelvis kan det röra sig om en familj som bor på en tomt och har ett skomakeri. Ett skifte mellan två hushåll sker när förhållandena och livsvillkoren förändrats så pass mycket att det kan antas att människorna på platsen nu levde på ett annat sätt än tidigare, eller att nya människor flyttat in. Ett hushåll kan också vara en större enhet till vilken många olika grupper av människor är knutna, till exempel en storgård. Så är fallet för flera av hushållen som presenteras nedan. Om hushållsbegreppet ska fungera som ramverk för uppdelningen av tid och rum måste ett mänskligt perspektiv föras in i tolkningarna. Detta kan vara svårt eftersom människorna oftast bara kan studeras indirekt via de spår som de lämnat efter sig i det arkeologiska materialet. Detta innebär att vi sällan kan se enskilda individers handlingar, utan får nöja oss med att studera en anonym odefinierad grupp människor. För befolka ett hushåll använder vi till en viss del schabloner. Dessa är generella bilder av de människor vi tror att ett hushåll bestod av. En mera detaljerad beskrivning av hushållsbegreppet finns att läsa i kapitlet "Principer för den stratigrafiska analysen".

Vid undersökningarna i kv Billegården 21 kom huvudsakligen bara delar av en tomt att undersökas. Den kulturhistoriska berättelsen består därmed av en presentation av en serie hushåll som avlöser varandra.

Hushåll 1, Stormannagård, ca 990 – 1050

Historisk översikt

De tidigaste lämningarna i området är från slutet av 900-talet. I Kattesundsområdet har en större kyrkogård med en liten kyrka grävts fram och genom att studera årsringarna i virket från kistor, har de daterats till runt år 990. Kring den här tidigkristna platsen etablerades bosättningar och redan i början av 1000-talet hade ett avsevärt markområde tagits i anspråk av de första lundaborna. Den första glesa bebyggelsen omfattade ett område kring två äldre kommunikationsleder. En östvästlig som gick från inlandet, via vadställen över Höje å vid Källby och Värpinge, ut mot Öresundskusten. Den andra gick i nordsydlig riktning och löpte från Söderslätt över vadställena i Höje å, vidare norrut, där den grenade sig mot skånska västkusten och bygderna på Kristianstadslätten. Bebyggelsen var utspridd på stora ytor präglade av odlad mark och bebyggelsestruktur liknande andra centralorter från järnåldern, t ex den stora boplaten i Uppåkra söder om Lund.

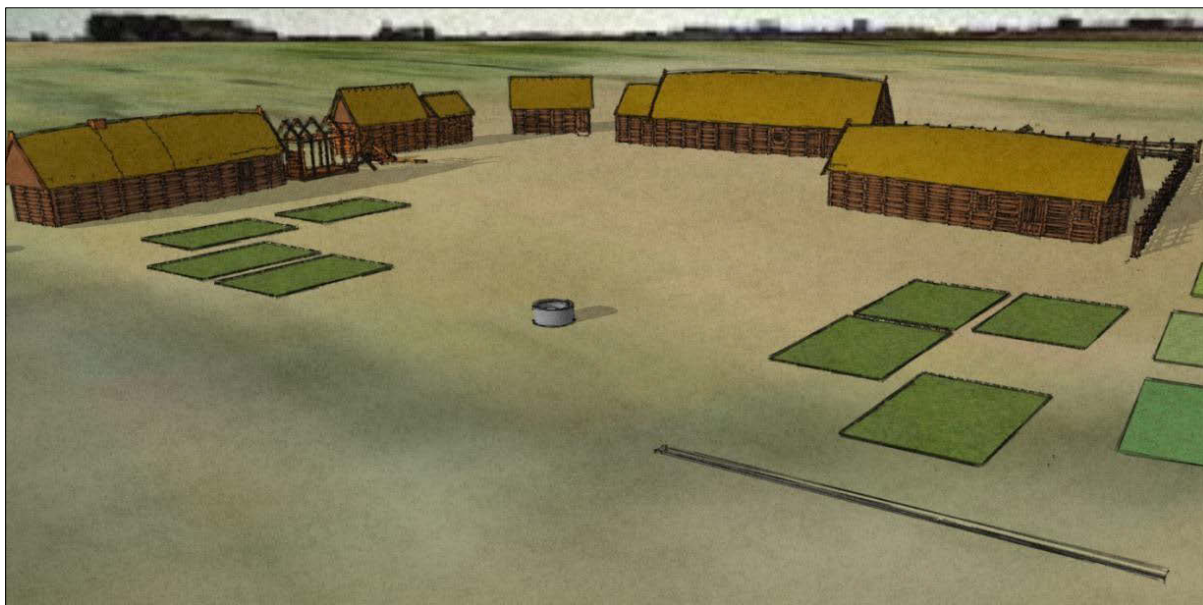
Den ursprungliga topografin i området där idag kv Billegården ligger, bestod av en svag, ganska jämn sydslutning utan några vattendrag. På så sätt utgjorde området en plats som väl lämpade sig för bebyggelse och odling. Under 900-talet och början av 1000-talet låg dagens kv Billegården alldeles söder om den tidigkristna kyrkan och kyrkogården. I området kan det ha funnits två eller tre storgårdar samt ett område med metallhantverk.

Under denna tid bestod vanligen en storgård av ett bostadshus kring vilket flera andra mindre byggnader låg löst grupperade. Åkrarna låg samlade kring gården och närmast bebyggelsen bedrevs förmodligen både åkerbruk samt trädgårdsodling med kålgårdar, köks- och kryddträdgårdar. Enheten var till stor del självförsörjande, även avseende hantverksprodukter. Hushållet på gården utgjordes sannolikt av en utökad familj med flera generationer boende tillsammans, men ett mer eller mindre stort inslag av ofri arbetskraft ingick säkert också. Banden mellan familjerna på gårdarna i området spelade säkert en viktig roll som upprätthölls genom släktskapsband, olika former av allianser och nätverk. De utgjorde också en viktig del i relationerna till andra byar i landskapet och till andra viktiga platser i området, såsom Uppåkra.

Generellt sett var byggnaderna på en storgård uppförda med stolpburna tak samt trä- eller lerklinade väggar. En annan viktig konstruktion var brunnar som försåg gården med vatten som behövdes till både människor, djur och odling. Hägnader och rännor spelade också en stor roll. Med dem kunde djur och människor rörelser i området begränsas och styras så att exempelvis inte djur tog sig in i odlingar. Rännor och hägn användes även till att markera olika gränser som till exempel mellan två tomter. Diken och rännor fungerade även som avrinning för vatten.

Odling bedrevs både på markerna runt gården men också inne på gårdsområdet, vilket formade dess utseende och karaktär. Till denna hushållsnära odling kunde olika former av konstruktioner höras såsom odlingsbänkar och hägnader, men även odlingsjorden var i mångt och mycket en konstruktion. Genom

att gödsla med exempelvis hushållsavfall, djurdynga och aska kunde näring tillföras jorden. För att lätta upp de tunga lerjordarna som finns i området, kunde sand och organiskt material som huggspån tillföras så att en odlingsjord med önskvärda egenskaper skapades. Den hushållsnära odlingen, eller trädgårdsodling som den ofta kallas, var en viktig del av självhushållningen på en storgård. Animaliska produkter som fisk, vilt och tamdjur spelade också en stor roll i hushållens näringsfång.

Figur 7. Ett förslag till en rekonstruktion av hur storgården under hushåll 1 kan ha sett ut. © Ivan Balic.

Vad som påträffades vid den arkeologiska undersökningen

De spår efter storgården som påträffades vid undersökningen var mycket fragmenterade av närmare 1000 års användande av platsen. Av gårdens bebyggelse påträffades bara delar av den takbärande konstruktionen från en av byggnaderna. Dessa utgjordes av stolphål, det vill säga de igenfyllda nedgrävningarna i vilka stolpar en gång stod. Byggnaden har tolkats vara uppförd någon gång mellan slutet av 900-talet och början av 1000-talet.

Alldeles i närheten av huset, ett par meter öster därom, påträffades spåren efter ett hankgärdesstaket som var satt i en ränna. Dess syfte var att avskilja bebyggelseområdet från betande djur eller odling. På den södra delen av ytan dokumenterades ytterligare en gränsmarkerande ränna. De två gränsmarkeringarna kan ha ramat in gårdens bebyggelseområde mot öster och söder. Rännan i söder hade en annan karaktär än den östra. Den saknade ett staket, vilket pekar på den avstängande funktionen inte varit lika viktig. Istället tycks dess huvuduppgift ha varit att markera en gräns och möjligen också att avleda vatten. Gränsmarkeringar i form av grävda rännor eller diken, har i andra områden i Lund, som till exempel i kv Repslagaren, tolkats som tomtgränser med en datering till tiden runt 1000-talets mitt (Andrén 1980:49). Det är möjligt att Svanegatan haft en annan sträckning än dagens och att den sydliga rännan ska ses som ett dike till en föregångare till Svanegatan. Men den kan också ses

som gräns mellan två tomter eller två olika brukningsområden och att Svanegatan ännu inte utgjorde ett regelrätt rörelsestråk. Det låg två tidigmedeltida brunnar i direkt anslutning till rännan, på båda sidor om den. Rimligen placerades inte brunnar utmed gatan utanför tomten, vilket gör det mera sannolikt att rännan markerat gränsen mellan två tomter eller brukningsområden. Rännorna har daterats till 1000-talets första hälft och de kan indikera en reglering av området vid denna tid, vilket skedde på flera andra platser i staden.

Området mellan huset och rännan var en plats där hushållsnära odling bedrevs. I odlingsjorden påträffades spår av träkol, förkolnade sädeskorn, fiskben, djurben från däggdjur, vilket kan kännetecknas som hushållsavfall. Hushållsavfall i odlingshorisonterna är vanliga i kulturlager från det äldsta Lund och kännetecknar småskaliga hushållsnära odlingar. Liknande odlingshorisonter i moränleran har tidigare analyserats i bland annat kv Saluhallen 1 år 2010, vilka där daterades till sent 900-tal eller tidigt 1000-tal. En fläderbärskärna fanns också bevarad i det arkeobotaniska materialet från kulturlager hörande till hushåll 1. Fläderbärskärnor har bland annat påträffats i kulturlager under domkyrkans grundläggning och tycks generellt vara karakteristiskt för det äldsta Lund. Det kan indikera att fläder var vanligt förekommande i Lund vid denna tid och kanske odlades den medvetet (Heimdahl, Bilaga 1). Andra grödor som odlades på platsen var kål, persilja, mejram och medicinalväxter som läkermalva.

Vid undersökningen påträffades två brunnar som var anlagda en tid efter att gården etablerats. De var båda grävda genom odlingsjorden ned till ett vattenförande gruslager i moränleran. För att stabilisera brunnarna fodrades de med brunnskar av flätverk. Efter att den ena brunnen slammats igen fylldes den igen med jord och annat material som fanns på platsen. Framförallt användes matjord, som förmodligen hämtats från ett område i närheten av ett stall. I jordfyllningen fanns även spår efter ölbryggning. Öl utgjorde en stapelvara i människornas diet och ölbryggning var något som förekom på varje gård och beroende på hushållets storlek kunde den vara ganska omfattande (Balic & Heimdahl 2015:144).

Hushåll 2. Stormannagård, ca 1050-1150

Historisk översikt

Vid mitten av 1000-talet blev Lund ett biskopsstift och vid denna tid uppfördes flera kyrkor i staden. Det är också mycket som talar för att Allhelgonaklostret grundades vid denna tid. I slutet av 1000-talet framträdde staden Lund som den absoluta centralplatsen för Skåne och med instiftandet av ärkesätet år 1104 vidgade ytterligare dess betydelse (Johansson Hervén 2008).

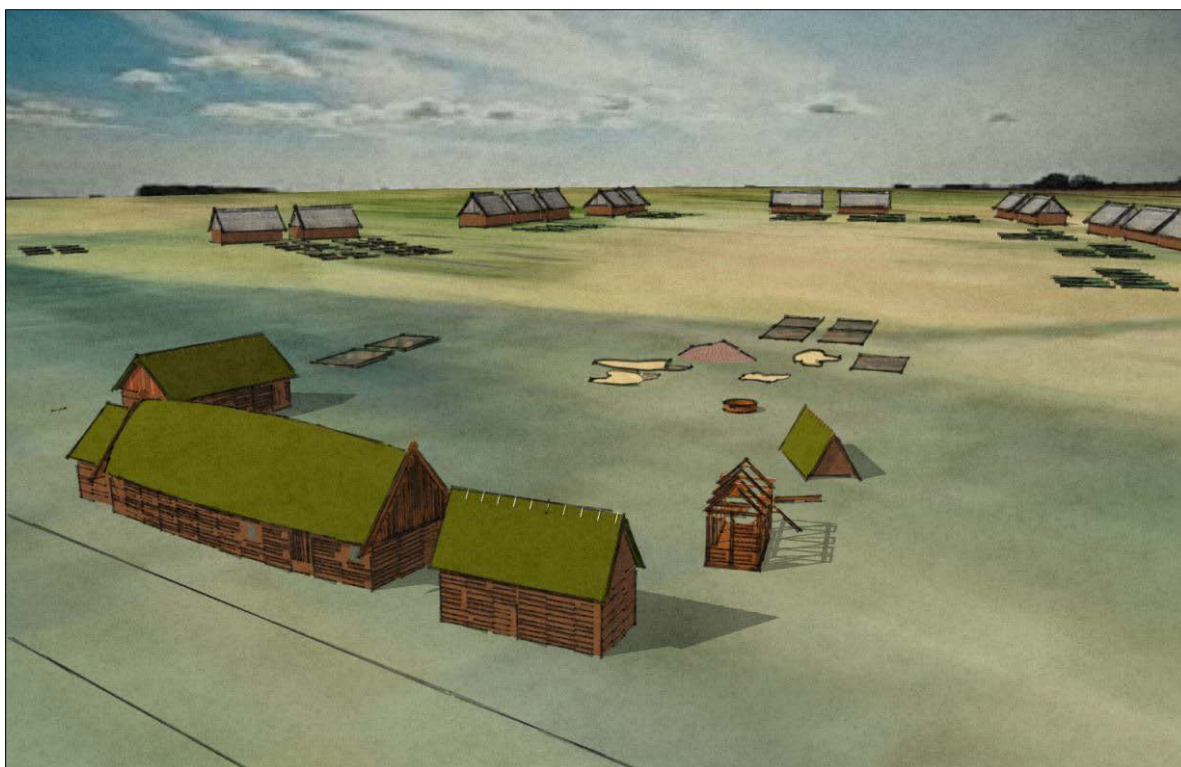
I Lund inleddes en omstrukturering av bebyggelsen vid 1000-talets mitt. Många större tomter styckades upp i långsmala parceller, vilket gav bebyggelsen en mer urban struktur. Med början under andra halvan av 1000-talet kom därmed bebyggelsen att förtätas, samtidigt som stadens befolkning kraftigt expanderade. Vid samma tid började bebyggelsen på tomterna att placeras ut mot gatan, istället för att

som tidigare centralt inne på tomterna, medan odling och djurhållning bedrevs längre in på tomten. Förändringarna tycks följa samma mönster som i de norra delarna av kvarteret samt i staden i stort. Kontaktytan mellan tomt och gata blev viktigare, speciellt i stadens mer centrala delar där handeln fick en allt större betydelse. Denna utveckling fortsatte även under 1100-talet och stämmer väl med hur gårdar i andra delar av Lund organiserades vid denna tid (Kulturens LA-arkiv). Vid samma tid påbörjades också en omfattande hantverksproduktion av ben- och hornföremål i den västra delen av området.

Det är sannolikt att det någon gång under tiden 1050–150 som de omgivande gatorna till kv Billegården blev permanent etablerade. I öster anslöt kvarteret till Grönegatan. Kvarterets övriga avgränsningar utgjordes av två gatusträckningar som ledde mot en gemensam landsväg ut ur staden västerut mot Värpinge och Lomma, i norr och väster Stålbrogatan och Sankt Måns gatan, i söder Svanegatan (Kulturens LA-arkiv).

Under denna tid skedde en förändring av bebyggelse och odling på platsen, vilken synes höra samman med en större omstrukturering i området. Bebyggelsen förlades till de södra och västra delarna, förmodligen ut mot den nya gatan. Lämningarna från detta hushåll visar på en komplex gårdsdrift och hur de organiserat tomten efter sina behov. I hushållet fanns flera funktioner av vilka spår har påträffats såsom bostadshus med kök, grophus för förråd och hantverk, bryggghus för ölbryggning och stall för sin tamboskap, brunnar för vatten, lertäcker för tillgång till eget byggnadsmaterial, samt gödselstackar varifrån de hämtat gödning till den odling som bedrevs. I den sistnämnda ingick en kryddträdgård. Möjligtvis höll de även egna bin för att säkra tillgången till honung.

Omstruktureringen av bebyggelsen ledde till förändringar i människornas livsvillkor som påverkade hur de levde sina liv. Även om grundförutsättningarna till stor del var samma, det vill säga att jordbruk fortfarande var grunden för de flestas livsuppehälle, förändrades omständigheterna kring det. Mindre tomter och tätare bebyggelse innebar mindre brukningsenheter och mindre hushåll. Samtidigt ökade betydelsen av andra verksamheter som innebar helt andra förutsättningar. Människorna i hushåll 2 hade till stora delar samma livsvillkor som föregående hushåll men den tidigare långt gångna självhushållningen, både rörande livsmedel som hantverksprodukter kunde inte upprätthållas inom ett mindre hushåll. Detta ledde till en allt ökande specialisering, men också till att efterfrågan på det som inte kunde produceras inom hushållet ökade. Även hushåll 2 bör, liksom föregående hushåll, ha varit en utökad familjegrupp med flera generationer boende tillsammans, men den minskade brukningsenheten bör spegla ett mindre hushåll. Minskningen har troligen inneburit att ett mindre inslag av ofri arbetskraft ingick i hushållet. Det bör påpekas att hushållet fortfarande utgjorde en relativt stor brukningsenhet i området som även omfattade visst hantverk. Förutsättningarna för människorna i hushållet hade vid denna tid förändrat sig väsentligt i och med att miljön delvis förlorat sin lantliga prägel. Regleringar, tomtindelningar och nya gator satte gränser för hur man fysiskt kunde röra sig i omgivningarna och med dem kom nya värderingar. Att inordnas i ett större system än gårdens (och kanske även byns) innebar ett nytt synsätt var början på utvecklingen mot en urban mentalitet, det vi i allmänhet i dag kallar för en stadsbo.

Figur 8. Ett förslag till en rekonstruktion av hur hushåll 2 kan ha sett ut . © Ivan Balic.

Vad som påträffades vid den arkeologiska undersökningen

Av de förändringar som sker under detta hushåll kunde det på arkeologisk väg konstateras att den tidigare byggnaden i de centrala delarna rivs och stolparna tas bort. Den gränsmarkering bestående av hägn och ränna som legat strax öster om huset synes därmed förlorat sin funktion. Den togs bort och rännan fylldes igen med jord från odlingsmarken. Detsamma skedde i den södra delen av ytan där den tidigare gränsmarkerande rännan fylldes igen med omkringliggande odlingsjord. Anledningen till detta kan vara att tomtgränsen flyttas söderut, vilket i sin tur kan ha ett samband med den nedläggning av den tidigare gjuteriverksamheten och bebyggelsen som skedde ett stycke längre söderut. Rännan kan ha utgjort en nordlig gräns för metallverksamhetsområdet och efter det verksamheten upphörde förlorat den sin betydelse som gränsmarkering. Igenfyllningen tyder på att ytan istället fick en annan funktion vid denna tid. Troligen lades en ny gata ut här, med samma sträckning som nuvarande Svanegatan, Istället för det rivna huset uppfördes en byggnad på den sydvästra delen av tomten, förmodligen längs med den nyanlagda gatan. Byggnaden brukades som bostad, vilket även inkluderade en köksdel. En lång brukningstid indikerar en stabilitet i hur tomten var organiserad. Att det använts under en relativt lång tid, vilket flera generationers golv som lagts ovanpå varandra visa. Den norra delen av byggnaden låg över den tidigare igenfyllda brunnen vars fyllningar med tiden började komprimeras och orsakade sättningar. Hur sättningarna påverkade konstruktion vet vi inte, men huset förstördes slutligen i en brand. Efter branden kom ytan att användas sparsamt och sättningarna i brunnen fortsatte.

En brunn grävdes i den östra delen av ytan och i närheten av ett bryggghus. Bakom bryggghuset slängdes restprodukter från ölbyggningen och annat avfall. När den östra brunnen inte användes mer fylldes den igen med den överblivna jorden bakom bryggghuset. Ölbyggningsresterna visar på en tydlig dominans

av pors, vilket bär likheter med den kontinentala kulturen där öl antingen kryddades med pors eller humle (Balic & Heimdahl 2015:151ff).

Mellan gatubebyggelsen och odlingsmarken i den norra delen av undersökningsområdet, i vad som närmast kan beskrivas som en bakgård, anlades ett mindre grophus. Möjligen rörde det sig om en jordkällare eller ett enkelt verkstadshus med tak.

På den norra delen av ytan, där huset från föregående hushåll en gång legat, grävdes flertalet lertäcker. Syftet med detta har varit att få fram lera för att klina väggar med och till lergolv i de nya byggnaderna. Lertäckerna visar att det tidigare bebyggelseområdet nu utgjorde en del av tomten där lertäcker kunde grävas utan att det påverkade de dagliga aktiviteterna på gården. Marken öster och söder om lertäckerna användes vidare för odling. I den östra delen fanns gårdens örtagård och här odlades krydd- och medicinalväxten Isop (*Hyssopus officinalis* Lamiaceae). Odlingen gödslades med bland annat dynga från stallet. Växten Isop är en halvbuske med klart mörkblå blommor som kommer från medelhavsområdet. Den räknas ofta som medicinalväxt men kan även användas i matlagning. Dock har dess bittra smak troligen gjort att det odlats i ett annat syfte. Isop lockar till sig bin och humlor, vilket kan vara en indikation på att de bedrivit biodling.

Figur 9. Krydd- och medicinalväxten Isop (*Hyssopus officinalis* Lamiaceae). © Aja Guldåker.

Hushåll 3, Stadsgård ca år 1150-1250

Historisk översikt

Vid denna tid fick Lund en egen juridisk särställning med en egen lag, den skånska birkerätten, till skillnad mot landsbygden som juridiskt följde Skånelagen. Rättskipningen för stadsbefolkningen utfördes på birketinget, bytinget. Där behandlades och beslutades bland annat överlåtelse av fast egendom (Carelli 2012:226f).

Under loppet av 1100-talet infördes även i Lund och Skåne ett kyrkoterritoriellt system i sockenbildningen. Initialt kan systemet ha baserats på människors anknytning till personer som representerade den lokala makten. Med tiden utvecklades dessa personförbindelser till en mer uppfattad rumslig tillhörighet med välavgränsade socknar (Carelli 2012:170; Gardelin in prep:6).

Efter sockenbildningen kom området att tillhöra tre olika socknar, för kv Billgårdens del tillhörde den västra delen Sankt Måns socken, vars kyrka låg ett kort stycke nordväst om kvarteret. Kyrkobyggnaden har inte påträffats, men framkomna gravar och klockgjutargropar indikerar en datering till 1100–1200-tal. Den södra och sydöstra delen ingick Sankt Peters socken. Sankt Peter kyrka med kyrkogård¹ etablerades i den sydöstra delen av kvarteret sannolikt under 1100-talets andra hälft. Den norra delen tillhörde Sankt Drottens socken, vars kyrka var belägen 100 meter åt nordost; en socken vars kyrkor och kyrkogårdar har tillhört de äldsta i Lund. Således var de olika delarna av området orienterade mot olika intressesfärer (Andrén 1984:51; Blomqvist 1951:225ff; Gardelin in prep:6; Rönn 1996:61).

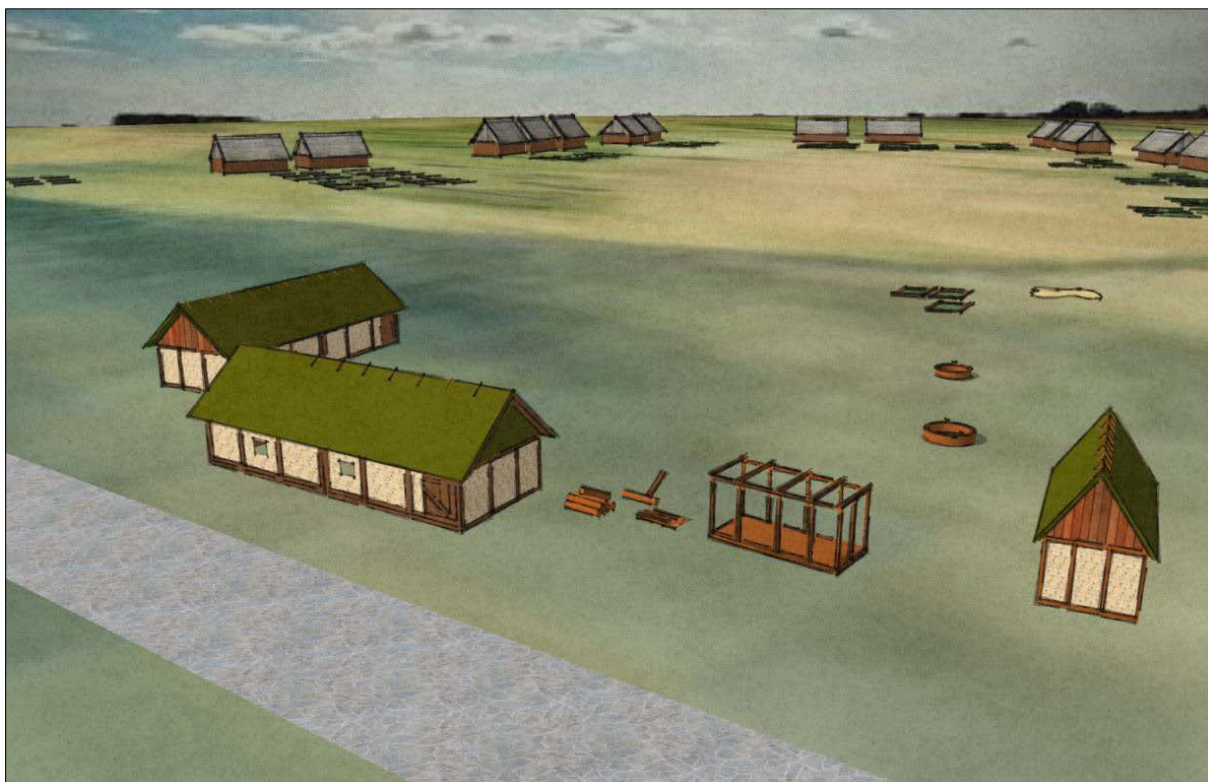
I de västra delarna av kv Billegården blev hantverksproduktionen av ben- och hornföremål under loppet av 1100-talet mer storskalig och pågick in i 1200-talet. En förnyad omreglering av bebyggelsen skedde i slutet av 1100-talet, vilket visar på en fortsatt indelning av området i mindre tomter fortfarande med bebyggelsen förlagd ut mot gatorna (Gardelin in prep:5).

En förnyad gjuteriverksamhet påbörjades under 1200-talet i områdets södra delar (Rönn 1996:62). Något längre söderut uppförs stadsvall och vallgrav, möjligen redan runt mitten av 1100-talet. Den kom här att löpa i en sydöstlig–nordvästlig riktning mot Sankt Måns kyrka, där det fanns en öppning för landsvägen som löpte från denna del av staden mot Värpinge och vidare mot Öresundskusten i väster (Balic & Wallin 2015:75, 81ff).

Utvecklingen med ökande specialisering, och med den en större efterfrågan på sådant som inte kunde produceras inom hushållet fortsatte under 1100- och 1200-talet. Den ledde i allmänhet till mindre brukningsenheter och mindre hushåll. Denna process fick till följd att den starka bindningen till släkten försvagades och ersattes med ett allt större beroendeförhållande till markägarna (Poulsen 2003:34). Under hushåll 3 bör delar av tomten ha styckats av och brukningsenheten var mindre än tidigare. De

¹ Sankt Peter vid Grönegatan (Gardelin 2015:120).

spår av näringsfång som kunde spåras var kopplade till odling och en sammanslagning av odlingsmarken kunde dokumenteras. Detta pekar på att odlingen utgjorde en viktig del av hushållets försörjningsstrategi, men det är fullt möjligt att det fanns en annan huvudnäring. Kanske var hushållet kopplat till metallhantverket söder om tomten som under detta hushåll åter tog fart. Hushållets storlek bör ha varit mindre än tidigare, men inriktningen mot odling kan visa på att fördelningen mellan familj och arbetskraft förändrats. Möjligen utgjorde arbetskraften en betydande del av hushållets medlemmar. Regleringen av staden fortsatte under denna tid med ytterligare uppdelning av tomterna, vilket ledde till mer byggnader och mera människor på mindre yta, även om Lund inte kunde kallas för trångbott och behöll sin lantliga karaktär.

Figur 10. Ett förslag till en rekonstruktion av hur hushåll 3 kan ha sett ut. © Ivan Balic.

Vad som påträffades vid den arkeologiska undersökningen

Tomten förändrades vid denna tid med en tomtreglering mot öster, som tycks ha delat området i en östlig och en västlig del. Spåren av vad som hände på den östra tomten är få, men förmodligen rörde det sig om en verksamhet som kan kopplas till etableringen av kyrkan Sankt Peter. Inom hushåll 3, på den västra tomten genomfördes en sammanslagning av odlingsmarken så att en stor sammanhängande odlingsyta bildades. Konkreta spår av byggnader påträffades inte, men hushållsavfall och gödsel är indirekta spår efter hushållets olika byggnader och funktioner som bostadshus, matlagning, ölbrygging och stall.

De förändringar som genomfördes under hushåll 3 tycks, utifrån fyndmaterialet främst ha skett runt sekelskiftet mellan 1100- och 1200-talet. Tillsammans med de förändringar som skedde på andra platser samtidigt i närområdet antyder det rörde sig om en större förnyelseprocess av denna del av staden.

Under detta hushåll infördes sockenindelningen och den sydvästra delen kom att ingå i Sankt Peters socken. Försättningsvis var det till denna kyrka som människorna i hushåll 3 sökte sig till för att delta i gudstjänster, dop, bröllop, begravningar samt gav tiondet till. Tiondet garanterade sockenkyrkas grundexistens, när det gällde den lokale sockenprästens försörjning och kyrkans underhåll. En del omfattade även biskopstionde till ärkesätet i Lund. Grunden för tiondet var de enskilda hushållens totala inkomst och betalades främst i naturprodukter (Carelli 2012:170).

Spåren efter den tidigare nämnda tomtregleringen bestod av en ny tomträna i den nordöstra delen av ytan. Tomtränan delade tomten i två delar, vilket tyder på en avstyckning av markerna och nya ägoförhållanden. Möjligtvis etableras det två olika hushåll på var sin sida av tomtränan, men det kan även vara så att den östra delen kom att ingå i den mark som disponerades av den nyetablerade kyrkan Sankt Peter. Området väster om tomtränan brukades av ett nytt hushåll. Anmärkningsvärt är att tomtränan inte påträffades i de södra delarna av ytan mot Svanegatan, vilket kan tala för att tränan inte sträckt sig över hela ytan.

De enda spår av aktiviteter på den östra tomten är en lertäkt som visar att det vid något tillfälle fanns ett behov av lera, förmodligen till någon form av byggnation.

Människorna i hushåll 3, det vill säga de som brukade tomten väster om tomtränan, och sannolikt även de södra delarna, utförde en hel del markarbeten. Grophusen och lertäkter från föregående hushåll fylldes igen, vilket visar på att de inte hade någon funktion för det nya hushållet längre. Ett par nya lertäkter togs upp, men fylldes igen relativt kort efter tillkomsten. De visar dock på att det under en kort tidsrymd behövdes mycket lera för nybyggnationer och reparationer av befintliga hus. Efter att lertäktorna och grophusen fyllts igen används marken där de legat för odling. Odlingsjorden bredde därefter ut sig över ett större område än tidigare, vilket nu kom att sträcka sig från söder mot norr och från väster mot öster. I den sydvästra delen, där det under tidigare hushåll legat bebyggelse samt en brunn som orsakat sättningar, ställdes marken i ordning för odling genom att de gamla brand- och golvlagren röjdes av. De användes sedan för att fylla upp sättningarna i brunnsfyllningen. Därefter lades ny odlingsjord ut och odlingen påbörjades. I odlingslagret påträffades delar av täljsten som importerades från Norge och användes exempelvis till grytor. Fyndet visar att hushåll som ägt täljstensföremålet hade en tillräckligt bra ekonomisk bärkraft för att införskaffa importerat material. Beroende på om täljstenen redan låg i jorden då den lades ut som ny matjord, eller om den hamnat där under tiden som den odlades kan det höra till Hushåll 2 eller 3. Framför allt var det småskaligt hushållsnära jordbruk som tillämpades och som gödslades med hushållsavfall. Avfallet innehöll bland annat ben från fisk och däggdjur som ingått i hushållets kosthållning.

Söder om odlingsmarken, mot Svanegatan, grävdes en ny brunn. Den användes under en tid och lades därefter igen. Fyllnadsmassorna innehöll bland annat avfall från ölbrygging, köksavfall och stalldynga.

Avfallet visar på att det funnits ett hus med kök, ett stall för tamboskap och ett brygghus inom tomten. Bryggeriavfallet bestod av resterna av avsilad pors och humle. Förekomsten av båda smaksättarna kan tolkas på fler sätt, men ett rimligt antagande är att man huvudsakligen smaksatt öl och pors, men att även humle började användas under hushåll 3. Kanske var det en anpassning till den nya smakprofilen som humlekryddat öl hade och som blev allt populärare under 1200-talet och som senare ersatte pors som den dominerande ölkryddan. Eller så var det humlens konserverande och infektionshämmande egenskaper som förbättrade kvaliteten på ölet som var orsaken till att den använts.

Hushåll 4, Stadsgård ca 1250-1350

Historisk översikt

Under denna tidsperiod fick invånarna i Lund ett ökat självstyre ifråga om hur stadens liv skulle organiseras och kontrolleras. Bytinget fanns kvar, men det tillkom en borgmästare och ett råd. Stadens råd hade främst inflytande på handel, varubyte samt indrivandet av de skatter som staden varje år gav till kungamakten. Det uppfördes ett rådhus och staden fick ett eget sigill, med texten Lunds borgares sigill (Carelli 2012:316f). Vid denna tid ökade det kyrkliga ägandet av fast egendom, såsom gårdar, i Lund. Detta skedde främst via donationer och speciellt under 1300-talets första hälft var sådana talrika (Gardelin in prep:8).

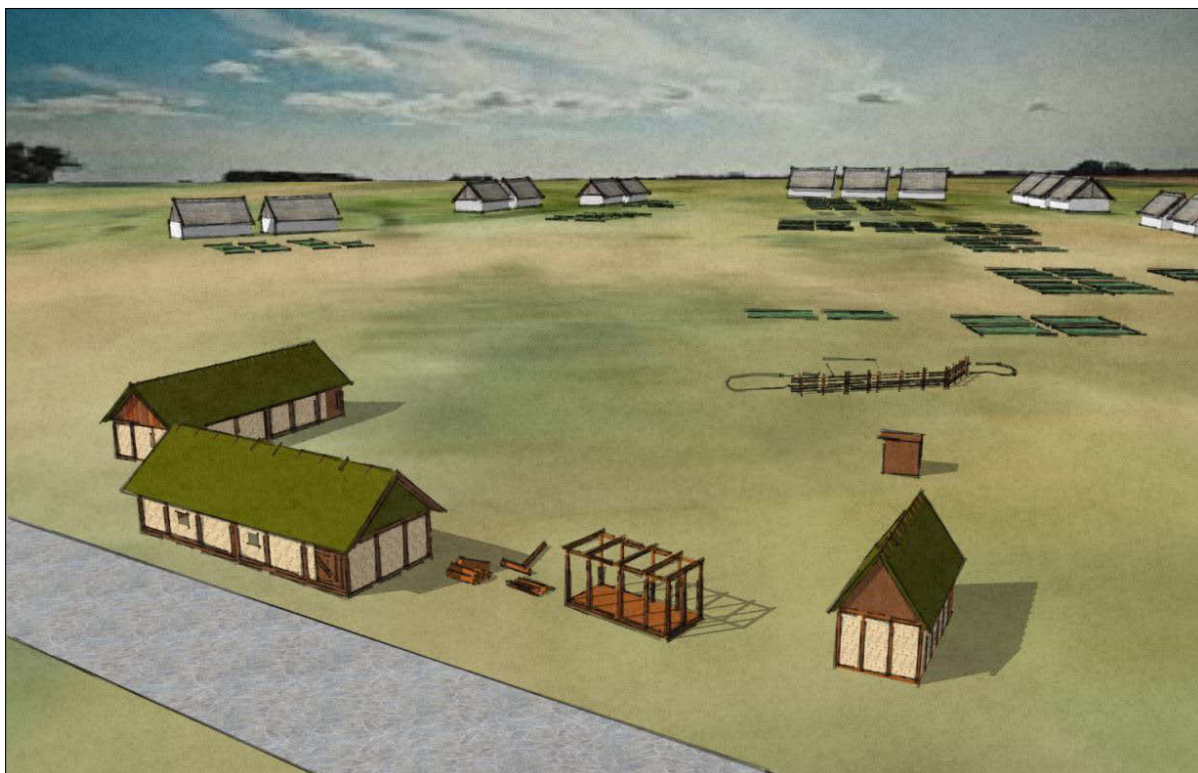
Inom området har resultat från arkeologiska undersökningar visat att tomterna var relativt små. De var organiserade med bostadshus i anslutning till kringliggande gator och med ekonomibyggnader längre in på tomten. Omkring mitten av 1300-talet kan även ett visst materiellt välstånd skönjas. Det finns även spår av bränder från mitten av 1200-talet, som eldhärjat området och raserat bebyggelse (Gardelin in prep:7f).

Från år 1304 omnämns kyrkorna Sankt Måns och Sankt Peter för första gången i de skriftliga källorna då båda kyrkorna, samt prästen i Sankt Peter, får testamentsgåvor av änkefrun Cecilia (Blomqvist 1951:226f). Cecilia tillhörde det danska världsliga högfrälset, det vill säga aristokratin som i slutet av senmedeltiden kom att benämnas adel. Hennes avlidne man, Jens Kalf, hade varit riksmarsk, och innehaft det högsta militära ämbetet som härförare för den danska hären. Testamentsgåvorna visar att Cecilia eller hennes släkt hade någon form av intresse eller anknytning till området.

Det ökande kyrkliga ägandet i staden, omfattade även området kring kv Billegården där bland annat en gård under 1300-talets början donerades till domkyrkans byggnadsfond. En annan såldes av borgaren Sune, kallad Troiæstikkæræ, det vill säga tröjestickare, något som visar att dylikt hantverk bedrivits här.

I de södra delarna av området, i nuvarande kv Svaneluckykan, fortsatte gjuteriverksamhet, nu med bland annat ett gjuteri för kyrkklockor (Rönn 1996:62). Längre söderut, under 1300-talets första hälft, anlades eller förbättrades stadsvallen (Balic & Wallin 2015:75, 81ff Carelli 2012:318f).

Under hushåll 4 förändrades områdets karaktär genom att tomterna blev mindre och flera av dem kom att ägas av institutioner, men även personer ur samhällets elitskikt hade anknytningar till området. Det finns indikationer på att hantverkare varit verksamma i området, vilket skulle kunna passa in på hushåll 4 (se ovan). Hushållet bör då ha bestått av en kärnfamilj samt några enstaka lärlingar och möjligen tjänstefolk. Då flera tomter ägdes av kyrkliga institutioner bör det ha inneburit att utarrendering av tomter förekom. För hushållet har odling varit en del av försörjningen och trädgårdsodling förekom på tomten. Om denna bild är riktig skulle hushållets sociala position nu vara förändrad i jämförelse med tidigare.

Figur 11. Ett förslag till en rekonstruktion av hur hushåll 4 kan ha sett ut. © Ivan Balic.

Vad som påträffades vid den arkeologiska undersökningen

Hushållet som under denna tid brukat tomten tycks ha haft en ekonomisk bärkraft, som möjliggjorde att de kunde införskaffa importerad keramik från sydvästra Tyskland. Vad hushållets huvudsyssla och inkomstkälla varit kunde dock inte fastställas vid den arkeologiska undersökningen. Bebyggelsen låg i tomtens södra delar ut mot Svanegatan och dess inre del hade avsatts för en bakgårdsmiljö och odling.

Den tidigare tomtrännen som delat ytan i en östlig och en västlig tomt försvann, vilket talar för att området återigen brukades av ett hushåll.

I stället uppfördes ett hägn i den norra delen som kom att utgöra en tydlig avgränsning mellan två verksamhetsområden inom tomten. Hägnet omgärdade ett odlingsområde och dess funktion var att

stänga ute hushållets djur från grödorna. Odlingsytan blev tillgänglig då den tidigare tomtrännen och lertakten fylldes igen. Därefter lades på jord för att skapa goda förutsättningar för odling. Genom att gräva en grund grop med spade skapades även en mindre nersänkt odlingsbädd invid hägnet som kan ha varit en köksträdgård. Mellan odlingsbädden och den övriga odlingen fanns en trampad yta, som ledde mellan de olika odlingarna. Sammansättningen av de keramikskärvor som påträffades inom odlingsytan visar på ett relativt stort tidspann från 1200-talet fram till 1300-talets mitt.

Området söder om hägnet kan ha utgjort en bakgård där bland annat hushållets djur vistades. Här fanns också en latrin eller möjligen en avfallsgrop. Om det rör sig om en avfallsgrop kan det varit frågan om en tillfällig jordtäkt som snabbt fyllts igen med avfall och överblivet material som senare användes som gödning och jordförbättring i jordbruket (se bilaga 1). I fyllning påträffades frö från hallon, vilket kan indikera att hushållet odlat hallon. Därtill påträffades ett större antal keramikskärvor av olika typer, vilka visar att hushållet använde sig av såväl inhemskt tillverkad keramik som av importerad. Skärvorna från två stengods krus av typerna Niedersachsiskt och Coppengrave som tillverkades i sydvästra Tyskland visar att hushållet haft en tillräcklig ekonomisk bärkraft för att kunde införskaffa denna typ av importerad keramik. Krus av Niedersachsiskt typ som påträffades började tillverkas under början av 1300-talet, vilket tillsammans med sammansättningen av det övriga keramikmaterialet ger en datering av igenfyllningen av nedgrävningen till någon gång under 1300-talets första hälft.

I den sydvästra delen av tomten, ut mot Svanegatan, bebyggdes platsen åter med en byggnad som bland annat hade ett trägolv. Byggnaden kom senare att eldhärjas och kort därefter städades området där huset stått av, så att inga spår efter branden förutom det brandpåverkade golvet återstod.

Hushåll 5, Åkrar innanför vallarna ca 1350-1450

Historisk översikt

För staden som helhet synes denna period ha inneburit en tillbakagång i dess betydelse inom handel och hantverk. Även bebyggelsens utbredning minskade i takt med att antalet bebyggda tomter minskade. Orsakerna kan vara tecken på en ekonomisk stagnation, men det kan även vara ett uttryck för att staden fick en allt större inriktning på representativa funktioner och då främst inom den kyrkliga organisationen (Andrén 1980:90ff; Carelli 2012:380f). Vid mitten av 1300-talet kom pesten även till Norden och med all säkerhet drabbades även Lund av de återkommande sjukdomsutbrotten.

Arkeologiska undersökningar har visat att i kv Billegårdens norra del låg en välbärgad stadsgård på vilken det bland annat bedrevs metall- och gjuteriverksamhet. Gården var organiserad kring en stenlagd gårdsplan omgiven av byggnader. Ur det historiska materialet finns uppgifter om att år 1463 köpte ärkebiskopen en gård i Sankt Peters socken, med stenhus (Blomqvist 1951:227f). Båda dessa bör ha byggts en tid innan det första skriftliga omnämnandet och uppgifterna visar att inom området fanns en bebyggelse av väletablerade stadsgårdar med stenhus.

Från 1300-talet utgör den moderna europeiska typen av kärnfamilj samhällets grundenhet i Danmark. Den bestod av en man och en kvinna, deras barn samt en eller två tjänstefolk. Kärnfamiljen ska inte betraktas som konstant utan kunde se olika ut vid olika tillfällen, till exempel kunde äldre släktingar ingå i hushållet under en viss tid. Ett vanligt element tycks ha varit inslaget av tjänstefolk, samt att dessa började vid tidig ålder och tjänade länge. Under 1300- och 1400-talet var hushållets sociala band till en godsherre fortfarande stark på landsbygden, och genom dessa inordnades enskilda hushåll i ett större nätverk (Poulsen 2003:34f).

I den södra delen av området fortsatte gjuteriverksamheten att bedrivas. Den hade vid det här laget funnits på platsen sedan 1200-talet, och verksamheten satte säkert sin prägel på omgivningarna (Rönn 1996:62).

Figur 12. Under hushåll 5 utgjordes undersökningsområdet av odlingsjordar som brukades med hjälp av plog eller årder. © Ivan Balic.

Vad som påträffades vid den arkeologiska undersökningen

Under detta hushåll tycks det som om odlingen skiftar karaktär på tomten. Den gick från en tidigare småskalig hushållsnära odling med handredskap till en mer storskalig som bedrevs med hjälp av dragdjur och tyngre redskap såsom plog eller årder. Odlingsmarken gödslades fortfarande med vad som kan betecknas som hushållsavfall och träkol, men det förekom i stort sett inga keramikskärvor i odlingslagren. Den enda skärvan som påträffades har sannolikt dragits med från äldre underliggande lager när plog eller årder rört om jorden. Detta kan indikera att kärl, grytor och krus inte längre hanterades i direkt anslutning till odlingarna och därför inte hamnade i odlingsjorden då det gick i sönder.

Sammantaget skulle detta kunna tyda på att tomten främst nyttjades för odling av ett hushåll vars bostad inte längre fanns på platsen. Den välbärgade stadsgården i den norra delen av kvarteret på vilken det bedrevs metallhantverk, kan vara ett realistiskt förslag på ägare till tomten, kanske som kompensation för de ytor som metallhantverket tagit i anspråk.

Det hägn som omgärdat den tidigare köksträdgården togs bort. I såväl den norra som den sydvästra delen av ytan framkom ett antal odlingslager. I en del av dessa kunde tydliga plogfårar dokumenteras och de visar att odlingsytan nu brukades med hjälp av tyngre redskap såsom plog eller årder, som drogs av hästar eller oxar. Användandet av tyngre redskap medförde också att odlingsytan i området bör ha varit större och sammanhängande så att det fanns svängrum för dragdjur och redskap.

I den nordöstra delen grävdes två rännor som löpte i en östvästlig riktning. Det kan röra sig om tomtrännor som delade in denna del av ytan i en nordlig och en sydlig äga. Avståndet mellan rännorna var cirka två meter, vilket antyder att de snarare omgärdade en gata eller led som ledde in till odlingsytan. Platsen skulle i så fall kunna vara en del av en större enhet. Några spår av bebyggelse från detta hushåll påträffades inte.

Hushåll 6, Lertäkter och odling ca 1350-1450

Historisk översikt

Under loppet av senmedeltiden minskade kungamaktens intresse för Lund. Även handeln gick tillbaka, och försköts alltmer till kuststäderna. Som marknadsstad spelade Lund fortfarande en betydelsefull roll i Skåne och i staden hölls två av de sammanlagt sju skånska årsmarknaderna (Carelli 2012 :450ff).

Olika kyrkliga institutioner kom under loppet av senmedeltiden att alltmer dominera staden och vid reformationen ägde de ca 80 % av alla tomterna i Lund. Reformationen i Danmark år 1536 kom att innebära stora förändringar då kronan lade beslag på stora delar av kyrkans egendomar (Gardelin in prep:8).

En följd av den ekonomiska tillbakagången under perioden 1560- till 1670-talet förändrades stadens utseende genom att bebyggelse övergavs och många tomter stod öde. Detta ledde till bland annat till förändringar av tomtstrukturer och hur olika områden i staden kom att användas (Andrén 1984:32ff).

Under slutet av 1400-talet eller början av 1500-talet etablerar sig adelsläkten Bille i Kv Billegårdens norra delar. Här byggde de en stadsgård med bland annat ett stort stenhus som gårdens aristokratiska huvudbyggnad. Under loppet av 1500-talet förvärvar Billesläktens flera tomter inom kv Billegården, varvid större delen av kvarteret knöts till driften av deras stadsgård (Gardelin in prep: 9ff). Inom kvarteret omnämns under denna tidsperiod i skriftliga källor hagar och en fiskedamm (Andrén 1984:4). Senare

under 1600-talets första hälft gick förmodligen stadsgården med alla tillhörande tomter ur Billesläktens ägo (Gardelin in prep:14).

De båda sockenkyrkorna Sankt Peter och Sankt Måns togs vid reformationen år 1536 förmodligen över av kronan. Liksom många andra kyrkor förlorade de sin funktion som sockenkyrkor och de revs kort därefter ned (Andrén 1985:209f).

I den södra delen av området drabbades metallverkstäderna hårt av den ekonomiska tillbakagången och reformationen. Den väletablerade verksamheten, som funnits sedan 1200-talet, avvecklades i området, kanske som ett direkt resultat av att sockenkyrkorna försvann och med dem en stor del av marknaden för gjutna bronsföremål (Rönn 1996:62).

Figur 13. Under hushåll 6 fanns inga spår av bebyggelse utan de aktiviteter som dokumenterades var kopplade till lertäkter och odlingar. © Ivan Balic.

Vad som påträffades vid den arkeologiska undersökningen

Spåren av bebyggelse försvinner helt ur det arkeologiska materialet under den här tiden, vilket tyder på att tomtens betydelse avtar. I de norra och sydvästra delarna av tomten fortsatte odlingen och troligen planterades även några enstaka träd. Flera lertäkter grävdes också på den centrala delen av tomten, men var kortlivade och fylldes snabbt igen. Det påträffades inga keramikskärvor från detta hushåll, vilket antyder att varken keramikföremål eller hushållsavfall hanterades på platsen. Sammantaget ger de arkeologiska spåren en bild av att det inte finns någon regelrätt gårdsbebyggelse på tomten, utan den brukades huvudsakligen för odling av ett eller flera hushåll som bott på en annan plats i staden.

Hushåll 7 Beridarebanan och framåt ca 1650-1800-talet

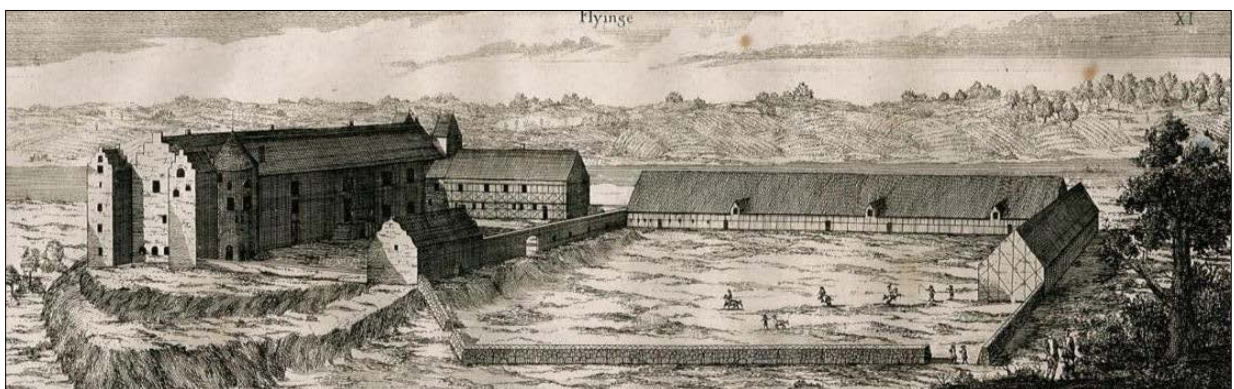
Historisk översikt

I och med freden i Roskilde år 1658 övergick Skåne och därmed även Lund från Danmark till Sverige. Ett universitet etablerades i staden strax därefter. Slutet av 1600-talet var en period då olika strider, epidemier och olyckor drabbade staden hårt. Bland annat utbröt år 1678 en storbrand som lämnade flera tomter öde. I början av 1700-talet började dock staden att återhämta sig ekonomiskt och befolkningsmässigt. Även bebyggelsen upprustades och kom att bestå i huvudsak av korsvirkeshus. Det lantliga inslaget i Lund var fortfarande stort och det finns skriftliga uppgifter från år 1742 om att stadens invånare höll sig med ett stort antal kreatur, exempelvis niohundra får. Under vintern stallades kreaturen i staden och på sommaren betade de ute på fäladsmarkerna utanför stadsvallen (Skansjö 2012:193–207).

Under andra halvan av 1600-talet förändrades kv Billegården åter då en beridarebana anlades av doktor Christian Foss. Den bestod av stallar och ridbana. Syftet var att bedriva ridutbildning för det nygrundade universitets adliga studenter. Beridarebanan kom att omfatta större delen av kvarteret och också hagmark öster om Grönegatan (Gardelin in prep:14).

Under 1700-talet styckades ridanläggningen upp i ett tiotal stora tomter. Bebyggelsen på tomterna var placerad utmed gatulinjen, medan de inre delarna av kvarteret var obebyggda och bildade en sammanhängande stor yta som förmodligen var täckt med grönska i form av trädgårdsodlingar och trädplanteringar (Gardelin in prep:16).

Områdets södra delar, inom nuvarande kv Svaneluckykan, tycks efterreformationen ha stått obebyggd och omnämns under 1600-talet som lycka. Därefter delades det upp i flera avlöningsjordar för stadens ämbetsmän, för att slutligen användas som avstjälpningsplats (Rönn 1996:4).

Figur 14. Kopparsticket över Flyinge Kungsgård ger en god bild över hur en ridbana kan ha sett ut under 1600 - 1700-talet. En inhägnad öppen yta. Burman från år 1680, utgivna första gången av Abraham Fischer år 1756.

Figur 15. Beridarebanans byggnader som de visas på Espmans kopia av Olof Naeringhs och Anders Schiönings karta över Lund från år 1688. (André och Högstedt 1990:30). Fastigheten kv Billegården 21 är markerad med en röd stjärna.

Vad som påträffades vid den arkeologiska undersökningen

Den aktuella tomten kom inte att ingå i ovan beskrivna Beridarebanan, utan utgjorde fortfarande en egen tomt. Från denna tid påträffades åter lämningar efter bebyggelse som pekar på att ett nytt hushåll återigen bodde på tomten. Bebyggelse lämningar framkom i den inre delen av tomten ett stycke ifrån Svanegatan i söder. Hushållet ägnade sig åt bland annat odling och planterade även träd på tomten. Det är inte osannolikt att hushållet höll sig med en fruktträdgård. Vad som var dess huvudsakliga inkomstkälla har inte gått att fastställa men fynd av keramikskärvor av såväl inhemskt tillverkade föremål, importgods från sydvästra Tyskland samt finare dryckesglas, tyder på att hushållet haft en god ekonomisk bärkraft.

De bebyggelse lämningar som framkom bestod bland annat av en ugnskonstruktion och ett lergolv. På tomten fanns även spår efter att man grävt upp lera, vilket kan ha ett samband med att ett nyetablerat hushåll hade behov av lera som byggnadsmaterial. Odling bedrevs i såväl den norra som den centrala delen av tomten. Därtill planterades och några träd. Mot Svanegatan i söder framkom också spår av markarbeten då markytan jämnades av.

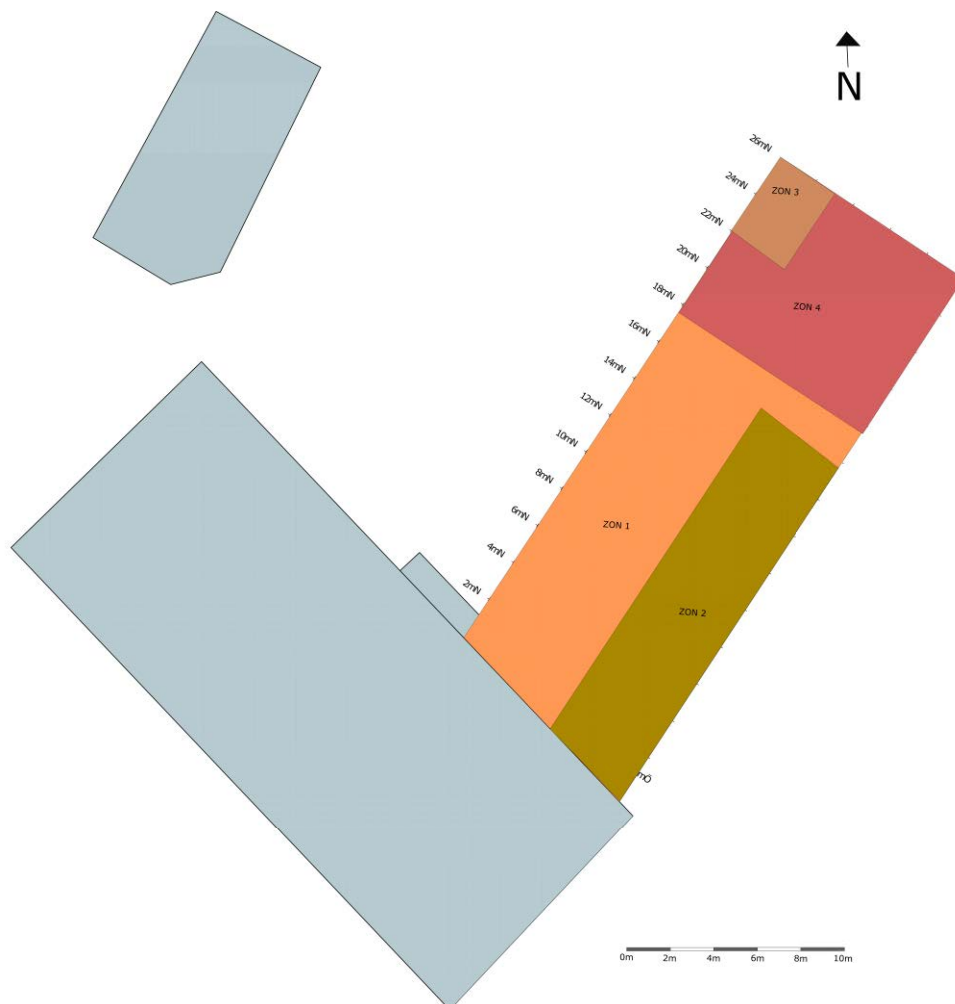

Figur 16. Kvarteret Billegården under 1780-talet så som det är återgivet på en avritning av Espmans karta från år 1783. De nya tomterna efter uppdelningen av beridarebanan och deras bebyggelse är noggrant inritade. Kulturens LA-arkiv.

De arkeologiska undersökningarna

Omfattning

Slutundersökningen delades upp i fyra delområden vilka speglar olika inriktningar på insatser, metodval och förväntade resultat. Delområdena har benämnts zon 1, 2, 3 och 4. Zon 1 omfattade stora delar av den västra halvan av exploateringsytan, med undantag av den norra delen. Sammanlagt beräknades ca 80% av ytan omfattas av sentida nedgrävningar som sträckte sig ned i moränleran. Den inledande schaktningen skedde ned till den nivå där moränlera påträffas. De lämningar som påträffades i moränleran plandokumenteras och ett urval, max ca 75 %, undersöktes.

Figur 17. Planritning över zonindelningen med dagens fastighetskarta som underlag. © Lantmäteriet.

Zon 2 omfattade den sydöstra delen av exploateringsytan där en, nu riven, vinkelbyggnad stod. Ytan är urschaktad i samband med uppförandet av byggnaden och bara delar av det äldsta marklagret återstod. Grundmurarna sträckte sig ned i moränleran, vilket innebär att ca 75 % av ytan beräknades vara möjliga att undersöka, till den nivå där bevarade delar av ett äldre marklager påträffades. Efter dokumentationen och undersökningen av synliga lämningar, schaktades området ned till moränleran. Efter den inledande schaktningen undersöktes marklagret med metalldetektor och synliga lämningar i lagret plandokumenterades och undersöktes. Zon 3 utgjorde den nordvästra delen av området och karakteriseras av kulturlager samt flera odlingslager som representerar Lunds tidigaste historia fram till dagens trädgård. Den undersökningsvärda stratigrafien omfattade 0,25 m kulturlager. Schaktningen gjordes ned till en nivå där bevarade medeltida kulturlager påträffades. Sentida nedgrävningar tömdes så att en ren medeltida nivå erhöles. Efter den inledande schaktningen plandokumenterades kulturlagren och därefter undersöktes och dokumenterades kulturlagren i omvänd kronologisk ordning enligt single context metodik.

Zon 4 omfattade den nordöstra delen av exploateringsytan, samt ett mindre område i den nordvästra delen. Området karakteriserades av flera odlingslager som representerar Lunds tidigaste historia fram till dagens trädgård. Vissa sentida ingrepp finns i området och ca 75 % av ytan förväntades vara oskadad, inför undersökningen. Den inledande schaktningen gjordes ned till en nivå där bevarade medeltida odlingslager påträffades. Sentida nedgrävningar tömdes så att en ren medeltida nivå erhöles. Efter dokumentationen och undersökningen av synliga lämningar, schaktades området ned till moränleran, med undantag för en bänk som omfattade ca 8–10 m² längs den östra sektionen. Efter den inledande schaktningen undersöktes marklagret med metalldetektor och synliga lämningar i odlingslagret plandokumenterades och undersöktes. Den bänk med odlingsjord om ca 8–10 m² som sparades vid den andra schaktningen undersöktes i sin helhet och undersöktes efter single context metodik. Lämningar som påträffades i moränleran plandokumenterades och ett begränsat antal, max 75 % undersöktes.

Undersöknings- och dokumentationsmetod

Den arkeologiska undersökningen genomfördes med olika dokumentationsprinciper beroende på vilken zon och ambitionsnivå som arbetet avsåg. Efter den första schaktningsnivån i respektive zon dokumenterades ytan i plan. En multikontext planritning i skala 1:20 ritades för varje sektor, kulturlagren ritades in efter löpande kontextnumrering. I de zonerna där det schaktades två gånger och där ambitionsnivån var högre utfördes dokumentation enligt stratigrafisk undersöknings- och dokumentationsmetod, motsvarande den engelska single context recording. Enligt metoden dokumenteras varje enskild stratigrafisk enhet på ett likvärdigt sätt, oberoende av om det är ett kulturlager, nedgrävning eller konstruktion. Detta medför till exempel att fyllningar i nedgrävningar särskiljs från varandra. Fyllningen har tillkommit vid ett senare tillfälle än nedgrävningen och är således yngre. Vid särskiljande av varje stratigrafisk enhet blir två tidsmässigt skilda aktiviteter enklare att hålla

isär. Varje stratigrafisk enhet ritas separat i skala 1:20 på rutad ritfilm med höjdnivåer. På ritningen angavs vilken typ av stratigrafisk enhet som avsågs, samt skala, datum och signatur. Vid planritningar används olika typer av symboler för att återge den stratigrafiska enhetens utseende och avgränsningar. Därefter numreras varje stratigrafisk enhet i ett löpande system och beskrivs på en separat kontextregistreringsblankett enligt särskilt angivna riktlinjer beroende på vilken typ det är. Därtill anges dess fysiska relationer. Den andel komponenter som inte tillvaratagits, som till exempel bränd lera, sot, kalk, träkol, pinnar och småsten anges på en skala som baseras på mängden komponenter i lagret. På kontextblankettens baksida tillfogas arkeologens tolkning, skild från beskrivningen i syfte att underlätta omtolkningar.

Principer för den stratigrafiska analysen

Den stratigrafiska analysen syftar till att ordna upp de olika kontexterna i en relativ tidssekvens. En kontext kan i en komplicerad stratigrafisk situation ha ett stort antal fysiska relationer. Alla fysiska relationer är inte alltid direkt relevanta för de stratigrafiska relationerna, det vill säga den relativa kronologin. Ju mer komplex en yta är, desto större är antalet fysiska relationer som måste bearbetas, vilket är mycket tidskrävande. Arkeologiska undersökningar i många medeltida städer kräver därmed ofta omfattande bearbetning och analys. För att resultaten skall kunna göras meningsfulla och tillgängliga är dock detta arbete nödvändigt. När stratigrafin är uppordnad börjar arbetet med att analysera händelseförloppet utifrån de uppsatta frågeställningarna. Instrumentet för analysen i den här rapporten är begreppsledet kontext – grupp – hushållsförslag. Arbetet bygger på de tolkningar som gjordes i fält. När undersökningar genomförs är det en stad i ständig förändring som lämningarna belyser. Tomter byter ägare, splittras upp eller samlas i större enheter. Bebyggelsen, kålgårdarna och passagerna på tomterna förändras och omstruktureras över tid. Vad är då målet med en undersökning? Målet är naturligtvis mångfasetterat och måste läggas på flera olika nivåer. Stadens uppkomst och betydelse kan sägas utgöra en övergripande nivå. Olika socialtopografiska områden skulle kunna utgöra en lägre nivå och tomten ytterligare en. Grunden för tolkningarna är det dokumentationsmaterial som skapats vid en arkeologisk undersökning tillsammans med andra samtida källor som skrift, kartor och bilder. Dessa bildar tillsammans en möjlighet att skriva en kulturhistorisk berättelse om hur olika människor levt och verkat på en plats.

Hur byggs en kulturhistorisk berättelse upp utifrån stratigrafin? Stommen utgörs av den matris som upprättas. Matrisen består i ett inledningsskede av de enskilda kontexternas inbördes ordning i tid och rum. Det ultimata vore om det gick att skriva en berättelse utifrån de enskilda kontexterna, men praktiskt sett är det mycket svårt att göra. Därför har redskap som, för Kulturens del, har benämnts grupp, hushåll skapats. Begreppen grupp och hushåll kan behöva en förklaring, eftersom det är olika sätt att bearbeta stratigrafin.

Begreppet grupper

Kontexterna grupperas för att underlätta analyser, diskussion och hushållsindelning. Varje kontext motsvarar en aktivitet eller tillstånd, men eftersom en grävning kan innehålla hundratals kontexter krävs en högre tolkningsnivå för att göra resultaten begripliga. Detta innebär att händelserna behöver ordnas till en kedja av aktiviteter. En aktivitet kan till exempel bestå i grävandet av en brunn, konstruerandet och färdigställandet av ytan runt omkring. Brunnen utgör i det här exemplet en grupp. Definitionen av grupper kan variera något beroende på vilken sorts objekt som undersöks, de befintliga bevarandeförhållandena samt formulerade frågeställningar. Grupperna utgör en segmentering av det kronologiska förloppet och bildar grunden för hushållsindelningen. Begreppet grupp skall inte förväxlas med begrepp som anläggning eller konstruktion. Genom att använda begreppet grupp kan ett utjämningslager och en byggnad bli mer jämbördig i tolkningsdiskussionen (Gardelin et al 1997:27). Grupperna numreras kronologiskt 1, 2, 3 och så vidare och där 1 utgörs av den äldsta gruppen i brukningsperioden. Tidigare har ofta flera tidsmässigt skilda händelser sammanslagits i en grupp till exempel uppförandet, brukandet och rivningen av en byggnad, trots att grupp har definierats som tidsmässigt samtida enheter. Detta tillvägagångssätt skapar problem när den kulturhistoriska berättelsen ska skrivas. Det bör vara eftersträvaransvärt att kunna berätta om vad som sker samtidigt i rummet om man vill formulera hur människor levde i gångna tider. Om man då har skapat en grupp där flera tidsmässigt skilda enheter ingår i samma grupp går det inte att jämföra samtida enheter. Det blir därmed svårt att bygga upp en logisk berättelse utifrån en sådan gruppering. Det som är intressant är inte vad som händer kronologiskt på en del av undersökningsytan utan vad som händer samtidigt i stratigrafen, till exempel ett hus brukas samtidigt som en kålgård och en gårdsplan. I den här undersökningen har detta tankesätt varit styrande för gruppindelningen. En annan fördel med att låta grupperna utgöras av mindre enheter är att brukningstiden kan tydliggöras bättre, genom att grafiskt skildra hur lång tid exempelvis en byggnad varit brukad i förhållande till en brunn eller lertäkt. Gruppindelningen kan och bör göras redan i den grundläggande bearbetningen av stratigrafen, eftersom den utgör grunden för vidare analyser.

Begreppet hushåll

Vid Kulturen har under senare år ett allt större intresse riktats mot att studera enskilda hushåll i stratigrafen. Det faktum att alla hushåll inte avsätter spår i form av fysiska lämningar innebär att hänsyn måste tas till frånvaron av lämningar. Det tidigare använda begreppet fas hanterade endast de fysiska lämningar som påträffades vid en arkeologisk undersökning. Det betyder att begreppet fungerar dåligt som verktyg när en identifiering av enskilda hushåll skall göras. De objekt vi oftast undersökt i Lund är profana miljöer och främst enskilda hushåll. Med begreppet hushåll avses här en socialt och sannolikt juridiskt avgränsad samlevnadsform, som bildar en ekonomisk enhet ur försörjningssynpunkt. I staden kan detta främst ses som synonymt med en tomt och dess invånare. Dessa enskilda hushåll måste

avgränsas gentemot både samtida, föregående och efterkommande hushåll. Därmed ordnas stratigrafien upp i en mängd tidsrum som motsvarar en historisk realitet (Gardelin & Johansson Hervén 2003:43). När hushållet är avgränsat i rummet och dess etablering, varaktighet och ändpunkt är fastställd bör det fyllas med ett innehåll. Hushållet kan befolkas med personer som åtminstone har en social positionsbestämning och ett näringsfång. Syftet blir att försöka sätta ett epitet på brukaren, ett slags försök till klassifikation. Genom att hushållet och dess invånare får en definierad benämning kopplad till ett materiellt innehåll som exempelvis föremålsbestånd och byggnadsskick, jämte immateriella aspekter som utnyttjande och disposition av tomten och rörelsemönster inom den, kan olika miljöer jämföras med varandra, både i samtiden och andra tidsskeden och platser (Gardelin & Johansson Hervén 2003:43).

Analys och provtagning

Det har visat sig under de senaste åren att ett nära samarbete med en geolog eller arkeobotaniker kan ge mycket intressanta resultat kring växtmiljöer i städer, vilka är viktiga att förstå i tolkandet av tomtbrukandet och hur livsbetingelserna såg ut. Genom att återkommande göra dessa analyser i samband med arkeologiska undersökningar kan ny kunskap om stadsmiljöerna byggas upp. Fokus kom att läggas på den tidigmedeltida perioden, då detta huvudsakligen var det material som fanns bevarat på platsen. Undersökningen i kvarteret Billegården utfördes genom provtagning och analyser av kulturlagrens tillkomst samt innehåll, vilket utfördes efter undersökningen slut av fil.dr. Jens Heimdahl, vid RAÄ UV Mitt (nuvarande Arkeologerna SHMM).

Registrering av data

Vid bearbetningsarbetet av grävningen har en databas använts (Filemaker pro). Denna är uppdelad i två olika register; fyndregister och kontextregister (för mer utförlig information se Goksör 2000:15).

Fynd- och konserveringsinsatser

Varje enskild undersökning tilldelas ett KM-nummer (KM står för Kulturhistoriska museet). Undersökningen i kv Billegården 21 tilldelades KM-nummer KM 95539. En kontext är en urskiljbar stratigrafisk enhet. De kontexter som innehåller fynd är de som är aktuella vid fyndregistrering. Fynd från samma kontext får samma fyndnummer i en löpande serie. Således kan det finnas flera fyndnummer med samma kontextnummer. Fynden tvättades och registrerades efter fältarbetet. Efter

registreringen märktes föremålen med KM- och fyndnummer, varefter de efter fyndfördelning förvaras på Kulturens magasin.

Kontextregistrering

I kontextregistret överförs den information som manuellt skrivits ner på de kontextblanketter som används i fält. Informationen i registren har inte publicerats i föreliggande rapport, utan finns tillgängligt digitalt och genom de säkerhetsutskrifter som gjorts och arkiverats.

Fynd

I undersökningen har en direkt fyndinsamling tillämpats. Fynden insamlades i samband med att kontexterna undersöktes. Animalosteologiskt material insamlades inte eftersom denna aspekt inte prioriterats inom projektet. Fyndmaterialet tvättades, registrerades, märktes och avbildades på lappkatalogkort efter undersökningens slut. Fynden har under tiden för bearbetning och rapportskrivning förvarats inom Kulturens lokaler i en för det syftet anpassad fyndbearbetningslokal. Efter katalogisering och bearbetning, där fyndmaterialet tolkats i relation till de formulerade frågeställningarna, har fynden efter beslut om fyndfördelning tillförts Kulturens samlingar. Fyndmaterialet förvaras i Kulturens magasin Diabasen i Lund. Förvaringen sker i lokaler som är byggda för ändamålet och har ett inomhusklimat som uppfyller de rekommendationer som finns för ett långsiktigt bevarande.

Figur 18. Odlingsfåror i den ursprungliga markhorisonten, fotografi från den särskilda arkeologiska undersökningen i kv Billegården 21 år 2013. © Kulturen.

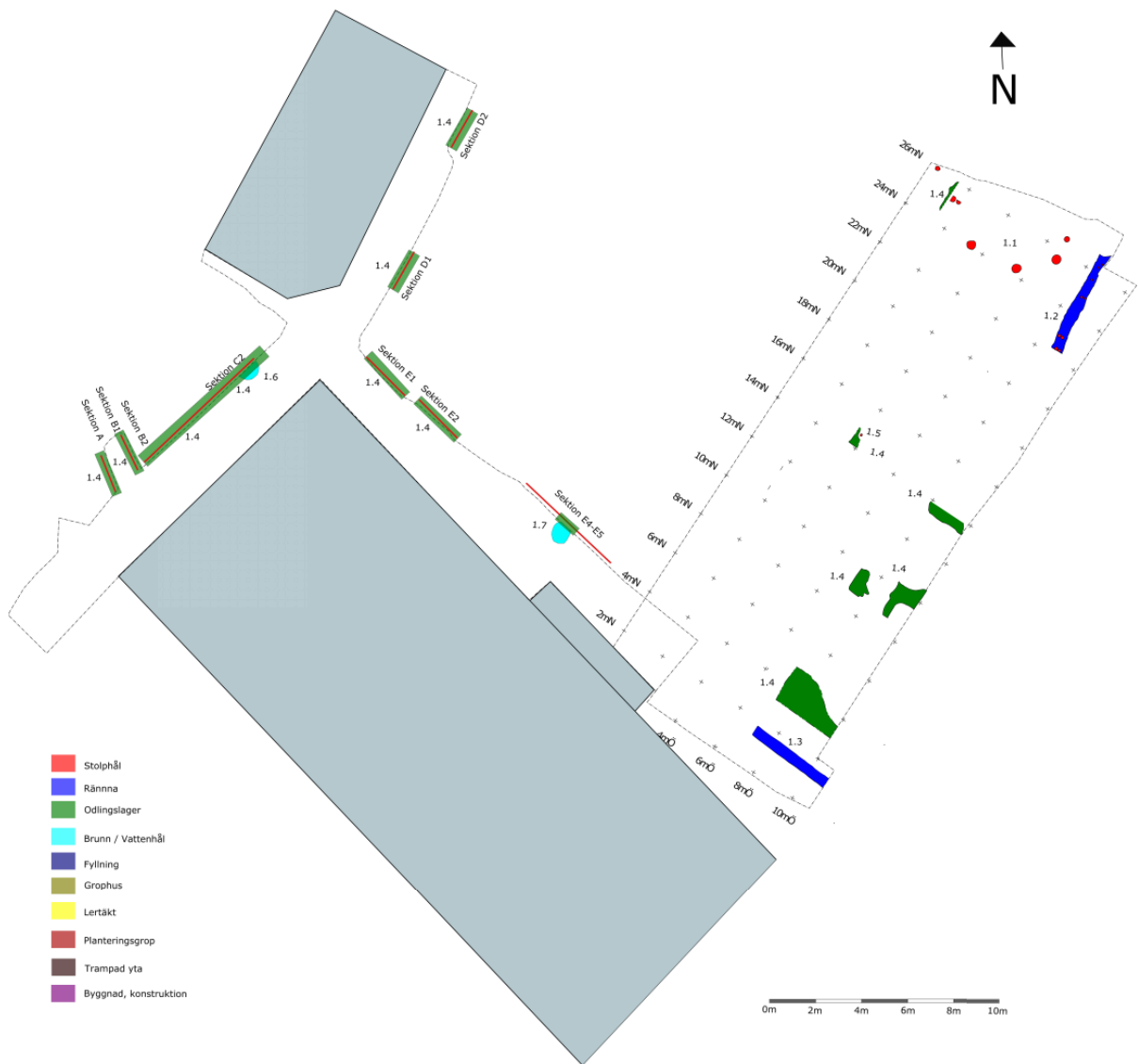
Frågeställningar

- Har det skett en successiv expansion eller en förtätning av bebyggelseområdet under stadens första årtionden, samt vilken betydelse och funktion har platsen haft? Dessa frågor kan besvaras genom att undersöka bebyggelse lämningar, gränsmarkeringar samt spår efter olika aktiviteter på platsen, exempelvis odling.
- Hur påverkade den förmodade expansionen det sätt området utnyttjades på? Fick platsen nya funktioner? Genom att fastställa karaktären för de olika skedena efter expansionen i området avseende bebyggelseskick, materiell kultur och markutnyttjande, kan frågorna belysas.
- Finns bebyggelsenära trädgårdsodling som gödslats med hushållsavfall på platsen? Är detta ett generellt drag för den tidigaste bebyggelsen? Vilken roll spelade trädgårdsodlingen och förändrades denna under stadens utveckling? Dessa frågor kan studeras genom de förekommande odlingslagren på platsen och därifrån studera markanvändningen på de ytor som inte är bebyggda för att fastställa om hushållsnära odling förekommit eller inte. Det makroskopiska innehållet i jorden kan avslöja vad som odlats och hur jorden preparerats.

Bearbetning och analyser

Arkeologisk bearbetning och analys

I den här delen av rapporten kommer lämningarna från både den särskilda arkeologiska undersökningen samt förundersökningen att presenteras i kronologisk ordning, med de äldsta först och de yngsta sist. Varje enskilt hushåll börjar med en sammanfattande beskrivning, följt av en redogörelse för vilka grupper som ingår och vilka kontexter grupperna består av. Grupper från den särskilda undersökningen anges med ett hushållsnummer följt av ett löpnummer till exempel 7.3. Kontexterna från den särskilda undersökningen är dokumenterade i plan och undersökta. De presenteras på planritningar över ingående grupperna i ett hushåll. Kontexter från förundersökningen betecknas med en bokstav som anger vilket delområde de tillhör, följt av två siffror till exempel A1.1. Den första siffran anger vilken sektion kontexten konstaterades i, och den andra utgör ett lagernummer kopplat till en sektionsbeskrivning. Kontexter från förundersökningen är inte undersökta och endast dokumenterade i sektion. De presenteras på samma planritningar över ingående grupperna i ett hushåll, men är markerade vid den aktuella sektionen med en färgkodad linje för olika typer av kontexter. Det finns alltså klara skillnader i källmaterialets källvärde, något som försvårat bearbetnings- och analysarbetet. På det hela taget har dock en parallell bearbetning och analys av undersökningsmaterialen varit fruktsam.

Figur 19. Hushåll 1. Bebyggelsen återfanns i den nordöstra delen av undersökningsområdet och resterande delar av gårdsbebyggelsen kan förväntas norr om undersökningsområdet.

Hushåll 1. Stormannagård med spår av bebyggelsenära odling ca år 990–1050

Spåren efter de äldsta aktiviteterna på platsen utgörs av lämningar kopplade till bebyggelse, odling och reglering av mark. På platsen uppfördes en byggnad som sträckte sig i sydöstlig till nordvästlig riktning. Öster om huset grävdes en rännna och i den sattes ett hägn. Det kan ha rört sig om en tomtgräns eller en avgränsning mellan olika aktiviteter, såsom djurhållning eller odling. Den södra och västra delen av området karakteriserades av odlingsmark. Längst i söder grävdes en annan rännna, som tolkas ha utgjort en gränsmarkering. I den södra och den sydvästra delen grävdes två brunnar vilka bör ha tillhört samma brukningsenhet, men om de brukats samtidigt är oklart. Ytan som lämningarna är fördelade på indikerar att det rör sig om en större gårdsenhet.

Dateringsdiskussion

Hushållet dateras till tiden från slutet av 900-talet till mitten av 1000-talet. Dateringen är gjort utifrån keramikfynd samt lämningarnas relativa stratigrafiska läge.

Grupp 1.1 Hus

Kontext: 156, 159, 161, 171 och 212.

En byggnad med jordgrävda stolpar, varav fyra påträffades vid undersökningen. De tolkas bilda delar av gaveln till ett hus som sträckte sig i sydöstlig till nordvästlig riktning. Gruppen representerar objektets uppförande och dess brukning, även om kontexterna representerar byggnadens hela brukningstid, det vill säga även dess destruktion. Därför förekommer samma kontexter i två grupper, se grupp 2.5.

Grupp 1.2 Ränna med hägn

Kontext: 149, 150

En ränna med spår efter nedstuckna stölar i botten. Rännan var grävd ned i moränleran och stöarna var parvis ställda i dess botten. Detta kan röra sig om en hankärdesgård som består av parvis lodrätt stående stölar, så kallade stöpare samt mellan dem snedställda gärdslen. Konstruktionen skulle kunna representera en tomtgräns eller vara ett sätt att hålla djur borta från odlingsmark. Gruppen representerar objektets uppförande och dess brukning.

Grupp 1.3 Avgränsande ränna

Kontext: 177

En ränna avgränsade området mot söder. Den var grävd ned i moränleran och löpte i östvästlig riktning. Den kan tolkas som en gränsmarkering mot gatumark, en ägo gräns eller avgränsning mot ett område med annan aktivitet.

Grupp 1.4 Odling

Kontext: 39, 60, 62, 79, 127, 175, A1.1, B1.1, B2.1, C1.1, C1.2, D1.1, D2.1, E2.1

På hela den södra delen av undersökningsområdet framkom den ursprungliga markhorisonten som uppvisade kulturpåverkan och spår efter odling. Gruppen består av 6 stycken undersökta kulturlager samt 8 stycken dokumenterade i sektioner. Kontext 60 och 62 anses vara ett och samma kulturlager, som skurits av en yngre nedgrävning. Keramikfynden i kulturlagren bestod av östersjökeramik.

Grupp 1.5 Stör

Kontext: 193

En mindre stolpe eller stör som slagits ned i moränleran. Den kan inte knytas till andra lämningar och en upprättstående stör i ett område med odlad mark kan ha haft mängder med olika funktioner.

Grupp 1.6 Brunn F, anläggning och brukande

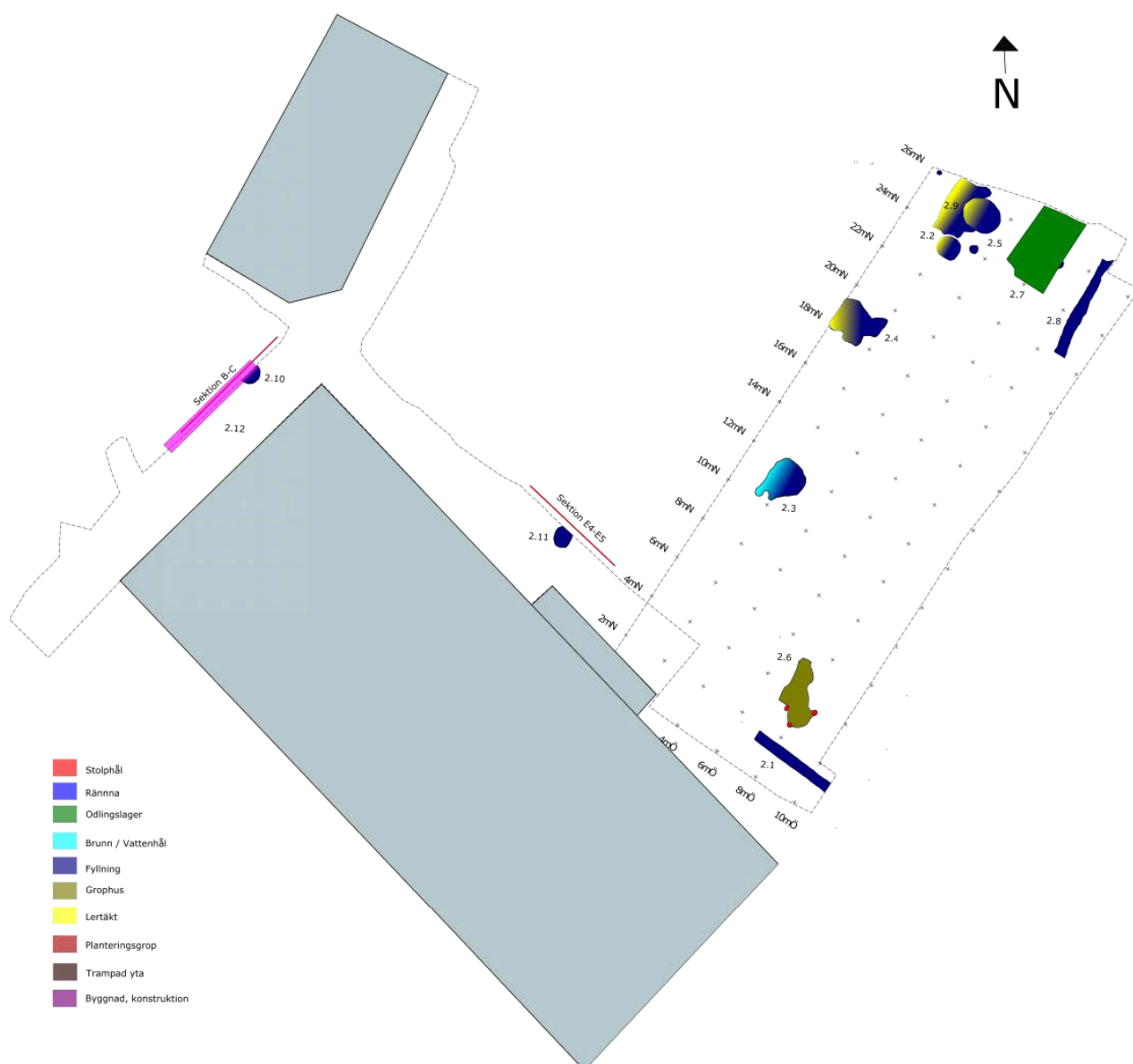
Kontext: C2.1, C2.2, C2.3, C2.4

I den sydvästra delen av undersökningsområdet grävdes en brunn. Den var grävd genom det odlade marklagret ned till ett djup sammanlagt djup av 1,80 m och försågs med ett kar av flätverk. Hur lång brunnens brukningstid varit kan inte fastställas med säkerhet, men ett kar av flätverk hade rimligen inte längre livslängd än några årtionden.

Grupp 1.7 Brunn B, anläggning och brukande

Kontext: E4.1, E4.2

Även på den södra delen av undersökningsområdet grävdes en brunn. Den liknade på många vis brunn F med ett kar av flätverk, men var endast ca 1,20 m djup. Hur lång brunnens brukningstid var kan inte fastställas med säkerhet, men ett kar av flätverk hade rimligen inte längre livslängd än några årtionden.

Figur 20. Hushåll 2. Bebyggelsen i den norra delen av undersökningsområdet ersattes med nya byggnader närmare gatumarken, medan resterande delar användes för odling och lertäkt.

Hushåll 2, Omstrukturering av bebyggelsen och tomten ca 1050–1150

Hushåll 2 karaktäriseras av omstrukturering på platsen. Byggnaden i den norra delen revs och på platsen grävdes flera lertäkter. Leran i botten på den stora täkten uppvisade riklig med sten samt var av annan kvalitet än den ovanliggande. Detta indikerar att det bara var det övre lerskiktet som var önskvärt och täkten utvidgades åt sidorna efter hand som den steninsprängda moränen framkom i botten. Ett hål som grävdes i marken var ämnat för en större stolpe som även stöttades med sten. Kanske var stolpen en del av en lyftkonstruktion för att underlätta uppgrävandet av leran från täkterna. Hägnet i rännan som stod öster om det rivna huset, togs ned och rännan fylldes igen med jord som tolkas som ursprunglig

markhorisont. Därefter påbörjades odling på platsen. I den södra delen av området byggdes ett mindre grophus med takbärande stolpar. Förmodligen utgjorde det någon form av ekonomibyggnad, men dess funktion har inte närmare kunnat tolkas. I samma område fylldes den avgränsande öst–västliga rännan igen med marklager. Längre västerut hade de två brunnarna fyllts igen med odlingslager. Om de inte varit bruk samtidigt bör den ena ha gått ur bruk och fyllts igen redan under hushåll 1. En ny brunn anlades centralt i området, men den var fragmenterad av senare tiders aktiviteter och inte mycket kan sägas om denna. Ovan brunn F uppfördes en byggnad med två golvnivåer. Med tiden satte sig fyllningen i brunnen vilket bör ha orsakat sättningsskador. Byggnaden förstördes senare i en brand. Förändringarna på tomten innebar att bebyggelsens läge flyttades från den norra delen till den södra och odlingsmarkens tyngdpunkt förflyttades till den nordöstra delen av tomten. Med tanke på att både gränsmarkeringarna i södra och norra delen av tomten togs bort kan en omstrukturering ha skett i området, kanske i samband med att Svanegatan, i dess nuvarande form lades ut. Förändringen är markant och symboliserar ett uppbrott, där gårdsbebyggelsen förläggs till en ny plats.

Dateringsdiskussion

Dateringen av hushållet baseras på relativt stratigrafiskt läge samt keramikfynd i form av östersjökeramik, oidentifierat äldre svartgods, drejat svartgods och äldre rödgods. I grupp 2:4 framkom en blandning av ovannämnda typer, med en dragning mot 1200-talet.

Grupp 2.1 Igenfyllning av ränna

Kontext: 114

Gruppen bestod av en fyllning som representerar destruktions av ett dike eller en ränna. Fyllningen hade samma karaktär som det ursprungliga marklagret på platsen och tolkas därför komma från närområdet.

Grupp 2.2 Lertäkter med stolpkonstruktion

Kontext: 122, 151, 152, 153, 154

Gruppen innehåller fyra nedgrävningar och ett stolphål som tolkats vara lertäkter med en stolpkonstruktion.

Lertäkterna utvidgades efterhand som den homogena leran övergick till en mera steninblandad moränlera. I anslutning till stolphålet påträffades stenar som visar att det varit skott, vilket kan peka på att stolpen varit hårt belastad och behövt förstärkning. Det är möjligt att den ingått i en konstruktion, som underlättat hanteringen av den tunga leran.

Grupp 2.3 En brunn anläggs och återfylls

Kontext: 85, 86, 185

En brunn grävdes centralt på tomten. Då den gick ur bruk fylldes den igen.

Grupp 2.4 En lertäkt tas upp och fylls igen

Kontext 147, 148, 168, 172

Söder om huset grävdes en oregelbunden nedgrävning i syfte att ta fram lera. Lertäktens kanter var rundade, vilket kan tyda på att nedgrävningen stått öppen under en tid. Dess utbredning fortsatte utanför undersökningsområdet och mängden upptaget material kan uppskattas till $>0,8 \text{ m}^3$. Lertäkten fylldes igen med flera lager som var av odlingskaraktär.

Grupp 2.5 Ett hus rivs

Kontext: 130, 155, 158, 160, 170

Gruppen består av fyllningar i stolphålen efter den tidigare byggnaden på tomtens norra del. Då den gick ur bruk togs stolparna bort och hålen fylldes igen för att bereda platsen för nya aktiviteter. Fyllningarna hade samma karaktär som den äldre markhorisonten.

Grupp 2.6 Stolpburet grophus

Kontext: 44, 47, 58, 59

Till gruppen hör en nedgrävning samt tre stolphål. Gruppen tolkas vara ett mindre grophus med takbärande stolpar. Möjligen rör det sig om en jordkällare eller ett verkstadshus med tak. Grophuset var skuren i den västra delen av en yngre nedgrävning.

Grupp 2.7 Odling

Kontext: 134, 135

Gruppen tolkas som odlingslager. Jorden i det nedre skiktet har tolkats som den ursprungliga markhorisonten vilken har odlats. I sektion mot öster kunde tydliga odlingsfårar dokumenteras (se figur 14).

Grupp 2.8 Borttagande av hägn samt funktion av ränna

Kontext: 107

När rännan med hägnet inte brukades längre togs störrarna bort och rännan fylldes igen med jord från den ursprungliga markhorisonten.

Grupp 2.9 Spadtag i lertäkt.

Kontext: 99 och 100

Gruppen består av två grunda och oregelbundna nedgrävningar vilka tolkas vara spadtag i lertäkten.

Grupp 2.10 Brunn fylls igen

Kontext: C2.5, C2.7

Då brunnen gick ur bruk fylldes den igen med odlingslager från platsen. Det bör inte ha gått särskilt lång tid mellan det att brunnen fylldes igen och en ny byggnad uppfördes på platsen, då sättningsprocessen i brunnsfyllningen ännu inte bör ha startat.

Grupp 2.11 Brunn fylls igen

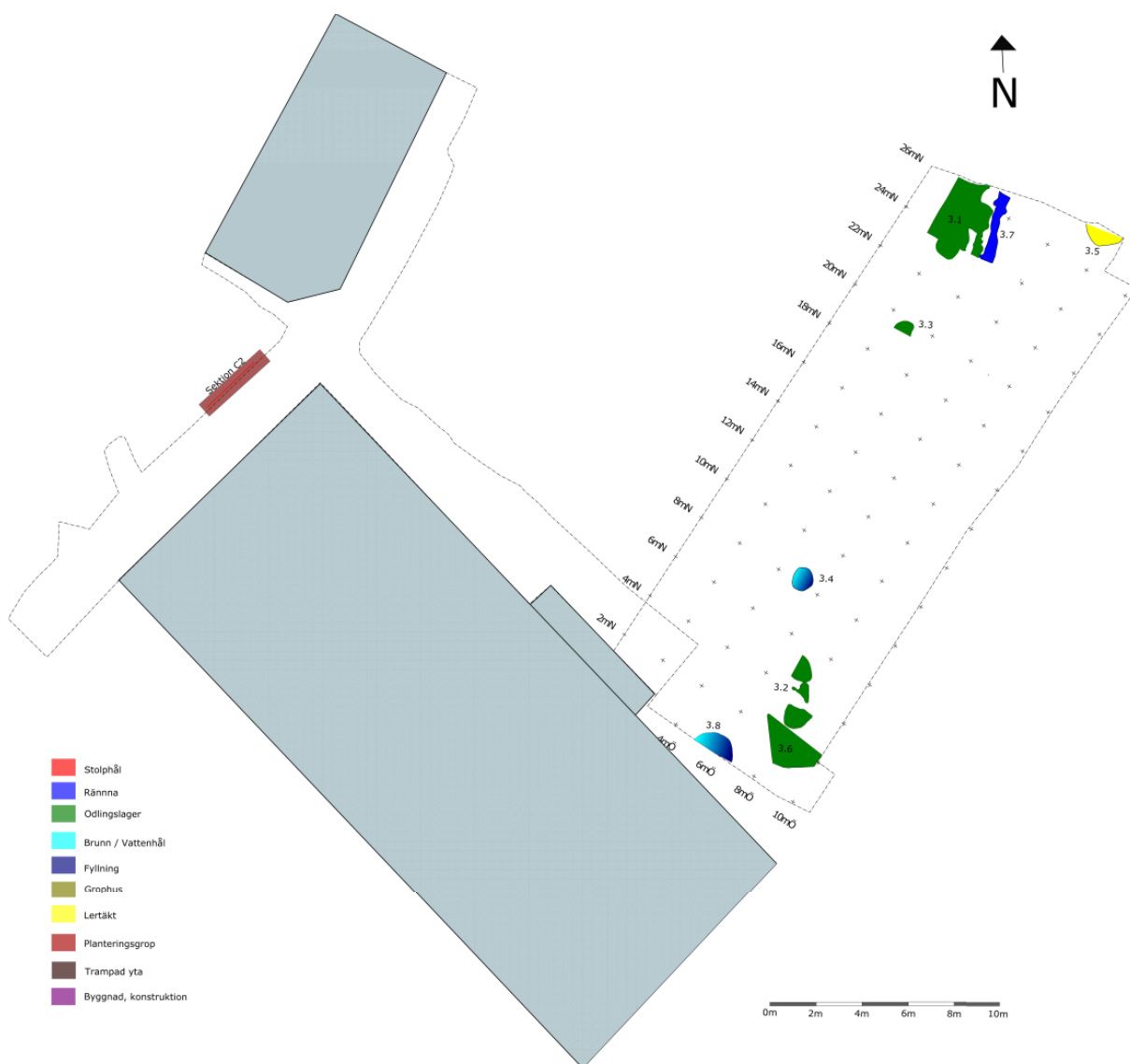
Kontext: E4.3

Då brunnen gick ur bruk fylldes den igen med odlingslager från platsen.

Grupp 2.12 Byggnad med två golvnivåer anläggs och brukas

Kontext: B2.3, C1.4, C1.8, C2.6

Gruppen består av lämningarna efter två golvnivåer. Det första bestod av ett kulturlager som har tolkats som ett smutslager vilket bildats under ett trägolv. Trägolvet togs bort i samband med att det ersattes med ett lergolv. Kanske föranledes bytet av sättningsproblem kopplade till den tidigare brunnen, vilka bör ha varit påtagliga. Uppskattningsvis var byggnaden ca 4–6 m lång och orienterad i nord–sydlig riktning.

Figur 21. Hushåll 3. Tomten strukturerades om så att stora delar av de undersökta områdena användes för odling medan bebyggelsen återfanns i den sydvästra delen. Den nordöstra delen användes för lertäkter.

Hushåll 3. Omstrukturering av tomter, mer odling ca år 1150–1250

Under hushåll 3 gjordes flera åtgärder för att ställa i ordning området för odling. I den norra delen fylldes lertäkter, stolphål och andra nedgrävningar igen med odlingsjord. Längre söderut revs grophuset och nedgrävningen fylldes igen. I den sydvästra delen röjdes ytan upp efter tidigare nedbrunna byggnaden. Brandlagren användes för att jämna av sättningarna som den tidigare brunnen orsakade. Även här ställdes ytan i ordning för odling som därefter tycks vara den huvudsakliga aktiviteten i området. En mindre ny lertäkt togs i anspråk i den östra delen, men nyttjades bara kortvarigt innan den fylldes igen. Ytterligare en lertäkt grävdes i det nordöstra området vars omfattning huvudsakligen sträckte sig utanför undersökningsområdet. I den nordöstra delen grävdes också en ränna som kan tolkas som en tomträdda. Detta pekar på att det skett en omstrukturering av tomterna i området. Frågan om tomten

haft någon bebyggelse låter sig inte besvaras då området ut mot Svanegatan inte ingick undersökningsområdet.

Fynd av bryggerirester och en brunn, tillsammans med lertäkterna pekar dock på att det i alla fall borde ha funnits någon form av ekonomibyggnad på tomten. En eventuell avsaknad av bebyggelse tillsammans med inriktningen på odling, kan peka att tomtens brukare inte bodde på platsen och brukaren tillhörde ett annat hushåll.

Dateringsdiskussion

Fynden från fyllningslagren 46, 70, 104 och 121 dateras till övergångstiden mellan tidigmedeltid och högmedeltid. I kontext 46, ett av tre fyllningslager i grophuset, påträffades keramik av typerna äldre rödgods samt drejat svartgods och kontext 43, ett av fyllningslagren i grophuset, innehöll protostengods. Kontext 104, fyllningslager i lertäkterna i norr, innehöll framförallt östersjökeramik, men också en skärva protostengods. I brunnsfyllningen (3.8), återfanns spår av både pors och humle, vilket kan peka på att destruktionsen av brunnen skedde under en övergångstid då både pors och humle användes, det vill säga runt sekelskiftet mellan 1100- och 1200-talet. Senare under 1200-talet blev användningen av humle allt mer dominerande.

Grupp 3.1 Återställande av yta

Kontext: 101, 102, 104, 121

Stolpen för lyftanordningen togs upp och stolphålet fylldes igen. Samtidigt fylldes lertäkterna upp med odlingsjord. Gruppen består av fyllningslager i nedgrävningar samt fyllningslager i lertakten. De olika fyllningslagren påminde till stor del om varandra och kommer troligen från samma plats, samt ingår i samma händelse.

Grupp 3.2 Ett grophus fylls igen

Kontexter: 43, 45, 46

I gruppen ingår fyllningarna i nedgrävningen samt stolphålen för ett grophus.

Grupp 3.3 Odling

Kontext: 70

Gruppen är tolkad som ursprunglig markhorisont som odlats.

Grupp 3.4 Tillfälligt vattenhål samt återfyllnad

Kontext: 88, 93

Gruppen består av en nedgrävning som tolkas ha utgjort ett tillfälligt vattenhål. Då det tycks ha fyllts igen mycket kort tid därefter har återfyllningen förts till denna grupp.

Grupp 3.5, En lertäkt tas upp

Kontext: 157

Gruppen utgörs av en nedgrävning som tolkats ha tillkommit då lera grävts upp på den norra delen av området. Endast en liten del av nedgrävningen låg inom undersökningsområdet.

Grupp 3.6 Odling

Kontext: 50, C1.9, C2.17, C2.18

Gruppen består av ett kulturlager av samma karaktär som den ursprungliga markhorisonten. Det hade påförts då ytan iordningställdes för odling.

Grupp 3.7 En ränna grävdes.

Kontext: 92

En nedgrävning i form av en ränna grävdes, vilket kan tolkas som en tomträdda eller en avgränsning av en odlingslott. Om det rör sig om en tomträdda skulle det innebära att tomtindelningen förändras under den här tiden. Möjligen är det ett tecken på en parcellering eller en delning av tomten som ursprungligen även kan ha omfattat den del där Lilla S:t Peters kyrka anses ha legat.

Grupp 3.8 Brunn

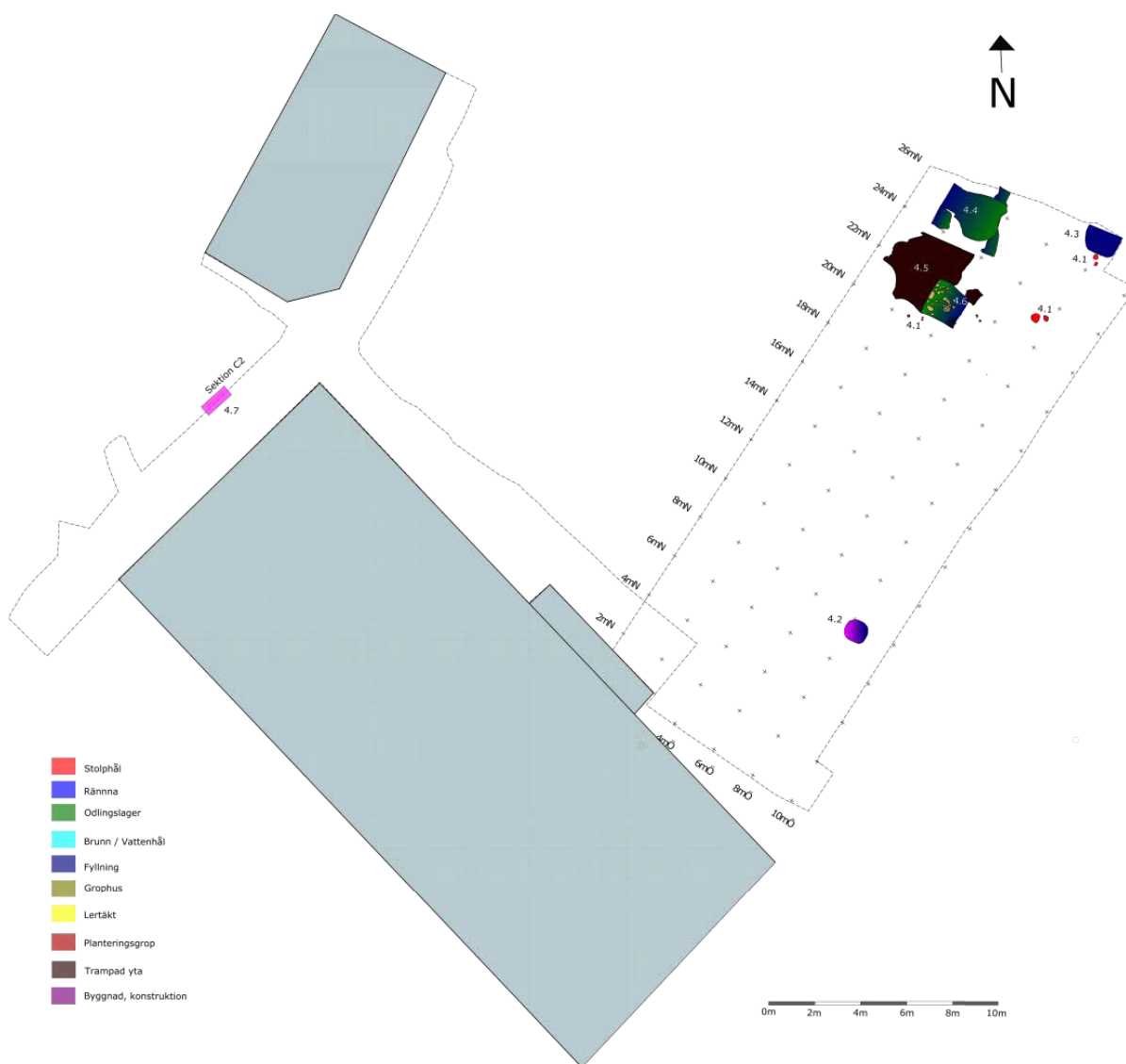
Kontext: 54 och 178

En brunn anläggs, brukas och fylls slutligen igen. Vid återfyllningen fylls brunnen igen med jord innehållande avfall från bryggerinäringen, köksavfall och stalldynga. Det är troligt att bryggghuset legat nära då fyllningen hade rikliga spår av ölbryggning. Bryggeriavfallet bestod av dels pors men också humle.

Grupp 3.9 Avröjning inför odling

Kontext: C2.7, C2.8, C2.9, C2.10, C2.11

Efter att byggnaden i den sydvästra delen av området förstördes i en brand tycks platsen stått oanvänd, då sätningarna i den underliggande brunnen fortsatte och orsakade en svacka i marknivå. Efter en tid röjdes brandlagren bort och en del av dem hamnade i svackan som avjämning. Därefter påbörjades odling på platsen. Tolkningen bygger på sektionsdokumentation.

Figur 22. Hushåll 4. Bebyggelsens placering på tomten kvarstod medan odlingarna strukturerades om.

Hushåll 4. Odling och omstruktureringar ca 1250–1350

Hushållet karaktäriseras av olika slags odlingar. Den tidigare gränsmarkeringen, i form av en ränna, fylldes igen och platsen började odlas. En odlingsbädd för trädgårdsodling anlades och för att skydda den mot lösgående djur sattes ett hägn upp. Den tidigare lertäkten återfylldes med jord från närområdet i syfte att odla och i den södra delen tillkom en latrin. En ny byggnad uppförs.

Dateringsdiskussion

Fyllningslagret i lertäkten innehöll keramik av typerna yngre och äldre rödgods, östersjökeramik, samt en tidigmedeltida enkelkam. Utanför odlingsbädden påträffades äldre rödgods och yngre svartgods,

med en dragning mot 1300-tal, i den trampade ytan. Sammansättningen av olika keramiktyper indikerar en datering till 1250-1350 (Lindahl et al 2002).

Grupp 4.1 Ett hägn sätts upp

Kontext 201, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 216, 217

Gruppen innehåller spår efter 6 nedslagna störar som utgjort en del av ett hägn. Till det har även 4 något större stolphål hör. Högnet sträckte sig från syd mot nord. De dubbla stöarna och stolparna utgjorde troligtvis förstärkningar av konstruktionen.

Grupp 4.2 Latrin

Kontext: 105, 126

I den södra delen av undersökningsytan grävdes en nedgrävning som tolkas ha använts som en latrin. Nedgrävningen innehöll nedbruten människoavföring, pinnar och mossor. I fyllningarna påträffades också fröer av hallon som kan ha följt med avföringen ned i latrinen. Dock är latrintolkningen ifrågasatt då hallonkärnor utgjorde en väldigt liten del av latrinfyllningen.

Grupp 4.3 En lertäkt fylls igen

Kontext: 106

Gruppen innehåller ett fyllningslager som tillkom i syfte att fylla igen en lertäkt och avjämna en yta som sedermera användes för odling.

Grupp 4.4 Odlingsjord förs på i syfte att odla

Kontext: 91, 96, 97, 98

Gruppen består av både fyllningslager och kulturlager som tolkas vara påförda samtidigt och i samma syfte, att omstrukturera och skapa ytor för odling.

Grupp 4.5 Trampad yta

Kontext: 11, 13

Gruppen innehåller två kulturlager som tolkas som en medeltida markyta som trampats. De båda kontexterna låg nära varandra och har troligen hört samman, lagren var skurna av en yngre nedgrävning.

Grupp 4.6 En nedsänkt odlingsbädd grävs, brukas och fylls igen

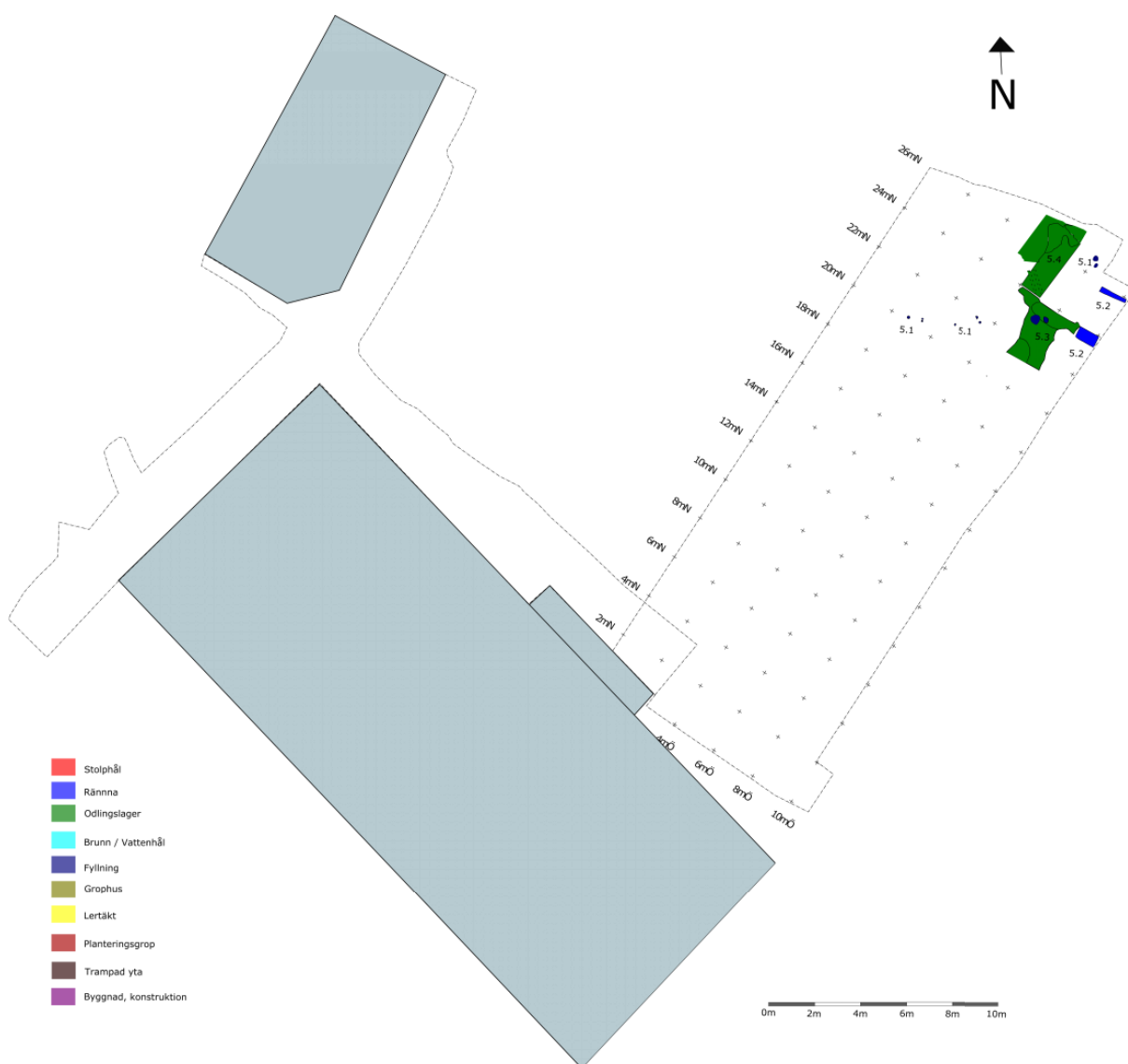
Kontext: 139, 141, 142, 145

Gruppen innehåller fyra kontexter som tillsammans representerar objektets hela brukningstid. Initialt grävdes en grund nedgrävning i vilken odlingsjord lades och på så sätt skapades en odlingsbädd. Den odlades med så kallat spadbruk som efterlämnade spår i botten på bädden. Efter att den gått ur bruk fylldes den igen.

Grupp 4.7 Ny byggnad i den sydvästra delen

Kontext: C2.11

I den sydvästra delen av området anlades åter en byggnad. Inte mycket kan sägas om byggnaden, mer än att det hade ett golv av trä och att det brann ned. Det hade ett tydligt avslut söder om de gamla brunnen från hushåll 1, vilket förmodligen ska tolkas som att sättningsförloppet fortfarande pågick och att man därför undvek att bygga här. Några brandrester påträffades inte vilket visar att platsen ganska omgående städades av.

Figur 23. Hushåll 5. Inga bebyggelselämningar påträffades medan odlingen i området tycks ha blivit mera storskalig.

Hushåll 5. Odlingar, ca år 1350–1450

Hushåll 5 utmärktes främst av odlingslager med odlingsfårar som visar att marken brukades med plog eller årder. Detta pekar på större odlingsenheter, till skillnad från de odlingsbäddar som förekom under hushåll 4. I odlingslagren förekom det även spår efter gödsling med hushållsavfall, vilket vanligen förknippas med hushållsnära odling. Slutligen påträffades även brandrester i odlingslagren. Detta har satts i samband med att den eldhärjade byggnaden i sydvästra delen av undersökningsområdet röjdes av. I den nordöstra delen grävdes två parallella rännor som löpte i östvästlig riktning. Tidigare rännor på platsen hade alla löpt i en nordsydlig riktning. Hur dessa ska tolkas är inte klarlagt.

Dateringsdiskussion

Hushållet dateras genom sitt stratigrafiska läge samt av keramikmaterialet från odlingslagren i grupp 5.4. Dessa betraktas till stor del ha hamnat i odlingsmarken genom gödsling med hushållssopor och bör representera brukningstiden.

Grupp 5.1 Ett hägn tas bort

Kontext: 116, 117, 108, 109, 162, 163, 164, 165, 166

Ett tidigare hägn togs bort och då stöarna lyftes upp fylldes hålrummen igen av med omkringliggande odlingsjord.

Grupp 5.2 Två rännor grävs

Kontext: 214, 215

Gruppen består av två rektangulära nedgrävningar vars huvudsakliga utsträckning bör ligga öster om undersökningsområdet. Hur dessa ska tolkas är inte klart men möjligen kan de markera någon form av tillträde till tomten från öster.

Grupp 5.3 Odling

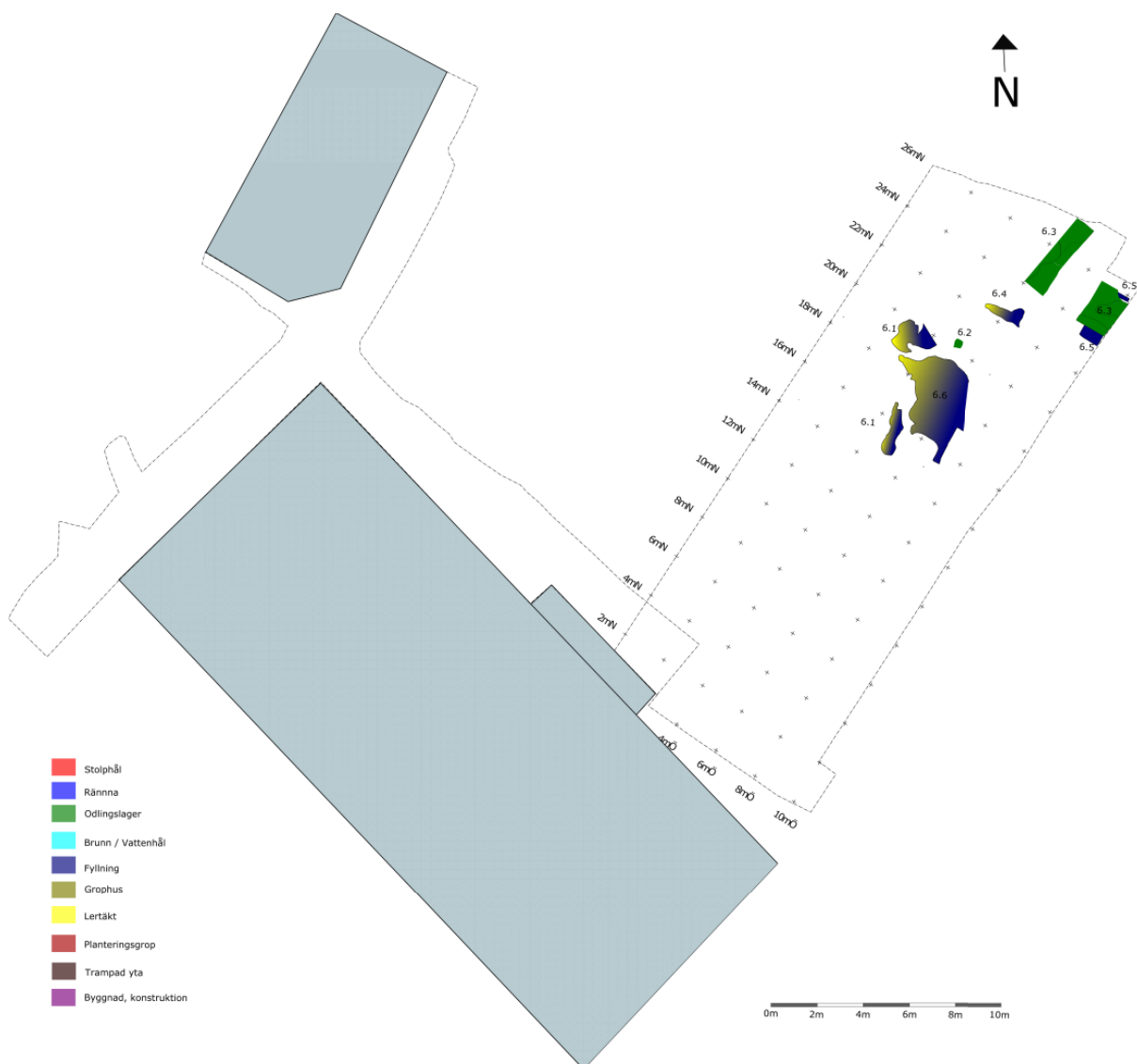
Kontext: 30, 31, 32

Gruppen består av tre kulturlager som tolkats utgöra odlingslager och deras stratigrafiska position placerar dem inom tiden för hushållet. I sektion kunde plogfårar skönjas och kulturlagren har gödslats med hushållsavfall.

Grupp 5.4 Odling

Kontext: 33, 34, 35, 36. C1.12, C2.12, C2.13, C2.14

Gruppen består av flera olika odlingslager samt ett kulturlager i form av ett omrört brandlager. I odlingslagren kunde fåror observeras vilket kan peka på att marken bearbetats med årdar. Brandlagret härrör troligen från en brand i den sydvästra delen av området och utgör avröjda brandrester.

Figur 24. Hushåll 6. En förändring av markanvändningen i området innebar att odlingen försköts mot nordost och nya lertäkter grävdes i den nordöstra delen.

Hushåll 6. Odling, plantering och lertäkter, ca år 1450–1650

Under detta hushåll uppvisar området mera skiftande brukning. I den norra delen fortsatte odlingarna, medan det i området söder därom, grävdes flera lertäkter som tycks ha varit kortlivade och fylldes igen ganska omgående. De bör representera enskilda uttag av lera för att möta tillfälliga behovet av material vid exempelvis reparationsarbeten och uppförande av en ny byggnad, snarare än en långvarig lertäkt. Hushåll 6 sträcker sig en lång tidsperiod som spänner över reformationen. Det bör tilläggas att vid inledningen av undersökningen schaktades det hårt på stora delar av området för att snabbt komma ned till äldre kulturlagret. Detta kan ge en något missvisande bild av området under den här tiden. Det

påträffades inga bebyggelselämningar eller keramikskärvor som kunde knytas till detta hushåll, vilket antyder att varken keramikföremål eller hushållsavfall hanterades på platsen. Sammantaget ger de arkeologiska spåren en bild av att det inte finns någon regelrätt gårdsbebyggelse på tomten, utan den brukades huvudsakligen för odling av ett eller flera hushåll som bott på en annan plats i staden.

Dateringsdiskussion: Hushållet dateras till senmedeltiden–tidigmodern tid, huvudsakligen utifrån keramikfynd i form av fat och yngre rödgods. I övrigt är kontexterna daterade efter stratigrafisk position.

Grupp 6.1 Två lertäkter tas upp, brukas och fylls igen

Kontext: 69, 146, 169, 198

Gruppen innehåller två närliggande nedgrävningar och dess fyllningslager. Båda nedgrävningarna är oregelbundna och tolkas som lertäkter. Efter att de gått ur bruk fylldes de igen.

Grupp 6.2 Planteringsgrop och återfyllning

Kontext: 138, 140

Gruppen består av en nedgrävning som tolkats som planteringsgrop.

Grupp 6.3 Odling

Kontext: 5, 6, 7, 19, 20, 21, 22

Gruppen består av flera odlingslager vilka utgör odlingsskeden på en plats som odlats under en lång tid.

Grupp 6.4 En lertäkt tas upp, brukas och fylls igen

Kontext: 120, 199

En mindre oregelbunden nedgrävning tas upp och fungerade som lertäkt. Täkten stod troligtvis öppen under en tid innan den fylls igen med material från närområdet.

Grupp 6.5 Igenfyllning av rännor

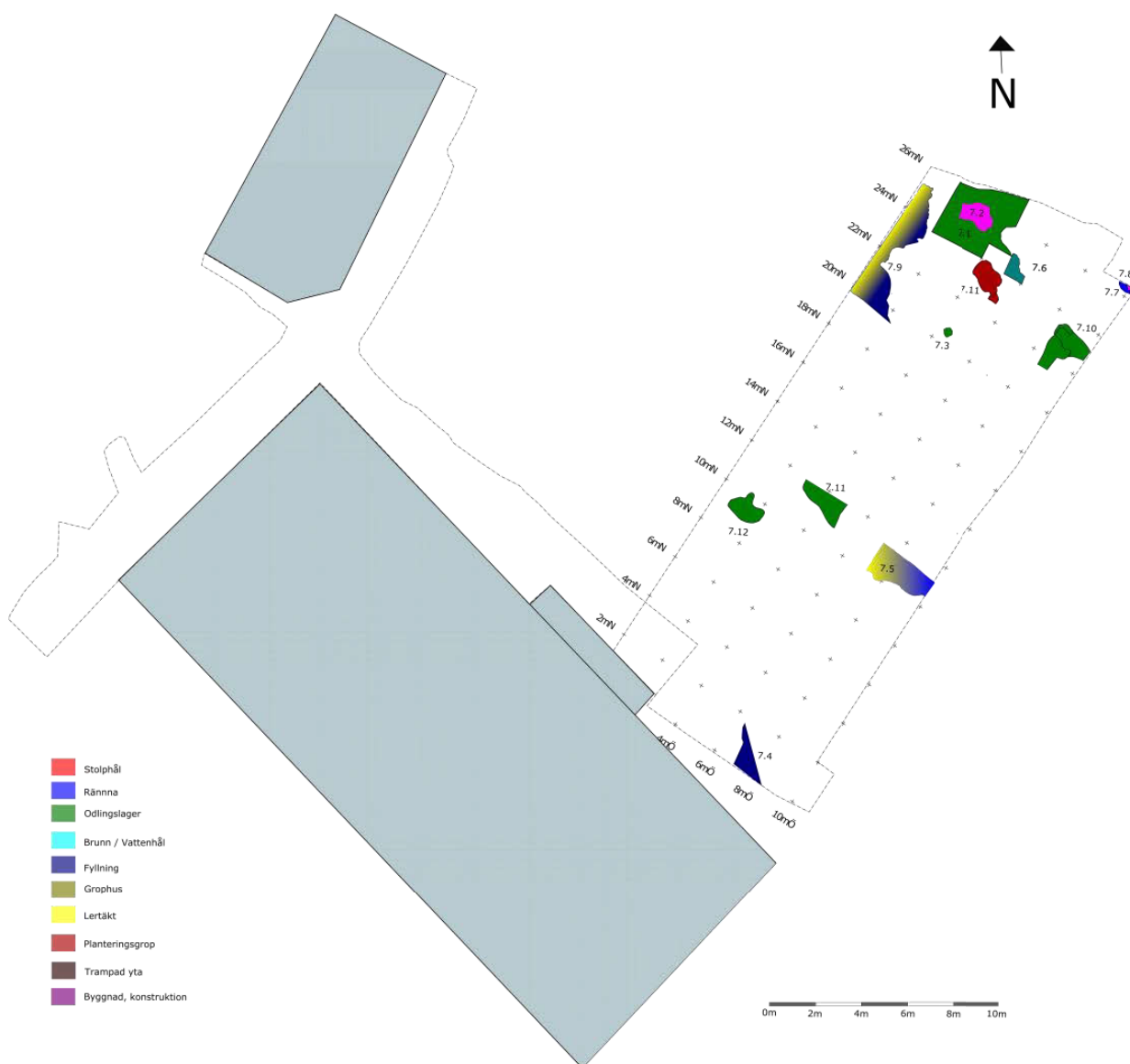
Kontext: 110, 112

Då de östvästliga rännorna spelat ut sin roll återfylldes de med snarlika fyllningar som innehöll keramikfynd efter ett fat.

Grupp 6.6 En lertäkt grävs, brukas och fylls igen

Kontext: 125, 197

Gruppen består av en stor oregelbunden nedgrävning som togs upp som lertäkt. Efterhand som täkten tjänat sitt syfte fylldes nedgrävningen igen med omkringliggande odlingsjord.

Figur 25. Hushåll 7. I den norra delen påträffades resterna efter en ugnskonstruktion. Spår efter lertäkter och odlingsmark återfanns på de resterande delarna.

Hushåll 7 ca 1650–1800-talet

Under detta hushåll förekom det odling på norra delen av området som tycks ha varit begränsade i omfattning. I den nordvästra delen grävdes en stor lertäkt. Om denna representerade ett stort enskilt uttag av lera eller en långvarig lertäkt har inte gått att fastställa, då den huvudsakligen låg utanför undersökningsschakten. På den norra delen av undersökningsområdet uppfördes en byggnad med

lergolv samt en ugnskonstruktion. Hur dessa konstruktioner förhåller sig till varandra har inte gått att bestämma, huvudsakligen på grund av att den inledningsvis hårda schaktningstakten.

Dateringsdiskussion

Dateringarna bygger på relativ stratigrafisk position, keramikmaterial och historiska källor.

Grupp 7.1 Odling

Kontext: 90

Gruppen består av ett utjämningslager som lagts ut för att jämna av odlingsjord då sättningar uppstod på grund av tidigare lertäkter. Det makroskopiska materialet uppvisar spår efter tidig modern odling (se bilaga 1).

Grupp 7.2 Ugn

Kontext: 89

Gruppen består av ett lager med hårt bränd lera, vilket tolkats som spår efter en avröjd ugnskonstruktion.

Grupp 7.3 Planteringsgrop och återfyllning

Kontext: 86, 185

Gruppen består av en nedgrävning samt återfyllning som tolkas vara en planteringsgrop.

Grupp 7.4 Utjämningslager

Kontext: 53

Ett omrört kulturlager som troligen lagts ut på platsen för att jämna av ytan.

Grupp 7.5 En lertäkt grävs, brukas och fylls igen

Kontext: 63, 187

Gruppen består av en oregelbunden nedgrävning samt en fyllning. De tolkas utgöra spår efter en lertäkt.

Grupp 7.6 Odling

Kontext: 15

Kulturlagret tolkats som ett påfört odlingslager.

Grupp 7.7 Hus med lergolv

Kontext: 4, 8

I det nordöstliga hörnet av undersökningsområdet påträffades begränsade rester efter vad som tolkas vara delar av en byggnad. De bestod av spåren efter en stolpe samt ett lerlager som tolkas som ett lergolv. Tolkningen får anses som osäker på grund av de undersökta delarnas begränsade omfattning, men förekomsten av en ugnskonstruktion passar väl in i bilden. Om det rör sig om en byggnad var dess huvudsakliga utbredning norr om undersökningsområdet.

Grupp 7.8 Hus raseras

Kontext: 3

Gruppen består av en fyllning i ett stolphål och representerar destruktionsresterna av byggnaden. Tolkningen får anses som osäker på grund av de undersökta delarnas begränsade omfattning.

Grupp 7.9 Lertäkt med återfyllningslager

Kontext: 9, 10, 128, 129

Gruppen består av lämningarna efter en stor nedgrävning som ligger längs den östra sidan av undersökningsområdet. Den synliga delen var ca 6,0 m lång och var regelbunden till formen. Det bör ha rört sig om en större lertäkt. Efter att lertäkten inte längre användes fylldes den igen.

Grupp 7.10. Odling

Kontext: 25, 27, 29

Gruppen består av två kulturlager med odlingskaraktär samt ett lerlager som tolkats som rester efter ett lergolv. Det kan röra sig om utjämningslager för att jämna av ytan, men det kan även röra sig om odlingsmark på vilken resterna efter ett lergolv kastats ut. Leran var relativt homogen.

Grupp 7.11 Planteringsgrop och återfyllning

Kontext: 137, 131, 144, 173

Gruppen består av en nedgrävning som tolkas som en planteringsgrop.

Grupp 7.12 Planteringsgrop och återfyllnadslager

Kontext: 83, 182

En oregelbunden nedgrävning vars funktion inte kunnat tolkas, men kan vara knuten till odling.

Grupp 8:1 Odling

Kontext: 73, 74, 80

Gruppen består av tre odlingslager med brunsvart humös lera. Fyndmaterialets stora kronologiska variation, med fynd av keramiktyperna äldre och yngre rödgods, glasflaskor, grötfat och porslin, tyder på att gruppen representerar långvarig odling där jorden har vänts många gånger.

Grupp 8:2 Nedgrävningar för grundmurar samt återfyllning

Kontext: 26, 28, 37, 38, 40, 41, 51, 52, 64, 78, 111, 123, 188, 193, 210, 211

I den här gruppen, som har med 1800-tals huset på platsen att göra, ingår flera nedgrävningar för grundmurar samt fyllningar som tillkommit strax efter nedgrävningen gjorts och grundmurarna satts.

Grupp 8:3 Kalkblandningsgrop.

Kontext 75, 189

Gruppen består av nedgrävningen för en kalkblandningsgrop samt igenfyllningen av den då byggprojektet avslutats.

Grupp 8:4 Nedgrävningar för vatten och avlopp samt återfyllning

Kontext: 56, 68, 81, 84, 87, 176, 180, 181, 184, 191

I den här gruppen ingår nedgrävningar för vatten och avlopp samt dränering och dess fyllningar. Rör för vatten och avlopp har i Lund lagts ned från sent 1800-tal.

Grupp 8:5 Nedgrävningar och fyllningar

Kontext: 67, 71, 72, 194, 195, 196

I den här gruppen ingår diverse oidentifierade nedgrävningar samt fyllningar av de samma. Nedgrävningarna har tolkats ha med 1800-tals huset att göra.

Grupp 8:6 Nedgrävning och återfyllning av dräneringsschakt

Kontext: 174, 179

Gruppen består av nedgrävning av dräneringsrör samt återfyllning. Dräneringsröret är kopplat till befintligt hus.

Grupp 8:7 Nedgrävning för vatten och avlopp samt återfyllning

Kontext: 82, 183

Gruppen består av nedgrävning samt återfyllning av ett vatten och avloppsschakt. Nedgrävningen har tillkommit senare än rörschakten i grupp 8.4.

Grupp 8:8 Stolpar

Kontext: 200, 207

Gruppen består av två stolphål vars fyllningar har modernt tegel i sig. De tolkas ha tillkommit som stolpar till ett brunnstak.

Grupp 8:9 Brunn

Kontext: 17

En större och något oregelbunden nedgrävning, som tolkas som en brunn, påträffades. Brunnen representerar en gårdsbrunn på fastigheten.

Grupp 8:10 Brunnsdestruktion

Kontext: 16, 24, 115, 118 och 119

Efter att brunnen inte längre användes återfylldes nedgrävningen samt stolphålen, med olika fyllningslager.

Grupp 8:11 Utjämning

Kontext: 23

Gruppen består av ett utjämningslager som först tolkades som fyllningslager, men det visade sig att lagret troligtvis lagts ut över ytan för att jämna av den samma efter diverse sättningar på platsen.

Grupp 8:12 Nedgrävning och fyllning

Kontext 77 och 190

Gruppen består av en oidentifierad nedgrävning med fyllningslager.

Arkeobotanisk bearbetning och analys

Under den särskilda arkeologiska undersökningen av kvarteret Billegården 21 togs 23 st jordprover från kulturlager i bakgårdsmiljöer, odlingshorisonter, gropar och brunnar för makroskopisk analys. Proverna bearbetades och analyserades utifrån frågeställningar kring hur lämningar, i form av olika typer av avfall, speglar aktiviteter och den sociala situationen på tomterna. För hela rapporten "Den Makroskopisk analysen av jordprover från kv Billegården, Lund ", se bilaga 2.

Kulturpåverkade och odlade äldre marklager

Prover tagna i moränlerans översta skikt visade på en stark kulturpåverkan i form av träkol, enstaka förkolnade sädeskorn, en fläderbärskärna samt matrester i form av fisk- och djurben. Matrester påträffas vanligen i anslutning till bebyggelse både i form av avfall och som rester efter gödsling i småskalig hushållsnära odling. Proverna var tagna i kontexter från hushåll 1. Liknande odlingshorisonter i moränlera har tidigare analyserats, bland annat kv Saluhallen, där de tolkades som spår efter odling från 900- och 1000-talet och möjligen även tidigare. Även i kv Saluhallen, men också i kulturlager under domkyrkans grundläggning, har fläderbärskärnor påträffats, som tycks generellt vara karaktäristiskt för kulturlagren i det äldsta Lund. Detta kan peka på att det funnits omfattande fläderbestånd i staden Lunds äldsta skede (Heimdahl 2014, Bilaga 1).

Odlingslager

I likhet med den kulturpåverkade delen av moränleran, innehöll samtliga prover från odlingslager träkol, förkolnat spannmål samt rika lämningar av fisk- och djurben. Det är tydligt att gödningen som användes i hög utsträckning bestod av köksavfall. I flera av odlingslagren förekom också rika lämningar av fläderbärskärnor (se ovan). Proverna var tagna i kontexter hörande till hushåll 1, 2, 3 och 7. Bevarandegraden av organiskt material var annars generellt sett för låg för att fröer från vanliga odlingsväxter skulle bevaras. I ett odlingslager från hushåll 2 påträffades dock ett frö av krydd-/medicinalväxten isop som visar på det kan rört sig om en örtagård. I samma odlingslager fanns också spår efter gödning med stalldynga i form av bevarade starrnötter (Heimdahl, Bilaga 1).

Fyllningar i gropar

Innehållet i gropfyllningarna liknade på många sätt det i från odlingslagren, men bevarandegraden var något bättre med en större andel bevarat trä och något mer oförkolnade fröer. Materialet domineras, precis som i odlingsjorden, av spisaska (träkol och bränt spannmål) samt stora mängder ben från fisk-, och djurben. Fyllningarna ur vilka proverna togs var från hushåll 1, 3 och 4.

Man kan fråga sig vad funktionen av gropar av detta slag varit. Liknande avfallsgropar, men med bättre bevarandeförhållanden påträffades i kvarteret Saluhallen. Det är viktigt att notera att även om groparna innehåller avfall, så kan det vara vanskligt att tolka dem som "permanenta" anläggningar för avfallshantering. Dels var avfallet som påträffas i groparna värdefullt för återanvändning i odlingen, och dels var groparna för små för att ha kunnat fungera för permanent sophantering – de skulle antagligen fyllas efter bara någon månad. Snarare representerar gropar av det här slaget spår av tillfälliga händelser. Det kan vara fråga om jordtäkter som snabbt fyllts igen med överblivet material som stackats på tomten för användning i jordbruket. På så sätt finner vi i groparna avfall som "fallit ur" den gängse kedjan av avfallshantering (Heimdahl 2014, Bilaga 1).

Fyllningar i brunnar

Proverna som togs ur brunnsfyllningarna innehöll det bäst bevarade organiska materialet. Det är dock värt att påpeka att allt material som analyserades från brunnarna tolkades som fyllningar, det vill säga från brunnarnas destruktion. Fyllningarna kan ha innehållit material och avfall som representerar deras brukningstid samt destruktion, men också omdeponerat material från äldre kulturlager. Den makroskopiska analysen kunde inte identifiera några lager från brunnarnas användningstid, vilka brukar kännetecknas av en dominans av finfördelat material och en relativt hög andel vattenlevande organismer (som hinnkräftor, fjädermyggor etc.). Det analyserade materialet hade en hög andel grovt träflis, pinnar, kvistar, sand och köksavfall och utgjorde olika former av avfallslager med vilka brunnarna fyllts igen (Heimdahl 2014, Bilaga 1).

Odling och avfall

Fyllningarna i brunnar och andra stora nedgrävningar innehåller ofta olika slags avfall som kan spegla aktiviteter som skett på platsen (se tabell 1). Det är dock viktigt att påpeka att materialet även kan spegla ett hushålls kontaktnät och tillgångar. Exempelvis kan spår av gödsling med stalldynga peka på att hushållet hade tillgång till denna typ av gödsel, men inte nödvändigtvis på att djur hölls stallade djur på platsen. I stället kan hushållet haft tillgång till gödningen via köp eller andra kontaktnät.

Exempel på avfall från olika aktiviteter knutna till hushållet:

Tröskningsrester: halm/boss samt agndelar från olika sädesslag

Linprepareringsrester: kapselfragment från lin

Trädgårdsavfall: fröer från odlade växter där fröerna i sig inte utgör produkten, t.ex. från kål och persilja

Stalldynga: söndertuggade strån/örtdeklar, fröer från ängsväxter och stallströ t.ex. mossor

Köksavfall: Ben, förkolnade sädeskorn och nötskal

Bryggeriavfall: Nötter, blad och knoppar från pors, samt frukter av humle

Avfall från läderhantverk: Bitar av läder

Fyllning i botten av brunnar

När det kommer till odlingen är det tydligt att hushåll 2 och 3 (som innehöll mycket likartat material) haft tillgång till åkrar där man odlat korn, havre och lin. I samtliga brunnar återfinns också trädgårdsavfall. Främst i form av kålfrö, men även kryddor som persilja och mejram och medicinalväxter som läkemalva har hittats. Även dill kan ha odlats lokalt, även om fynden av dillfrukter också kan vara spår av import av dillfrö som krydda.

En särskilt intressant avfallskategori utgörs av bryggeriavfall, där den helt dominerande kryddan i dessa fall är pors, som hittats i samtliga brunnar. I brunnarna från hushåll 2 och 3 förekommer porsrester som massmaterial medan ett par humlefrukter bara hittades i hushåll 3. Här är det inte bara fråga om porsnötter, utan även om blad, knoppar och kvistfragment av pors. Ser vi till äldre uppgifter om ölkryddning så är det uppenbart att bruket av blad och kvistar varierat regionalt, och tidigare har inte dessa delar av pors påträffats i Lund, och kryddan har då uteslutande bestått av porsnötter. Den tidigmedeltida porsölskulturen i Lund bär på en dansk prägel. Ölbrygningsresterna visar på en tydlig

dominans av pors, vilket bär likheter med den kontinentala kulturen där öl antingen kryddades med humle eller pors, till följd av handelskonflikter mellan pors-/grut/gruithandlare och humlehandlare. I Lund har tidigare ett skifte i denna ölkultur noterats ske omkring sekelskiftet år 1200, då humlet blir betydligt vanligare (Hjelmqvist 1991, Gardelin 2014). Om detta skifte är representativt för Lund generellt, vet vi inte, men om så vore fallet kan spåren av den dominerande porskryddan från brunnarna i kv Billegården tolkas som att fyllningen i brunnarna är från 1100-talet eller äldre. Om avfallet ändå vore av yngre datum, skulle detta å andra sidan markera en avvikande ölkultur på dessa tomter. I synnerhet om det vore av senmedeltida datum, vilket föreslagits för brunnen i Zon 1 (prov 22).

Tabell 1. Fyllning i botten av brunnar

Hushåll		HH1	HH1	HH2	HH3
Grupp		Grupp 1.6	Grupp 1.7	Grupp 2.3	Grupp 3.8
Odling	Tröskningsrester			••	••
	Linpreparering			••	
	Trädgårdsavfall	•	•	•	•
Djurhållning	Stalldynga	•••	••	•	••
Mat och dryck	Köksavfall	•••	•••	•	••
	Bryggeriavfall	•	•	•••	•••
Hantverk	Läderhantverk				•

Tolkningar och diskussioner

Förtätning och expansion under Lunds tidigaste historia

Några av de centrala frågeställningarna i undersökningsplanen berörde bebyggelseskick och förändringar av bebyggelsen under tidig medeltid. I ett försök att belysa frågeställningarna studerades resultaten från de tre första hushållen, vilka motsvarar tidsperioden 990–1250. Vid undersökningarna visade det sig att endast mindre delar av byggnader påträffades som förmodligen bara representerade en liten del av den totala bebyggelsen som bör ha funnits på tomten. Området i anslutning till Svanegatan, där medeltida gatubebyggelse kunde förväntas, omfattades till största delen inte av undersökningarna. Den enda informationen om området mellan undersökningsområdet och Svanegatan kom från en sektionsdokumentation som upprättades vid förundersökningen. Den gav god, men begränsad information om bland annat flera generationer byggnader. Flera rännen dokumenterades vid undersökningarna, men liksom bebyggelselämningarna var dessa fragmenterade av senare tiders aktiviteter och bara mindre delar av dem kunde undersökas. Det är i ljuset av dessa omständigheter som slutsatserna rörande bebyggelsen och bebyggelseutvecklingen ska ses.

Under hushåll 1 påträffades byggnadslämningar i den nordöstra delen av undersökningsområdet. Läget var i förhållande till de medeltida gatorna väl indraget på tomten och området söder om bebyggelsen dominerades av odlingar. Under hushåll 2 skiftar bebyggelsens läge och de påträffade bebyggelselämningarna återfanns nu i den sydvästra delen av undersökningsområdet, nära dagens Svanegatan. På den plats där den tidigare bebyggelsen legat påträffades flera nedgrävningar som tolkats som lertäkter. Detta pekar på att denna del av tomten bör ha varit mindre intensivt använd, då arbetet med att gräva upp lera begränsade tillgången till området. Under hushåll 3, men även under senare hushåll, bibehöll bebyggelsen sin placering. Detta pekar på att det fanns en gatusträckning som bebyggelsen kunde rättas efter samt ett behov av att byggnaderna direkt anslöt till gatumarken. Utifrån detta resonemang skulle det innebära att det sedan tidigare fanns en gatusträckning i området eller att en ny lades ut under hushåll 2, det vill säga mellan år 1050 och 1150. Då endast delar av enstaka byggnader undersöktes har bebyggelsens omfattning inte varit möjlig att fastställa. Det har heller inte varit möjligt att närmare studera detaljer kring aktiviteter och näringar i de olika hushållen. Det står dock klart att det på platsen fanns en bebyggelse fram till och med hushåll 4, men att inga bebyggelsespår kunde dokumenteras under hushåll 5 och 6. Någon gång under mitten av 1300-talet skedde alltså en förändring i hur platsen användes, och dess nya funktion, som tycks ha varit agrart inriktad, förutsatte inte längre någon bebyggelse.

Flera rännen dokumenterades vid undersökningen i hushåll 1, 3, 5. Av dessa skulle en östvästlig ränna i hushåll 1 samt en nordsydlig i hushåll 3 kunna tolkas som tomtgränser. Den östvästliga rännan i hushåll 1 påträffades i den södra delen av undersökningsområdet och skulle kunna utgöra en gränsmarkering mot gatumark eller en avgränsning mot ett område med annan aktivitet. Om det rörde sig om en avgränsning mot gatumark skulle det innebära att gatusträckningen flyttades med mer än 10 m i

förhållande till bebyggelsen under hushåll 2. Det ter sig alltså mera rimligt att rännan utgjorde en gräns mellan hushåll 1 bebyggelseområde och dess åkrar eller område med andra aktiviteter. Den nordsydliga rännan i hushåll 3 dokumenterades i den nordöstra delen av undersökningsområdet. Om den tolkas som en tomträna skulle det innebära att tomtindelningen förändras under den här tiden. Möjligen skulle det kunna vara ett tecken på en parcellering eller en delning av tomten som ursprungligen i så fall även kan ha omfattat området där Lilla S:t Peters kyrka anses ha legat. Då mindre än tre meter av rännan kunde dokumenteras får tolkningarna kring den betraktas som osäkra.

Bebyggelsen i området tycks ha etablerats tidigt någon gång mellan år 990–1050. Förflyttningen av bebyggelsen till ett gatunära läge kan indikera en förtätning under slutet av 1000-talet, medan under mitten av 1300-talet gick utvecklingen i motsatt riktning.

Tomtmark och odling i Lund genom tiderna

De äldsta lämningarna på platsen utgjordes av odlingsspår i äldre marklager, men även den övre delen av moränleran uppvisade spår av odling. Liknande odlingshorisonter i moränlera har tidigare analyserats i bland annat kv Saluhallen 1, där de utgjorde odling från 900- och 1000-talet eller möjligen även tidigare. I kv Saluhallen 1, samt under domkyrkans grundläggning, har fläderbärskärnor påträffats. De tycks generellt vara karaktäristiska för kulturlagren i det äldsta Lund. Detta kan peka på att det funnits omfattande fläderbestånd i stadens äldsta skede (Heimdahl 2014, Bilaga 1).

Odlingslager är en lämningsslag kategori som ofta är svårtolkad, då bevaringsförhållandena vanligen är dåliga. Detta beror till stor del på återkommande mekanisk omrörning i samband med bearbetning av odlingsjorden. Det är därför sällan som konkreta spår påträffas, som visar hur odling i detalj bedrivits. Vid undersökningen i kv Billegården 21 kunde dock två olika typer av odling konstateras. Den ena var en nedsänkt odlingsbädd som odlats med spadbruk och som hörde till hushåll 4. Då denna typ av odling även utgör en konstruktion bör den ha varit en del i en organiserad permanent trädgårdsodling. Den andra odlingsformen, odling med åder eller plog, som konstaterades i hushåll 2 och 5, kan betraktas som en indikation på större odlingsenheter. Detta stämmer väl in med resultaten från den arkeologiska analysen som visade att under hushåll 2 och 5 skedde omstruktureringar av bebyggelsens disposition som tycks ha möjliggjort att större sammanhängande odlingsmarker kunde bildas. Vidare visade den makroskopiska analysen av den nedersta brunnsfyllningen i brunnen från hushåll 2, att hushållet hade tillgång till åkrar där korn, havre och lin odlades (se tabell 2). I båda odlingsformerna utgjorde hushållsavfall den huvudsakliga formen av gödning.

Resultaten från undersökningen visade att i samtliga historiska hushåll förekom någon form av hushållsnära odling som gödslats med hushållsavfall. Att gödsla med hushållsavfall tycks ha varit det dominerande sättet att tillföra odlingsjorden ny näring. Odlingarna tycks ha varit vanligt förekommande under hela medeltiden och varit en viktig del i hushållens ekonomi. Karaktären på odlingarna varierade, med både småskaliga köksträdgårdar och större odlingsenheter som brukades med årder eller plog.

Hur marken användes har varit beroende av hushållets olika behov, kanske främst av olika typer av byggnader. Därefter tycks behovet av hushållsnära odling ha varit högt prioriterat. I de fall då det finns indikationer på större odlingsenheter som odlats med årder eller plog kan det tyda på att hushållet inte residerade på tomten och behovet av bebyggelse var mindre.

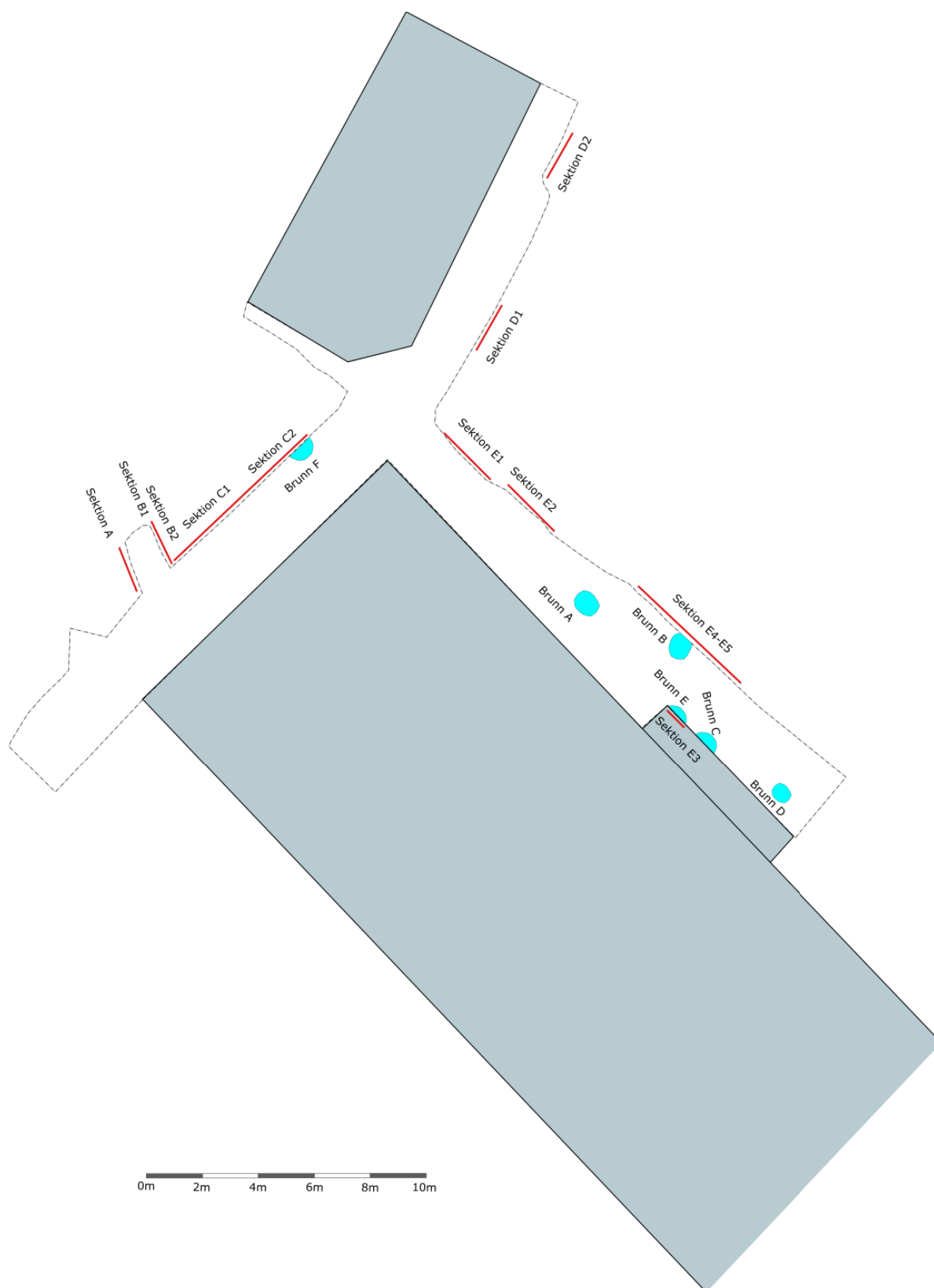
Administrativa och tekniska uppgifter 431-6228-2013

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-6228-2013	Fornlämning nr/art	RAÄ Lund 73:1
Socken/stad	Lund	Kulturens projektnummer	61000-255
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Billegården 21
Typ av exploatering	Särskild undersökning		
Uppdragsgivare	Clara och Per Perssons stiftelse		
Typ av undersökning	SU		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Ivan Balic		
Övrig personal	Nicklas Kronroth, Johan Wallin		
Fältarbets tid	2013-03-21–2013-04-11		
Fälttid			
Arkeolog	305 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	269 m ²		
Kubik	404 m ³		
Schaktmeter	-		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	KM nr: 95539: 1–41.Förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin		
	Diabasen		
Ritningar, dokumentation	62 st A3 ritfilm: 1 sektionsritning skala 1:20, 61 planritningar skala 1:20, 1 sektorsindelning skala 1:100. 7 st A3 papper med matris. Digitala		
	inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
Foto	137 digitala fotografier		
Analyser	Makrofossil		
Övriga upplysningar	-		

Redovisning av arkeologisk förundersökning 2013 VA

Med anledning av nybyggnation på fastigheten, kv Billegården 21 lades nya ledningar för vatten och avlopp. Då arbetena innebar ingrepp i fornlämning Lund 73:1 genomfördes en arkeologisk förundersökning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst 431-8262-2013). Förundersökningen utfördes efter att den arkeologiska slutundersökningen på fastigheten hade avslutats, i samband med att byggarbetena på tomten pågick i full skala. Den arkeologiska förundersökningen omfattade huvudsakligen delar av fastigheten närmast Svanegatan och kompletterade på så sätt slutundersökningen, som till största delen berörde de inre delarna av tomten. Resultaten från förundersökning och slutundersökningen har bearbetats tillsammans se kapitlet "Bearbetning och analys" samt "Tolkningar och diskussioner". Den stratigrafiska bearbetningen följer slutundersökningens uppdelning i hushåll och en närmare redogörelse av hushållskonceptet finns i kapitlet "Principer för den stratigrafiska analysen".

Schakten för de nya ledningarna förlades delvis i tidigare ledningsschakt, men kom också att omfatta orörda kulturlager. Huvudschaktet grävdes från en punkt ca 2 m utanför fastigheten i Svanegatan, och vidare längs gatuhusets västra gavel in på gården. Därefter grävdes huvudschaktet längs med gathusets norra fasad vidare österut. Ett mindre schakt för att koppla in det västra gårdshuset grävdes från huvudschaktet till gårdshusets sydvästra hörn och vidare till det nordöstra hörnet (se figur 27). Sammanlagt omfattade schakten ca 51,3 löpmeter, total en yta på ca 107 m² och en volym på ca 191 m³. Fältdokumentationen är uppdelad i fem delområden, A–E, och sektionsdokumentationen benämndes med delområde samt ett löpande nummer för varje sektion exempelvis E3.6.

Figur 27. Planritning över den arkeologiska förundersökningen vid anläggandet av vatten och avloppsledningar och brunnar.

Schakt A, B och C.

Schaktet i delområde A, B och C följde huvudsakligen ett äldre ledningsschakt, varför mest sentida fyllnadsmassor berördes. Dock påträffades även ett par fragmenterade kulturlager i schaktet och längs den norra schaktsidan kunde flera sekvenser av välbevarade kulturlager dokumenteras. Sektionen visade att närmast moränleran, som vidtog ca 1,20 m under markytan, fanns ett odlat äldre marklager, i vilket en brunn (F) var grävd. Marklagret var lerigt till karaktären med inslag av enstaka bitar träkol, bränd lera samt djurben. Det var ca 0,20–0,25 m tjockt med fynd av Östersjökeramik som pekar på en tidigmedeltida datering. I brunnen påträffades resterna efter ett kar av flätverk samt kringfyllningar. Igenfyllningen i brunnen bestod av odlingsjord som med tiden komprimerats och orsakat kraftiga sättningar i ovanliggande lager. Söder om brunnen fanns rester efter en byggnad i form av två golvlager. Det första bestod av ett lerigt kulturlager som var organiskt till karaktären. Det innehöll inslag av bränd lera, gul lera, träkol, träfärgningar samt fisk- och djurben. Lagret var ca 0,05–0,10 m tjockt och har tolkats som resterna efter smuts som ansamlats under ett trägolv. Det andra var ett fragmenterat lergolv, på vilket det i den södra delen låg ett brandlager. Lergolvet var ca 0,10 m tjockt medan brandlagret mätte ca 0,10–0,15 m. Söder om golvlagen dokumenterades ett kulturlager som innehöll rikligt med träkol och sot. Lagret var ca 0,10 m tjock och har tolkats som ett brandlager. På den norra delen av golvlagret hade en avröjning gjorts en tid efter att byggnaden gått ur bruk. Sättningarna i brunnen medförde att delar av delar av byggnadsresterna, det vill säga delar av lergolvet och brandlagret, hade sjunkit ned i den och på så sätt inte omfattades av avröjningen. Ovan avröjningen påträffades ett odlingslager eller möjligen ett utjämningslager, som var ca 0,20 m tjockt, innehållande träkol, djurben, fiskben, småsten, en bennål, östersjökeramik, samt en del av en täljsten. På odlingsjorden påträffades ett kulturlager som var organiskt till karaktären med inslag av träkol och trärester. Det var ca 0,05 m tjockt och tolkades som ett delvis bränt trägolv. Närmast ovan trägolvet påträffades inga spår efter en brand, varför en avröjning bör ha skett. Däröver dokumenterades ytterligare lager med odlad jord med en tjocklek på ca 0,30 m. Det översta lagret bestod av runt 0,30 m moderna bärlager.

Kulturlagen var kraftigt fragmenterade av tidigare ingrepp, men de kulturlager som fortfarande fanns kvar var i relativt gott skick med delvis bevarat organiskt innehåll. Det påträffade brunnskaret av flätverk var dock så pass nedbrutet att det inte gick att rensa fram.

Delområde D

Delområde D omfattade ett dagvattenschakt som grävdes från huvudschaktet och fram till den västra gårdsbyggnadens sydvästra och nordöstra hörn (figur 27). Ovan moränleran, som framkom på ett djup av 1,00 m, dokumenterades en äldre markhorisont som var ca 0,15 m tjock. I det fanns inslag av enstaka träkol, bränd lera samt djurben. Däröver följde ett fragmenterat kulturlager som var ca 0,05–0,10 m tjockt och bestod av dynga med inslag av träkol. Kanske rör det sig om resterna efter en plats där dynga från stallade djur lades upp för att senare användas i odlingarna. Dynglagret i sin tur överlagrades av ett

kompakt gråbrunt kulturlager som var ca 0,10 m tjockt, samt innehöll bränd lera, lerkladdar, småsten och träkol. Det tolkades vara utlagt som gårdsplan. Ovan detta dokumenterades resterna av ett kulturlager som var ca 0,10 m tjockt. Det innehöll träkol, bränd lera och tolkades som ett odlingslager. Ovan odlingslagret följde ett ca 0,55 m tjockt kulturlager som bestod av omrörda kulturlager med inslag av porslin. Överst låg ca 0,30 m moderna bärlager.

Bevaringsförhållandena för kulturlager inom delområde D var relativt bra även om organiskt innehåll bara var delvis bevarat. Kulturlagren var fortfarande fuktiga och feta, utan större tecken på uttorkning.

Delområde E

Inom delområde E grävdes huvudschaktet österut och följde inledningsvis det äldre ledningsschaktet. På denna sträcka fanns inga bevarade kulturlager. Efter 3,00 m sammanföll inte längre undersökningsschaktet med det gamla ledningsschaktet. Här påträffades bevarade medeltida kulturlager närmast moränleran, 1,10 m under markytan. På moränleran dokumenterades ett odlat marklager som var ca 0,10 m tjockt. Det innehöll träkol, bränd lera, djurben, småsten och lerkladdar. Ovan detta följde ytterligare ett odlat lager som var ca 0,20 m tjockt och som i stort sett liknade det underliggande, men med ett större inslag av lerkladdar. Däröver fanns ca 0,50 m omrörda kulturlager med inslag av porslin samt 0,40 m moderna bärlager.

Inom delområde E dokumenterades fem brunnar, alla inom en sträcka på 10 m. Den första (A) framkom mitt i schaktet och dokumenterades i plan. Efter sondering bedömdes den vara för djup för att undersökas och lämnades kvar under de nya ledningarna. Den andra (B) påträffades i schaktets norra kant och sektion kunde dokumenteras. Den visade att brunnen hade ett kar konstruerat av flätverk och att det i botten fanns ett primärdeponerat kulturlager som innehöll småsten, träkol och bränd lera. Brunnen var igenfylld med ett kulturlager som innehöll bränd lera, småsten, djurben, och lerfläckar, förmodligen odlingsjord från närområdet. Konstruktionen av brunnens kar indikerar att den bör dateras till tidig- eller högmedeltid. Av brunnen fanns endast en mindre del bevarad i den norra schaktkanten. Under den befintliga byggnadens gjutna betongtrappa noterades den tredje brunnen (E). Dess läge medgav inte att den närmare undersöktes och endast en mindre sektionsdokumentation kunde upprättas. Dokumentation visade flera tunna kulturlager, varav ett kan vara en del av ett kollapsat flätverkskar. Detta är dock osäkert då det inte gick fastställa att de dokumenterade lagren tillhörde brunnens nedersta fyllningar. Brunnen finns fortfarande bevarad under trappan. Av den fjärde brunnen (C) påträffades bara fragmenterade rester, vilka även de delvis låg under trappan. Brunnen dokumenterades i plan och inga delar av den finns bevarade. Den femte brunnen (D) påträffades i anslutning till trappans östra del och efter sondering bedömdes den vara för djup för att undersökas vidare. Brunnen finns bevarad under ledningarna. Resterande delar av schaktningen utfördes i redan undersökta eller helt skadade områden och inga intakta medeltida kulturlager påträffades.

Delområde E anslöt direkt mot den befintliga byggnaden och i området fanns även flera rörledningar, vilka fragmenterat kulturlagren i hög grad. Kvarvarande kulturlager var delvis nedbrutna, utom i de lägre fyllningarna i brunnarna som innehöll väl bevarat organiskt material.

Sammanställning av resultaten

Resultaten från undersökningarna ska betraktas som en helhet, trots att de undersöktes utifrån olika förutsättningar. Vidare bearbetning av materialet presenteras under avsnittet "Bearbetning och analyser".

Hushåll 1, ca 990–1050

Det äldsta marklagret som påträffades i stora delar av förundersökningsschaktet hade samma karaktär som motsvarande kulturlager vid slutundersökningen år 2013. Utifrån detta tolkas kulturlagren höra till hushåll 1, något som inte motsägs av det påträffade keramikmaterialet, som bestod av östersjökeramik. Detta indikerar att stora delar av området söder och väster om bebyggelsen odlades vid något tillfälle under hushåll 1, kanske inte nödvändigtvis samtidigt. Den hushållsnära odlingen kan ha flyttats runt, och på så sätt har ett större yta kommit att odlas över en längre tid. Till detta hushåll har även två brunnar (B och F) samt delar av fyllningarna förts. En del av en tomträna som dokumenterades vid slutundersökningen har tolkats höra till hushåll 1 och brunnarna låg på var sin sida om rännans tänkta förlängning mot väster. Detta kan indikera att den södra brunnen (F) tillhörde en intilliggande enhet och därmed kanske även ett annat hushåll. Brunnens läge visar dock att det inte är troligt att en väg fanns i direkt anslutning till tomtgränsen. Då brunnarna gick ur bruk fylldes de igen med massor som bestod av odlingsjord.

Hushåll 2, ca 1050–1150

På den tidigare odlingsmarken uppfördes en ny byggnad till vilken två golvlager, men också fragmenterade rester av brandlager kunde knytas. Dessa har tolkats tillhöra hushåll 2 under vilket bebyggelsen inne på tomten upphörde och de tidigare rännorna hade fyllts igen. Den nya byggnadens storlek i nord-sydlig riktning var ca 4 till 6 m. Den låg nu söder om den tidigare rännan och var förmodligen orienterad efter en ny avgränsning. Möjligen var det vid denna tid som ett vägstråk längs den sträckning som Svanegatan har idag uppstod. Byggnaden var delvis uppförd ovan den igenfyllda brunnen från hushåll 1, vars igenfyllning med tiden komprimerades och bör ha orsakat sättningar i byggnaden. Huset förstördes i en brand men även efter denna händelse fortsatte fyllningen i brunnen

att sätta sig. Detta bör ha pågått under en tid då delar av lergolvet och brandlagren dokumenterades under den nivå som de låg på utanför brunnen.

Hushåll 3, ca 1150–1250

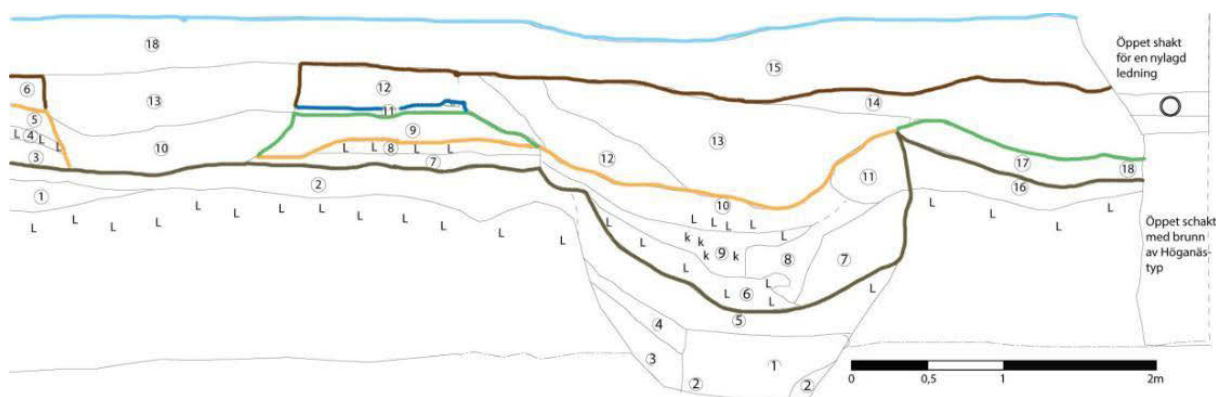
Till hushåll 3 har en avröjning och odlingslager förts. Avröjningen skedde efter en tid då platsen legat obrukad och delar av materialet användes för att fylla upp svackan efter den tidigare brunnen. Därefter lades ett nytt lager jord ut och området brukades för odling. Samma utveckling kunde ses på hela slutundersökningsytan, vilket indikerar en stor förändring av hur området användes.

Hushåll 4, ca 1250–1350

Till hushåll 4 har ett trägolv knutits som visar att platsen åter bebyggts. Inte mycket kan sägas om byggnaden mer än att det har ett golv av trä och att det brann ned. Det hade ett tydligt avslut söder om de gamla brunnen från hushåll 1, vilket förmodligen ska tolkas som att sättningsförloppet fortfarande pågick och att man därför undvek att bygga här. Några brandrester påträffades inte, vilket visar att platsen ganska omgående städades av.

Hushåll 5, ca 1350–1450

En avröjning och flera odlade lager har tolkats höra till detta hushåll. Endast en kort tid förflöt mellan att den tidigare byggnaden brunnit ned och ny odling påbörjades. Fortfarande orsakade den gamla brunnen sättningar på platsen, vilka successivt fylldes ut som ett resultat av odlingsarbetet.

Figur 28. Sektionsritning över delar av den norra schaktväggen i delområde C. De färgade linjerna visar skilljerna mellan hushållen. Den grå linjen utgör hushåll 1 och omfattar det äldsta odlade marklagret samt en brunnns hela livslängd från konstruktion till igenfyllning. Gul linje avser hushåll två som här består av lager knutna till uppförandet, brukningen och destruktionsen av en byggnad genom brand. Huset var delvis byggt ovanpå den tidigare brunnen och sättningar har orsakat en förskjutning av lagren så att de vid undersökningstillfället föreföll vara del av fyllningarna. Den gröna linjen representerar hushåll 3 och omfattar en avröjning av tidigare bebyggelse- och brandrester samt utläggandet av odlingsjord samt odling. Hushåll 4 representeras av den blå linjen och avser rester efter en byggnad i form av delar av ett bränt trägolv. Den bruna linjen visar hushåll 5 som omfattar avröjningar, odlingsmark och igenfyllningar av sättningar efter den gamla brunnen. Den översta ljusblå linjen representerar hushåll 9 och omfattar moderna markarbeten och konstruktioner. För lagerbeskrivningar se bilaga.

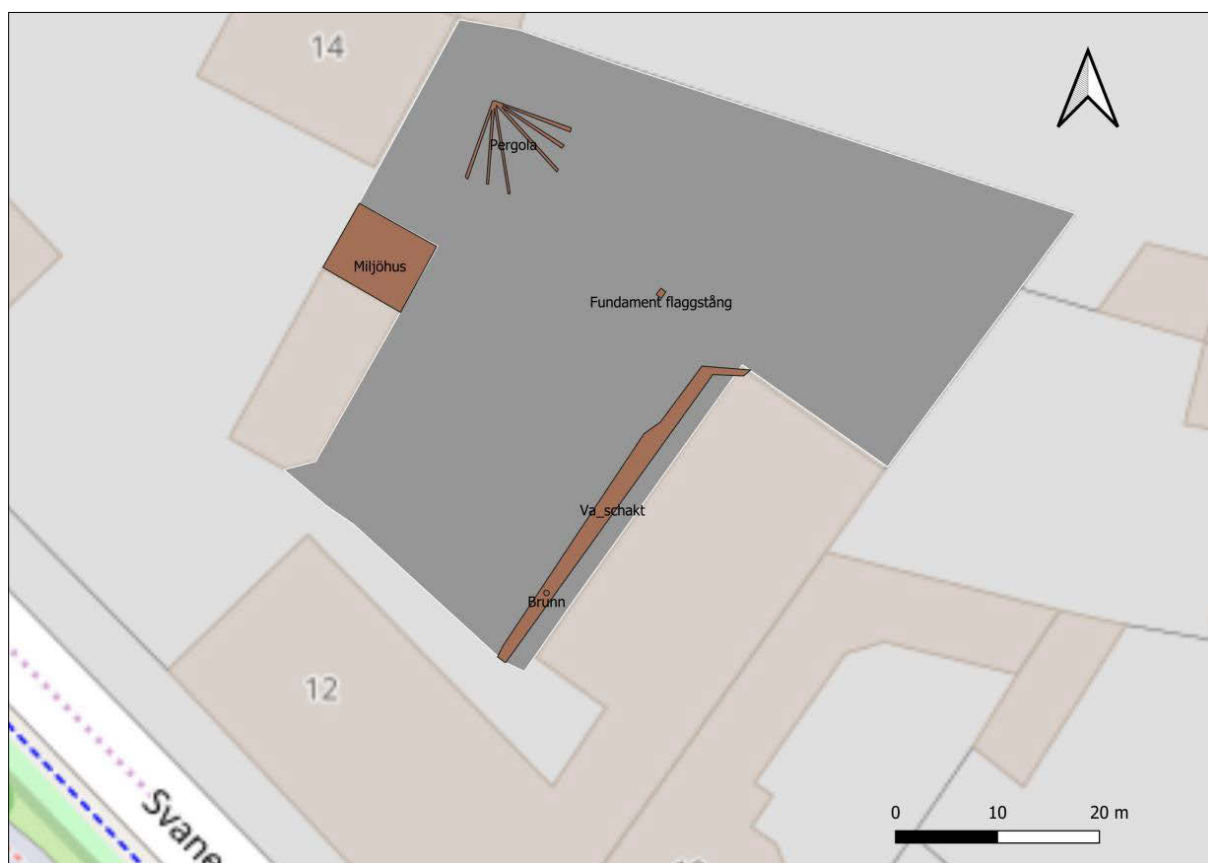
Administrativa och tekniska uppgifter 431-8262-2013

Länsstyrelsens beslut, dnr	431- 8262-2013	Fornlämning nr/art	RAÄ Lund 73:1
Socken/stad	Lund	Kulturens projektnummer	61000-262
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Billegården 21
Typ av exploatering	VA		
Uppdragsgivare	Clara och Per Perssons stiftelse		
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Ivan Balic		
Övrig personal	-		
Fältarbets tid	2013-04-18 – 2013-05-06		
Fälttid			
Arkeolog	38 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	80 m ²		
Kubik	165 m ³		
Schaktmeter	45 löpmeter		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	KM 93567:1–17. Förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Kv Billegården 21		
Ritningar, dokumentation	12 st A3 ritfilm: sektionsritningar skala 1:20, planritning skala 1:100, 1:200. Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS		
Foto	Digitala fotografier		
Analyser	-		
Övriga upplysningar	-		

Redovisning av arkeologisk förundersökning 2013

Markplanering

I samband med nybyggnation på fastigheten, kv Billegården 21, Lund, omgestaltades även dess bakgård och trädgård. Då arbetena innebar ingrepp i fornlämning Lund 73:1 genomfördes en arkeologisk förundersökning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst 431-8262-2013). Den genomfördes i form av en schaktningsövervakning, efter att den arkeologiska slutundersökningen avslutats. Konkret innebar omgestaltningen att markytan generellt sett sänktes med ca 0,30 m, samt att ett miljöhus och en pergola anlades på den nordvästra delen av fastigheten. Vidare grävdes ett flaggstångsfundament ned centralt i den norra delen av tomten samt en ny dagvattenledning med tillhörande brunn som anlades i den östra delen.

Figur 29. Planritning över genomförda markarbeten inom fastigheten. Den generella marksänkningen är markerad med grått, medan övriga markarbeten är markerade med brunt. © Lantmäteriet.

Miljöhuset och pergolan grundlades på plintar och sammanlagt grävdes 12 st kvadratiska plintgropar vars sidor mätte 0,40 m och vars djup var 0,40 m. Inga bevarade kulturlager eller andra former av lämningar kunde observeras i groparna som endast omfattade sentida trädgårdslager.

Schaktet för dagvattenledningen med tillhörande brunn grävdes från det nybyggda husets nordvästra hörn och vidare mot söder mot fastighetens stamledningar. Ledningen lades på ett djup av 0,90 m under markytan. Under ett 0,20 m tjockt bärlager av makadam framkom ett 0,70 m tjockt utjämningslager bestående av odlingsjord. Lagret tolkas tillhöra de omfattande byggnationerna som genomfördes på tomten under 1800-talet. Brunnen sattes på ett djup av 1,50 m och moränlera framkom på 0,92 m under markytan. Ovan moränleran dokumenterades ett raseringslager till 0,50 m under markytan och däröver en stenlagd gårdsplan av sentida datering, som i sin tur överlagrades av diverse bärlager. Vid den generella marksänkningen, som enligt planerna skulle omfatta 0,30 m, samt vid sättningen av fundamentet för flaggstången, underrättades inte Kulturens personal om arbetena, varför inga uppgifter finns från dessa arbetsmoment.

Administrativa och tekniska uppgifter 431-13843-2013

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-13843-2013	Fornlämning nr/art Löpnr, Fornreg	RAÄ Lund 73:1 L1988:5459
Socken/stad	Lunds stad	Kulturens projektnummer	A_61000-276
Landskap	Skåne	Län	Skåne län
Kommun	Lunds kommun	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Billegården 21
Typ av exploatering	Markplanering		
Uppdragsgivare	Clara och Per Perssons stiftelse		
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Gertie Ericsson		
Övrig personal	-		
Fältarbets tid	2013-10-16—2013-12-17		
Fälttid			
Arkeolog	5 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	1 069 m ²		
Kubik	340 m ³		
Schaktmeter	-		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	-		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Kv Billegården 21		
Ritningar, dokumentation	2 st A3 ritfilm: 1 sektionsritning skala 1:20, 1 planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS		
Foto	Digitala fotografier		
Analyser	-		
Övriga upplysningar	-		

Referenser

- André, A & Högstedt, C. 1990. *Kartornas Lund: 1580-talet till 1950*. Lund
- Andrén, A. 1980. Lund. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer. RAÄ & SHM rapport. *Medeltidsstaden* 26. Stockholm.
- Andrén, A. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. RAÄ & SHM rapport. *Medeltidsstaden* 56. Stockholm.
- Andrén, A. 1985. Den urbana scenen. Städer och samhälle i det medeltida Danmark. *Acta Archaeologica Lundensia*. Series in 8°. Nr 13. Malmö.
- Balic, I & Kronroth, N. 2013. Kv Billegården 21 Lund FU 2013. *Kulturmiljörapport* 2013:20. Lund.
- Balic, I. 2014. Kv Trädgården 11, Lund. Arkeologisk undersökning 2011. *Kulturens rapporter* nr 7. Lund.
- Balic, I. & Wallin, J. 2015. Utbyggnad av Södra stambanan, sträckan Flackarp – Lund C. Arkeologisk utredning steg 1. 2014. *Kulturmiljörapport* 2015:6. Lund.
- Balic, I. & Heimdahl, J. 2015. Halmstads medeltida öltraditioner i ett nationellt och internationellt perspektiv. Öbrink, M. (red.) Vår by Broktorp. Halmstads äldsta historia. *Hallands Läns museers Skriftserie* No. 11. Emmaboda.
- Bevaringskommittén. 1981. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram. Clemens och Drottens rotar*. Lund.
- Blomqvist, R. 1941. Tusentalets Lund. *Skrifter utgivna av föreningen Det Gamla Lund* XXI-XXII. 1939-40. Lund
- Blomqvist, R. 1951. *Lunds historia 1. Medeltiden*. Lund.
- Burman, G von. Prospector af åtskillige märkvärdige byggnader, säterier och herre-gårdar uti Skåne, som i forna tider hafva til större delen varit befästade med vallar, vattugrafvar och vind-bryggor, och blifvit år 1680 aftagne, ritade och samlade : af ingenieur capitain Burman men nu til det almännas tjenst, förnyade och med kongl: maj:ts allernådigste privilegio på trycket utgifne år 1756 af Abraham Fischer. Med Karl Ferdinand Lindströms år 1856 tryckta beskrivande text, granskad och framförd till nuvarande tid av William Karlson. Utgivna av John Kroon, Malmö 1957.
- Carelli, P. 1991. Lunds stadsvall - nya undersökningar, nya perspektiv. *Ale* 1991:3.
- Carelli, Peter 2012. *Lunds historia – staden och omlandet. 1 Medeltiden. En metropol växer fram*. Lund.
- Carlquist, G. 1923. Lund på 1690-talet, 1 Klemens och Drottens rotar. *Skrifter utgivna av föreningen Det gamla Lund*. Lund
- Cinthio, M. 1996. Kyrkorna kring Kattesund: ett rekonstruktionsförsök. *Arkeologiska rapporter från Lund* Nr 14. Lund
- Cinthio, M. 2002. *De första stadsborna: medeltida gravar och människor i Lund*. Eslöv.
- Ericsson, G. 2013. Kv Billegården 21 Lund GU 2012. *Kulturmiljörapport* 2013:1. Lund.
- Gardelin, G. Goksör, S, Johansson Hervén, C, Larsson, S. 1997. Askallén, Lundagård. Arkeologisk förundersökning 1996. *Arkeologiska rapporter från Lund*, Nr 19. Kulturen, Lund.
- Gardelin, G. 2000. Kv. Billegården 53, Lund. Arkeologisk förundersökning 1999. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 85. Kulturen, Lund.
- Gardelin, G & Johansson Hervén, C. 2003 Stratigrafi och hushåll - teori och resultat från några arkeologiska miljöer i Lund. Bodilsen, A & Hjerminde, J & Iversen, M. (red.) *Stratigrafiens mangfoldigheder 4. Nordiske Stratigrafimøde*. Viborg Middelalderseminar 2. Sognegården ved Viborg Domkirke d. 3.-5. august 2001. Viborg.

- Gardelin, G. 2007a. Kv Billegården 49, Lund. Arkeologisk undersökning 1982. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 259. Lund.
- Gardelin, G. 2007b. Kv Billegården 5, Lund. Arkeologisk undersökning 1984. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 258. Lund.
- Gardelin, G. 2014. Kv Saluhallen 1, Lund Fornlämning 73 i Lunds stad, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2010. *Kulturens rapporter* nr 6. Lund
- Gardelin, G. in prep. Kv Billegården 6. Arkeologisk undersökning 1999. Billegården 6 – Kulturhistorisk redogörelse. *Kulturen i Lund*.
- Goksör, S. 2000. Datorregistrering. Kv Apotekaren 7, Lund. Arkeologisk undersökning 1999, Lunds kommun, Skåne. *Arkeologiska rapporter från Lund*, Nr 23. Kulturen, Lund.
- Hansen, K. 2014. *När adeln kom till stan. Adeln i Lund under tidigmodern dansk tid*. Magisteruppsats i historisk arkeologi, Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet.
- Heimdahl, J. 2005. *Urbanised nature in the Past: Site formation and Environmental Development in Two Swedish Towns AD 1200-1800*. Stockholms Universitet.
- Gardelin, G. 2007. Dalbyvägen, Östra Mårtensgatan, Östra Vallgatan i Lund. Arkeologisk förundersökning 2006. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 232. Kulturen, Lund.
- Gardelin, G. 2015. Kyrkornas Lund. *Archaeologica Lundensia* XII. Malmö.
- Johansson Hervén, C. 2001. Mårtenstorget i Lund. Arkeologisk undersökning 1997. En kulturhistorisk redogörelse. *Arkeologiska rapporter från Lund*, nr 21. Kulturen, Lund.
- Johansson Hervén, C. 2008. Den tidiga medeltidens Lund – vems var egentligen staden?. I: De første 200 årene – nytt blikk på 27 skandinaviske middelalderbyer (Red. Hans Andersson, Gitte Hansen og Ingvild Øye). UBAS Nordisk. *Universitetet i Bergen Arkeologiske Skrifter* 5. Universitetet i Bergen.
- Larsson, S. 1993. Kv Myntet nr 3, 4, 5, Lund. Stratigrafisk rapport. Rapport över arkeologisk undersökning. Med bidrag av Anders Olsson, Conny Johansson, Vibeke Vandrup Martens, Karl-Magnus Lenntorp, Catherine Svensson och Lars Salminen. *Arkeologiska rapporter från Lund*, Nr 3. Kulturen, Lund.
- Larsson, S. 2006. Gestaltningen av några skånska städer. I: Larsson, S. (red.). *Centraliteter. Människor, strategier och landskap*. Skånska städer, Riksantikvarieämbetet 1;1, Lund.
- Lindahl, A. 2002. *Keramik i Sydsverige. En handbok för arkeologer*. (red) Lindahl, A, Olausson, D, Carlie, A. Keramiska Forskningslaboratoriet: Monographs on Ceramics 1, University of Lund, Institute of Archaeology: Report Series no. 81, Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Syd Rapport 2002:6. Malmö.
- Poulsen, B. 2003. Privatliv i middelalderens hus. I: Bolig og Familie i Danmarks Middelalder. (red) Roesdahl, E. Jysk Arkæologisk Selskab. Højbjerg.
- Rönn, V. 1996. Stadsparken och Svanegatan i Lund. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 16. Lund.
- Skansjö, S. 2012. *Lunds historia – staden och omlandet*. 2. Tidigmodern tid. I en bördig bygd (1536-1862). Lund.
- Stjerna, K. 1909. Lund och Birka. *Historisk tidskrift för Skåneland*. Band 3. Häfte 1-3, Årg. 1908.

Bilagor

1. Makroskopisk analys av jordprover från kv Billegården, Lund. Teknisk rapport
2. Fyndlista
3. Sektioner arkeologisk förundersökning 2013 VA

Bilaga 1. Makroskopisk analys av jordprover från kv Billegården, Lund.

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, 2014-05-30

Bakgrund och syfte

Under den särskilda arkeologiska undersökningen av kvarteret Billegården 21, Lund år 2013, togs 23 jordprover från olika kulturlager i bakgårdsmiljöer, i odlingshorisonter, gropar och brunnar för makroskopisk analys. Proverna analyserades under maj år 2014. Frågeställningarna bakom de makroskopiska analyserna är huvudsakligen knutna till på vilket sätt lämningar i form av olika typer av avfall på bakgårdarna speglar aktiviteter och den sociala situationen på tomterna.

Metod

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen, och provvolymerna bestod i ca 2 liter jord. Proverna preparerades genom floterings och våtsiktning (maskstorlek 0,25 mm) enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986). Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes efter artefakter. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7-100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur och referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, mollusker, kräftdjur, smältor, slagg, ben mm har eftersökts och kvantifierats.

Materialets källvärde

Den provtagna kulturlagerstratigrafin utgörs främst av lager med hög organisk halt som i flera fall definierats med skarpa kontakter vilket visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad, och i de flesta fall försumbar. Materialet kan sålunda bedömas ligga in situ sedan lagrets tillkomst och eventuell omlagring av material har således skett innan depositionstillfället. Undantaget är främst rottrådar som bedöms ha penetrerat vissa lager.

Källvärdet för makroskopiskt material i odlingsjord, som kan utgöra en del av lämningarna, kräver en särskild kommentar. En kontinuerligt brukad odlingsjord utgörs av en markhorisont som regelbundet omrörs genom grävning eller plöjning, samt regelbundet tillförs och uppblandas med nytt material som gödsel och jordförbättring. Syftet med omrörningen är att syresätta markhorisonten för att öka den biologiska aktiviteten, och därmed nedbrytandet av organiskt material och frigörandet av näringsämnen. En brukad odlingsjord är alltså en miljö i vilket ömtåligt organiskt material snabbt bryts ner, och mer

motståndskraftigt material (t.ex. vissa fröer) kan anrikas, men så småningom också bryts ner. Detta innebär att odlingsjordar med fortsatt odling, eller fortsatt biologisk aktivitet, generellt sett är dåliga miljöer för studier av forntida odling. Istället tenderar det organiska innehållet att spegla de senaste decenniernas vegetation och fröbank. De forntida odlingsspåren kan finnas kvar i motståndskraftigt material (som förkolnat material eller ben) men utan datering är detta omöjligt att skilja från modernare material. Om en odlingsjord begravs, t.ex. under fyllnadsmassor (som i detta fall), kan dock den biologiska aktiviteten avsevärt minska, i synnerhet om jorden samtidigt är vattenmättad. Detta kan leda till att odlingsjorden bevaras med det innehåll den hade när den begravdes, vilket, om det skett någorlunda nära inpå odlingens avslutande, alltså speglar den avslutande, eller sista, odlingsfasen. Mer motståndskraftigt material (förkolnat material, ben och vissa fröer) kan vara tillsatta i äldre odlingsfaser, men detta är generellt sett svårbedömt. Däremot speglar många kulturväxter med stor säkerhet den sista odlingsfasen, eftersom många kulturväxtfröer är ömtåliga och känsliga för nedbrytning.

Jordprovernans innehåll

I bifogad tabell (tabell 1) har materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala om 1–3 punkter, där 1 punkt innebär förekomst av enstaka (ca 1–5) fragment i hela provet. 2 punkter innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 punkter innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. Siffrorna för makrofossil anger antalet räknade fröer/frukter. Förkolnat och oförkolnat material är presenterat separat.

Det kvalitativa innehållet av makroskopiskt material styrs i hög utsträckning av en handfull tafonomiska faktorer, kopplade till de avfallskällor varifrån materialet som bygger upp kulturlagren härstammar, huvudsakligen från byggnation och hantverk (träflis, kol, kalkbruk etc.), djurhållning (växter från ängs-/betesmiljö), kök (träkol, matrester och latrinavfall). Därtill kommer en del material, som t.ex. ogräs, från lokala växtmiljöer. För att underlätta för läsaren att se detta i resultaten har de olika arterna grovt grupperats i ekologiska och kulturella kategorier. Notera att dessa är grova verktyg och att det finns flera exempel på växter som kan passa in i flera grupper.

Diskussion

Diskussionen delas in kontextuellt i huvudkontexter som rör äldsta markhorisonten, odlingshorisonter samt gropfyllningar och brunnar, som diskuteras enskilt och i kronologisk ordning. Infogat i diskussionen behandlas tematiska frågor om odling och matkultur, miljön i kvarteret och djurhållning.

Moränen/äldsta markhorisonten (kontext 1000 och kontext 62)

Två prover (29 och 30) togs i moränens översta skikt. Av innehållet är det tydligt att detta skikt är starkt kulturpåverkat, möjligen genom odling. Proverna innehöll en hel del träkol, samt enstaka förkolnade sädeskorn. I prov 29 hittades dessutom fiskben och ben från däggdjur. Innehållet består alltså av matrester, vilket i sig visar att marken i detta område legat i anslutning till bebyggelse. Om det rör sig om en odlingshorisont i moränen så kan denna ha gödslats med matavfall, vilket är typiskt för småskalig hushållsnära odling.

Kontext 62 är inte markerat som morän, utan som "äldsta markhorisonten". Innehållet liknar på många sätt den i moränproverna (kontext 1000), med förkolnade sädeskorn, fisk och ben, men är rikare på träkol. Här finns också en fläderbärskärna bevarad.

Liknande odlingshorisonter i moränleran under Lunds kulturlager har tidigare analyserats, bl.a. i Kv Saluhallen, som då tolkats som spår av odling från 900- och 1000-talet och äldre. Även i dessa lager påträffades fläderbärskärnor. Fläderbärskärnor har också påträffats i kulturlager under domkyrkans grundläggning, och tycks generellt vara karaktäristiskt för kulturlagren i det äldsta Lund. Antagligen beror detta på att det funnits omfattande fläderplanteringar på platsen i denna tidiga fas.

Odlingshorisonterna (kontext 60, 88, 90, 104, 135)

Generellt sett är bevarandestatusen på organiskt material i dessa odlingshorisonter dålig. Av oförkolnat frömaterial finns bara tjockskaliga fröer kvar, t.ex. mällor och fläder. Spår av djurdynga, träflis etc. har försvunnit.

I likhet med de äldsta horisonterna i moränen innehåller samtliga dessa odlingshorisonter träkol, förkolnat spannmål samt rika lämningar av fisk- och djurben. Det är tydligt att gödningen i hög utsträckning bestått av köksavfall. I flera fall finns också rika lämningar av fläderbärskärnor (som diskuterats ovan). Bevarandegraden av organiskt material är annars generellt sett för dålig för att fröer från vanliga odlingsväxter (kål t.ex.) ska ha bevarats. I ett fall i kontext 135 påträffades dock ett frö av krydd-/medicinalväxten isop som visar på denna lämnings karaktär av örtagård. I samma kontext fanns också det enda exemplet på spår av gödning med stalldynga i form av bevarade starrnötter.

Fyllningar i gropar (Kontext 46, 49, 105, 141)

Innehållet i dessa gropar liknar på många sätt innehållet i odlingshorisonterna, men bevarandegraden är något bättre med en större andel bevarat trä och något mer oförkolnade fröer. Materialet domineras, precis som i odlingsjorden, av spisaska (träkol och spannmål) samt stora mängder ben från fisk, och andra djur. En av groparna (kontext 105) innehöll också hallonfröer som kan tolkas som rester av latrin

– men detta material utgör i så fall bara en bråkdel av materialet i gropen. Tolkningen som latringrop kan därför ifrågasättas.

Man kan fråga sig vilken funktion gropar av detta slag har haft. Liknande avfallsgropar, men med bättre bevarandeförhållanden påträffades i kvarteret Saluhallen. Det är viktigt att notera att även om groparna innehåller avfall, så kan det vara vanskligt att tolka dem som "permanenta" anläggningar för avfallshantering. Dels var avfallet som påträffas i groparna värdefullt för återanvändning i odlingen, och dels är groparna för små för att ha kunnat fungera för permanent sophantering – de skulle antagligen fyllas efter bara någon månad. Snarare representerar gropar av det här slaget spår av tillfälliga händelser. Det kan t.ex. vara fråga om jordtäkter som snabbt fyllts igen med överblivet material som stackats på tomten för användning i jordbruket. På så sätt finner vi i groparna avfall som "fallit ur" den gängse kedjan av avfallshantering.

Fyllningar i brunnar (Provnummer 6, 7, 8, 21, 22 och 23)

Brunnsfyllningarna innehåller de bäst bevarade materialen, men som källkritisk kommentar är det värt att påpeka att allt material som analyserats från brunnarna tolkas som att de utgörs av fyllning som dumpats i dessa i samband med att de övergivits. Denna fyllning kan alltså dels innehålla material och avfall som representerar denna tidpunkt för övergivande, men likväl material från omlagrade äldre kulturlager. Utifrån analysen så har det alltså inte gått att identifiera något bottensediment från brunnarna som kan ha avsatts där under brunnarnas användningstid. Sådana sediment brukar kännetecknas av en dominans av finfördelat material och en relativt hög andel vattenlevande organismer (som hinnkräftor, fjädermyggor etc.). Istället innehåller materialet i brunnarna en hög andel grov träflis, pinnar/kvistar, sand och köksavfall, som medvetet dumpats däri när brunnen fyllts igen.

Materialet från brunnarna presenteras sammanställda och kategoriserade i avfallstyper i tabell 2 nedan, och presenteras med samma punktsystem som i resultattabellen (tab 1). Kategorin innefattar följande material:

- Tröskningsrester: halm/boss samt agndelar från olika sädesslag
- Linprepareringsrester: kapselfragment från lin
- Trädgårdsavfall: fröer från odlade växter där fröerna i sig inte utgör produkten, t.ex. från kål och persilja
- Stalldynga: söndertuggade strån/örtdeklar, fröer från ängsväxter och stallströ t.ex. mossor)
- Köksavfall: ben, förkolnade sädeskorn och nötskal
- Bryggeriavfall: nötter, blad och knoppar från pors, samt frukter av humle
- Avfall från läderhantverk: bitar av läder

Tabell 2

Brunn		C1	B	E	Z1	Z2
Provnummer		6 7	8	21	23	22
Odling	Tröskningsrester				••	••
	Linpreparering				••	
	Trädgårdsavfall	•	•	•	•	•
Djurhållning	Stalldynga	••• •••	••	••	•	••
Mat och dryck	Köksavfall	••• ••	•••	••	•	••
	Bryggeriavfall	•	•	•	•••	•••
Hantverk	Läderhantverk			•		•

Innehållet i brunnarna kan användas för att spåra aktiviteter som ingått i hushållningen på de tomter som dessa legat på. Det är dock viktigt att påpeka att en del av avfallet är osäkrare att tolka på detta sätt, t.ex. stalldyngan. Eftersom spår av trädgårdsskötseln påträffats i de flesta brunnar är det också möjligt att djurdynga kan ha köpts in av hushåll som inte själva haft fähus på tomten.

När det kommer till odlingen är det tydligt att hushållet tillhörande brunnarna från Zon 1 och 2 (som innehöll mycket likartat material) haft tillgång till åkrar där man odlat korn, havre och lin. I samtliga brunnar återfinns också trädgårdsavfall. Främst i form av kålfrö, men även kryddor som persilja och mejram och medicinalväxter som läkemalva har hittats. Även dill kan ha odlats lokalt, även om fynden av dillfrukter också kan vara spår av import av dillfrö som krydda.

En särskilt intressant avfallskategori utgörs av bryggeriavfall, där den helt dominerande kryddan i dessa fall är pors, som hittats i samtliga brunnar. I fyllningarna i Zon 1 och 2 förekommer porsrester som massmaterial och i Zon 2 hittades också ett par humlefrukter. Här är det inte bara fråga om porsnötter, utan även om blad, knoppar och kvistfragment av pors. Ser vi till äldre uppgifter om ölkryddning så är det uppenbart att bruket av blad och kvistar varierat regionalt, och tidigare har inte dessa delar av pors påträffats i Lund, och kryddan har då uteslutande bestått av porsnötter. Den tidigmedeltida

porsölskulturen i Lund bär på en dansk prägel. Ölbrygningsresterna visar på en tydlig dominans av pors, vilket bär likheter med den kontinentala kulturen där öl antingen kryddades med humle eller pors, detta till följd av handelskonflikter mellan pors-/grut/gruithandlare och humlehandlare. I Lund har tidigare ett skifte i denna ölkultur noterats ske omkring sekelskiftet 1200, då humlet blir betydligt vanligare (Hjelmqvist 1991 samt resultaten från kv Saluhallen). Om detta skifte är representativt för Lund generellt, vet vi inte, men om så vore fallet kan spåren av den dominerande porskryddan ifrån brunnarna i kv Billegården tolkas som att fyllningen i brunnarna är från 1100-talet eller äldre. Om avfallet ändå vore av yngre datum, skulle detta å andra sidan markera en avvikande ölkultur på dessa tomter. I synnerhet om det vore av senmedeltida datum, vilket föreslagits för brunnen i Zon1 (prov 22).

Referenser

- Hjelmqvist, H., 1991: Några trädgårdsväxter från Lunds medeltid. Svensk Botanisk Tidskrift 85. Stockholm.
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology. John Wiley & Sons Ltd. 571-590

Bilaga 2. Fyndförteckningar

Kv Billegården 21, SU 2013

KM 95539:1–41

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
1	11	Järn	Spik				2	18	Avförd
1	11	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, Sydsandinaviskt	Kruka	Buk - botten	1	31	
1	11	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	
1	11	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Hals - buk	1	3	
2	9	Järn	Spik				3	33	
3	13	Djurben eller horn	Hantverksavfall			Djurben/horn, övrigt	1	5	
3	13	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Kruka	Hals - buk	1	24	
4	15	Glimmerskiffer	Föremål, oidentifierat				1	31	Troligen del i en handkvarn. Hyllestadsglimmer. Datering av handkvarnar av glimmer, tidigmedeltid.
4	15	Keramik	Kärl	Stengods, yngre	Kruka	Buk	1	84	Höganäskera
5	36	Järn	Spik				1	7	Avförd. Fyndet bestod av spikhuvudet.
5	36	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	9	
6	40	Djurben eller horn	Hantverksavfall				1	8	
7	43	Djurben	Föremål, oidentifierat			Djurben, övrigt	1	2	
7	43	Djurben	Föremål, oidentifierat			Djurben, övrigt	1	1	
7	43	Djurben	Hantverksavfall			Djurben, övrigt	1	3	
7	43	Järn	Spik				2	56	
7	43	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, Sydsandinaviskt	Kanna	Buk - botten	2	72	
7	43	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Kanna	Buk	1	56	
7	43	Keramik	Kärl	Nästan stengods, Siegburg	Krus	Hals - buk	1	22	
7	43	Slagg	Sintrad lera/sand				1	9	
9	46	Djurben	Hantverksavfall			Avsågad ledände	1	39	
9	46	Djurben	Hantverksavfall			Avsågad ledände	1	18	
8	46	Järn	Spik				1	13	
9	46	Djurben	Hantverksavfall			Revben	3	19	
9	46	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	Brun glasyr
9	46	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	7	Mörkgrön glasyr
9	46	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	10	

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
9	46	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	8	
9	46	Keramik	Odefinierad	Stengods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	Möjligen av typen Wharram reduced humber ware. Likheter i struktur och färg.
9	46	Keramik	Odefinierad	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	13	Möjligen av typen Svartgods, Anglo-Skandinavisk formtyp.
9	46	Keramik	Odefinierad	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	Sintrad, möjlig degel
10	49	Djurben eller horn	Nål			Djurben/horn, övrigt	1	8	Avbruten spets
10	49	Järn	Verktyg				1	7	Spatel, kan ha använts vid metallhantering/gjutning Avförd
10	49	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	
10	49	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk - botten	1	5	
10	49	Slagg	Järnhaltig				6	224	
11	60	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Krus	Mynning - hals	1	27	
12	62	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Kruka	Mynning - buk	1	23	
13	69	Djurben	Hantverks-avfall			Djurben, övrigt	1	30	
13	69	Järn	Metall				1	60	Större jämrning. Avförd
14	70	Fossil					1	7	Vätteljus
14	70	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	4	Yngre svartgods
14	70	Sten					1	1	Flinta. Möjlig bössflinta från flintläsgevär
15	73	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Buk - botten	1	1	Grön och vit glasyr
15	73	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Mynning	1	3	Oglaserat rödgods, grötfat
16	74	Glas					1	7	Grönsvar, möjlig del av glättsten
16	74	Glas	Föremål, oidentifierat				1	1	Grönt
16	74	Glas	kärl			Mynning	1	18	Grönt glas. Mynning till en flaska. Eftermedeltida datering
16	74	Järn	Spik				5	51	Avförd
16	74	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad		1	4	Brun glasyr
16	74	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	1	2	Ljusbrun och mörkbrun glasyr
16	74	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Buk	1	15	Yngre svartgods
16	74	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	9	Mörkbrun glasyr
16	74	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Svartbrun glasyr
16	74	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Buk - botten	1	8	Vit glasyr/lera
16	74	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
16	74	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Buk - botten	1	23	Grötfat
16	74	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Buk - botten	1	34	Grötfat
16	74	Lera					1	2	Bränd lera, möjlig lerklining.
17	80	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	botten	1	5	Grötfat
18	88	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	11	Sannolikt Östersjös svartgods
18	88	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	1	10	Sannolikt Östersjökeramik
18	88	Lerklining					3	9	Ljusbrunt, lätt
18	88	Lerklining					1	14	Rosaröd yta. Magring
19	89	Slagg	Järnhaltig				5	32	
20	90	Järn	Spik				5	37	Avförd
20	90	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Mynning - buk	1	3	Grötfat
20	90	Keramik	Kärl	Stengods, Siegburg	Oidentifierad	Buk	1	8	Bruna fläckar på utsidan
20	90	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	1	17	
20	90	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Brungrön glasyr
20	90	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	8	Ljusbrun glasyr
20	90	Keramik	Kärl	Svartgods, Anglo-skandinavisk formtyp	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	
20	90	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	9	Brun glasyr
20	90	Kopparlegering	Fiskekrok				1	1	Fiskekrok som troligen agnades med bete för exempelvis torskfisk
20	90	Kopparlegering	Föremål, oidentifierat				1	1	Koppartråd
20	90	Skiffer	Styli			Skaft	1	2	Avbruten bakända
21	96	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Hals - buk	1	2	Yngre svartgods
21	96	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	3	12	
21	96	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Mynning	1	7	Inåtböjd mynning
22	97	Järn	Föremål, oidentifierat				1	9	Möjligtvis ett beslag. Avföres.
22	97	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Mynning	1	6	
22	97	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Buk	1	5	
22	97	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Brun glasyr
23	104	Djurben	Nål				1	7	Avbruten bakända. Hålet för tråden är i framändan av nålen

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
23	104	Horn	Kam	Dubbel-helkam			1	4	Tillhör Typ 2. Skuren i ett stycke. En längstgående ås på mittpartiet. Datering 1200-1300-t. Ena sidan är skadad.
23	104	Järn	Föremål, oidentifierat				1	42	Eventuellt en trefot. Funktion, att vid matlagning ställa grytor/kärl på. Avförd
23	104	Järn	Märta				1	3	Avförd
23	104	Järn	Spik				4	45	Avförda
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Mynning - buk	1	18	Inåtböjd mynning
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk	1	14	
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Mynning	1	9	Inåtböjd mynning
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk	1	12	
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk	1	12	
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk	1	17	
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk	1	17	
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Mynning	1	3	
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	
23	104	Keramik	Kärl	Svartgods, Anglo-skandinavisk formtyp	Oidentifierad	Odefinierad	1	7	
23	104	Keramik	Kärl	Nästan stengods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	8	Svårbedömd. Möjligen av typen Pingsdorf eller från området mellan Paris och Rouen. Datering 1100-t fram till ca 1200. På keramik skärvan utsida syns något som ev. är en bemålning.
23	104	Lera					1	19	Bränd lera, sintrat. Möjligtvis ingått i en ugnskonstruktion eller eldstad
23	104	Sandsten	Sländtrissa				1	19	Form, rund och flat ovan- och undersida.
23	104	Slagg	Järnhaltig				1	68	
24	105	Djurben	Nål				1	1	Platt och spetsat ben. Fil och bormärke på ytan. Kan även vara en sticka.
24	105	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk - botten	1	42	Möjligt fotavtryck av gnagare på botten
24	105	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Lyftanordning - buk	1	20	Yngre svartgods. Rest av hank/handtag.
24	105	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Buk	1	11	Yngre svartgods
24	105	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat			1	4	Brun glasyr
24	105	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	1	21	Grönbrun glasyr
24	105	Keramik	Kärl	Stengods, Niedersachsiskt	Kanna	Mynning, hals, buk, botten	14	404	Dat. 1200-1300-t Rödbrun saltglasyr. Anm. påminner även om godstypen Limburg.

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
24	105	Keramik	Kärl	Stengods, Coppengrave-typ	Oidentifierad	Mynning	1	8	Brunaktig engobe. Datering 1300-1400-t
24	105	Slagg	Järnhaltig				1	12	
24	105	Slagg	Sintrad lera/sand				2	126	Innehåller även djurben och sten
25	106	Djurben eller horn	Kam	Enkelkam			3	15	Typ 1. Liknande kammar från Lund dateras till 1200-t och till 1100-1200-t
25	106	Järn	Kniv	Kniv med tånge			1	9	Avbrutet knivblad och tånge. Avföres.
25	106	Järn	Kniv	Kniv med tånge			1	13	Avföres.
25	106	Järn	Spik				2	25	Avförd
25	106	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad		1	1	Brun glasyr. Kan ha fallit ner i kontext 106 från schaktväggen.
25	106	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Ingen glasyr. Kan ha fallit ner i kontext 106 från schaktväggen.
25	106	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	
25	106	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	9	Möjligen av Anglo-skandinavisk formtyp
25	106	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Trolig Östersjö typ.
25	106	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	7	
25	106	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	
25	106	Lerklining					5	119	Den största av dem har avtryck efter en större rund pinne/gren.
25	106	Slagg	Järnhaltig				1	18	
25	106	Slagg	Oidentifierad				1	6	
26	107	Glas	Kärl						Troligen tillhört en vinkaraff.
26	107	Glas	Kärl			Mynning	1	4	
26	107	Keramik	Kärl	Höganäs	Oidentifierad	Buk	1	23	Höganäs, modernt
26	107	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	8	Ljusbrun glasyr
26	107	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	Brun glasyr
26	107	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	Brun glasyr
26	107	Lera	Kritpipa				1	1	
27	138	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Ljusbrun glasyr
28	121	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	Mörkgrön glasyr. Bladfällsdekor. Förekommer på danskt rödgods. Datering 1200-1350.
28	121	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Brun glasyr

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
28	121	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Buk	1	22	Yngre svartgods
29	125	Järn	Föremål, oidentifierat				1	9	Föremål med spets. Avföres.
29	125	Järn	Järnhaltig				1	23	
29	125	Järn	Sintrad lera/sand				1	28	
29	125	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning - buk	1	8	Troligen av typen Östersjö.
29	125	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Mynning - buk	1	12	Inåtböjd mynning
29	125	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	
29	125	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	4	Troligen av typen yngre svartgods
29	125	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, Flamskt	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	Rullstämpel dekor. Ljusgrön glasyr. Samma keramiktyp finns i de arkeologiska fynden från Lödöse. Datering 1200-1350.
29	125	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Brun glasyr
30	120	Flinta					1	354	Påminner om en flintya. Funnen i en medeltida kontext, möjligen i denna använd som åskvägg
30	120	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	3	Ljusbrun glasyr
30	120	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, Flamskt	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	Rullstämpeldecor. Arkeologiska fynd av samma keramik typ har gjorts i Lödöse. Datering 1200-1350.
31	129	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	Yngre svartgods
32	135	Järn	Spik				1	3	Avförd
32	135	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Botten	1	30	
32	135	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk	1	19	Våglinjedekor
32	135	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	13	3	
32	135	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	4	
32	135	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	
33	139	Djurben	Hantverksavfall				3	33	
33	139	Glimmerskiffer					1	2	Glimmerskiffer från Hyllestad i Norge. Användes under medeltiden till kvarnstenar (handkvarnstenar).
33	139	Järn	Järnhaltig				2	54	
33	139	Järn	Järnhaltig				2	22	Gröna fläckar, möjligen koppar.
33	139	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	Grön glasyr
33	139	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Grön glasyr. Liten skärva, går ej att avgöra om det är av typen äldre rödgods eller yngre rödgods.
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	7	Troligen yngre svartgods
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	Yngre svartgods. Datering ca 1200-1350.

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	Yngre svartgods. Datering 1200-1350.
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Yngre svartgods. Datering 1200-1350.
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	Yngre svartgods. Datering 1200-1350.
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	1	18	Troligen yngre svartgods
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	
33	139	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	
33	139	Keramik	Kärl	Stengods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	4	
34	143	Glas	Föremål, oidentifierat				1	1	Blått glas. Med mindre utbuktning, vilket kan tyda på att det kommer ifrån ett medeltida dryckesglas.
34	143	Järn	Spik				1	9	
34	143	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk	1	12	
34	143	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Liten keramik flisa, svårbedömd.
34	143	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	15	Svart glasyr.
35	144	Glas	Föremål, oidentifierat	ritsmärken			1	2	Grönt
35	144	Järn	Spik				1	11	Avförd
35	144	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Mynning - botten	1	5	Vit glasyr med spår av grön glasyr.
35	144	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Brunröd glasyr
36	146	Järn	Järnhaltig				1	47	
36	146	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Yngre svartgods
36	146	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Hals - buk	1	1	Yngre svartgods. Datering 1200-1350
36	146	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	
36	146	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Lyftanordning - mynning	1	14	Handtag. Yngre svartgods. Datering 1200-1350
36	146	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	3	Ljusbrun glasyr. Datering 1200-1350.
36	146	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Brun glasyr
36	146	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	Ljusgrön glasyr. Sannolikt av typen äldre rödgods, Flamskt. Datering 1200-1350.
36	146	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Krus	Mynning - hals	1	25	Mörkbrun glasyr. Glasyren påvisar att det är ett tidig yngre rödgods. Datering 1350-1400
37	148	Djurben	Restprodukt			Avsågad ledande	1	18	Troligt hantverksavfall
37	148	Järn	Järnhaltig				7	194	
37	148	Järn	Nyckel				1	5	Avbruten. Avförd

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
37	148	Järn	Sintrad lera/sand				1	11	
37	148	Järn	Spik				3	38	Avförd
37	148	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	13	Ljusbrun glasyr. Datering 1200-1350.
37	148	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Grönbrun glasyr. Datering 1200-1350.
37	148	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Hals - buk	1	18	
37	148	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	
37	148	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	18	
37	148	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk	1	16	
37	148	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk - botten	1	22	
37	148	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	5	Brandpåverkad
37	148	Keramik	Sländtrissa	Svartgods, odefinierat		Sländtrissa	1	14	Till formen som en dubbelkon.
37	148	Lerklining					1	8	
37	148	Tegel	Golvtegel				1	58	Färg ljusröd. Tillverkad av kalkhaltig lera.
38	162	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	4	Yngre svartgods. Datering 1200-1350.
39	168	Glimmerskiffer					1	6	Glimmerskiffer från Hyllestad i Norge. Användes under medeltiden som kvarnstenar (handkvarnar).
39	168	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk - botten	1	47	
39	168	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	12	
39	168	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Hals - buk	1	11	
40	1	Djurben	Islägg			Djurben, övrigt	1	200	Spetsad framända med ett genomborrat hål. I slutändan även ett borrarat hål. Slipad undersida. Troligen använts som en tidig version av skridsko, alternativ funktion för glättning av linne. Datering medeltid.
40	1	Djurben eller horn	Knapp				1	1	Ett hål i mitten av knappen.
40	1	Djurben eller horn	Knapp				1	1	Fem hål.
40	1	Glas	Föremål, oidentifierat				1	21	Svart tjockt glas, möjligen någon form av kärl.
40	1	Glas	Föremål, oidentifierat				1	2	Blått glas. Möjligen till ett dryckeskärl
40	1	Glas	Föremål, oidentifierat				1	1	Grönt glas. En mindre bit av en hörna. Kan möjligtvis härröra från ett kärl/flaska.
40	1	Glas	Föremål, oidentifierat				1	16	Grönt glas. En glasbit som utgjort en hörna, troligen till ett kärl eller en flask.
40	1	Glas	Kärl			Mynning	1	4	Mörkgrönt glas.

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
40	1	Järn	Bricka				1	11	Fyrkantig järnbricka med ett större runt hål i mitten, ca 14×13 cm stort. Avföres.
40	1	Järn	Järnhaltig				1	168	Rikligt av denna typ av slag kom i schaktets SV hörna. Ev. återanvänt som fyllnad i uppförandet av det stående huset.
40	1	Järn	Järnhaltig	Kniv			1	50	Del av knivblad med bevarat träskaft. Smörkniv. Avförd
40	1	Järn	Kätting				1	27	Länk till kedja. Avförd
40	1	Järn	Spik				6	73	Avförd
40	1	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Kruka	Mynning - hals	1	27	Av typen Östersjökeramik C, med utåtböjd mynning. Dateras till andra hälften av 1100-t
40	1	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	Yngre svartgods. Datering 1200-1350
40	1	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	4	Yngre svartgods. Datering 1200-1350.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	4	Brun glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	Brun glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	5	
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Brun glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	1	7	Ljusbrun glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Krus	Botten	1	12	Brun glasyr utsida, ljusgrön glasyr insida.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Tallrik	Buk - botten	1	15	
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning - hals	1	6	Rödbrun glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	6	
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	hals - buk	1	7	Brungrön glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	Ljusbrun glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	Ljusbrun glasyr på insidan, mörkbrun glasyr på utsidan.
40	1	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	5	Brun glasyr. Datering 1200-1350.
40	1	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Mynning - hals	1	9	Inåtböjd mynning. Datering 1000-t, 1100-t första hälft

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
40	1	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Buk	1	6	
40	1	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	7	
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Buk - botten	1	7	Stämplad blomdekor på insidan.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat		Lyft-upphängnings anordning	1	6	Grönbrun glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Kanna	Lyftanordning - buk	1	58	Brungrön glasyr. Datering 1200-1350.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Trebensgryta	Fot	1	48	Brunröd glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kanna	Buk - botten	1	8	Grönbrun glasyr på insidan och undersidan av botten.
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Trebensgryta	Fot	1	15	Oglaserad. Datering 1250-1700
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Trebensgryta	Fot	1	8	Oglaserad. Datering 1250-1700
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, Siegburg	Oidentifierad	Buk - botten	1	13	Datering 1350-1630-t
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, Siegburg	Oidentifierad	Hals - buk	1	14	Slamglaserat. Datering 1350-1630-t
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Kanna	Lyft-upphängnings anordning	1	67	Mörkbrun glasyr, svårt att bedöma om den tillhör typen äldre- eller yngre rödgods.
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning - buk	1	12	Gul glasyr.
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	26	Brun glasyr på insidan. Oglaserad utsida.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Bägare	Buk - botten	1	5	Mörkgrön invändig glasyr. Grått gods.
40	1	Keramik	Kärl	Oidentifierad	Oidentifierad	Hals - buk	1	18	Möjlig av Niedersachstyp. Svår keramik skärva att typ bestämma
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, Westerwald	Oidentifierad	Hals	1	7	Mörkblå glasyr. Datering 1500-t slut, 1600-t
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	1	2	Möjlig stengods av typen Westerwald. Mörkblå glasyr.
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, odefinierat	Oidentifierad	Hals	1	5	Ljusgrön glasyr. Har ej kunnat bestämma vilken godstyp den tillhör. Godset är vitt med en ton av sandgult.
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	6	Grått gods. Rödbrun sinterengobe såväl på ut- som insida. På insidan drejfaror med drejås. Möjlig av typen av Limburg
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Salvekrus	Buk - botten	1	14	Rödbrun glasyr på insidan. Medicinkärl
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Mynning - botten	1	55	Brun och vit glasyr.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat, Tallrik	mynning - buk	1	15	Datering 1500-1800-tal
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk - botten	1	10	Svartbrun glasyr. Datering 1500-1800-t

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	1	5	Svart glasyr på ut- och insida. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	1	7	Mörkbrun glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk - botten	1	22	Mörkbrun glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	Mynning - buk	1	51	Mörkbrun glasyr invändigt, gul och ljusbrun glasyr utvändigt. Datering 1500-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning - buk	1	27	Mörkbrun glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	10	Svart glasyr på utsidan, mörkbrun glasyr insidan. Datering 1500-1800
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	22	Mörkbrun glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Mörkbrun glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Utsida svart glasyr, insida mörkbrun glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Bägare	Buk	1	/	Brunröd glasyr på såväl ut- som insida. Dessutom gul glasyr på utsidan. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	Ingen glasyr.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat/Tallrik	Botten	1	8	Gul, vit och brun glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat/Tallrik	Mynning - botten	1	22	Vit och grön glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Tallrik	Mynning - botten	2	23	Brun glasyr och målad vit dekor. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Tallrik	Mynning	1	2	Målad vit dekoration. Datering 1500-1800
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Lyftanordning - mynning	1	17	Brun glasyr. Mynningsbit med en del av ett handtag kvar. Datering 1350-1800.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Tallrik	Mynning - botten	1	18	Vit målad och gul glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat/Tallrik	Mynning - buk	1	14	Rödbrun glasyr. Vit målad dekor. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	4	Ljusbrun glasyr. Datering 1350-1800.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat/Tallrik	Mynning - buk	1	5	Mörk dekor. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Hals - buk	1	4	Svart glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	2	Grön glasyr. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	1	5	Brun glasyr på insidan. Datering 1350-1800-t.

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Mynning - botten	1	6	Ljusbrun glasyr på insidan. Vit målad dekoration på utsidan. Datering 1500-1800
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat/Tallrik	Mynning - botten	1	18	Gul glasyr och vit målad dekoration. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Skuldra - botten	1	2	Vitgul målad dekor. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kanna	Lyftanordning - mynning	1	16	Brun glasyr. Mynning och del av handtag. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Lyft-upphängningsanordning	1	10	Ingen glasyr. Del av ett handtag.
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Lyft-upphängningsanordning	1	27	Mörkbrun glasyr, fläckvis. Del av ett handtag.
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Fat/Tallrik	Mynning - botten	1	7	Ingen glasyr.
40	1	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	4	Brun glasyr och en gul målad dekorlinje. Datering 1200-1350.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat		Mynning	1	7	Grönbrun glasyr. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat/Tallrik	Mynning - botten	1	6	Ljusbrun glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat/Tallrik	Mynning - botten	1	9	Grön glasyr med målad ljusgrön dekor. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	5	Brun glasyr. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Svartbrun glasyr på ut- och insidan. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Svartbrun glasyr.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Dekor målning på vit glasyr. Datering 1500-1800
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Brun glasyr på insidan.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	Buk - botten	1	62	Brun glasyr på insidan. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	1	Brun flammig glasyr. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	1	Sandgul glasyr med vit målad dekor.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	1	Ljusbrun glasyr på utsidan, mörkbrun glasyr på insidan. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Målad dekoration i brunt, vit och grönt. Datering 1500-1800
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Brun glasyr på insidan. Datering 1350-1800-t.

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Svårt att bedöma om det är frågan om äldre- eller yngre rödgods.
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Ingen glasyr.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning	1	11	Gul glasyr, sandgul till färgen. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	Buk - botten	1	25	Vit glasyr med grön dekor.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Gul glasyr.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Brunröd glasyr på insidan. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Svart glasyr. Datering 1500-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Oglaserad.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Mynning - buk	1	25	Möjligen tillhört någon form av djupt fat, ho, dropppanna. Insidan vit glasyr, gul/rosa glasyr på utsidan.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Brunröd glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Brunsvart glasyr
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Brun glasyr. Datering 1350-1800.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	Brun glasyr på insidan. Datering 1350-1800
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Brun glasyr. Datering 1350-1800.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Brun glasyr på insidan. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Grönbrun glasyr på in- och utsida. Datering 1350-1800-t.
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, yngre	Oidentifierad	Odefinierad	1	17	Höganäs keramik. Datering 1800-1900-t.
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, yngre	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	Höganäs keramik. Datering 1800-1900-t.
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, yngre	Oidentifierad	Odefinierad	1	8	Höganäs keramik. Datering 1800-1900-t.
40	1	Keramik	Kärl	Porslin	Oidentifierad	mynning	1	1	Blåvit dekor.
40	1	Keramik	Kärl	Porslin	Oidentifierad	Odefinierad	1	2	Blåvit dekor.
40	1	Keramik	Kärl	Porslin	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Blåvit dekor.
40	1	Keramik	Kärl	Porslin	Oidentifierad	Mynning	1	1	Blåvit dekor, med inslag av gulddekor.
40	1	Keramik	Kärl	Porslin	Oidentifierad	Odefinierad	1	1	Blåvit dekor.
40	1	Keramik	Kärl	Porslin	Tallrik	Mynning - botten	11	55	Avförda. Vitt porslin från 1800-1900-t.
40	1	Keramik	Kärl	Porslin	Oidentifierad	Lyft-upphängningsanordning	1	3	Blå dekor.

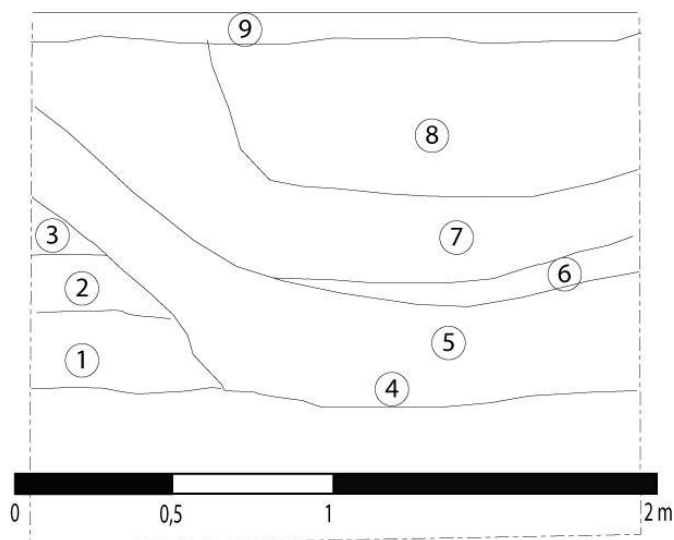
Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, yngre	Flaska	Buk - botten	1	116	Sannolikt en stengodsflaska för mineralvatten. Datering 1700-1800-t
40	1	Keramik	Kärl	Stengods, yngre	Flaska	Buk - botten	8	452	Sannolikt en stengodsflaska för mineralvatten. Datering 1700-1800-t
40	1	Koppar	Kopparhaltig				1	13	Tunn kopparplåt med två små runda hål i mitten. Avförd
40	1	Koppar	Kopparhaltig				1	2	Två sammanslagna tunna kopparplåtar. Avförd
40	1	Kopparlegering	Slagg				1	11	
40	1	Lera	Kritpipa			Skaft	1	1	
40	1	Lera	Kritpipa			Skaft	1	1	Datering 1600-1700-t
40	1	Lera	Kritpipa			Skaft	1	7	Datering 1600- 1700-tal
40	1	Lera	Kritpipa			Skaft	1	3	Ornerad. Datering 1600-1700-t
40	1	Lera	Sintrad lera/sand				1	3	
40	1	Oidentifierbar metall	Kopparhaltig				2	12	Restprodukt vid gjutning
40	1	Tegel	Tegel, oidentifierat				1	176	Påminner om golvtegel. Skiljer sig dock från golvtegel via sin litenhet. Har mörkbrun glasyr på två sidor. Kan p.g.a. detta använts som utsmycknings detalj i en konstruktion som exempelvis en ugn eller spis.
41	85	Läder	Hantverks avfall						Avförd
41	85	Övrigt	Rep						Avförd

Fyndlista Billegården 21, FU, VA-schakt 2013

KM 93567:1–17

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
1	9	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	6	Sektion C
2	8	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	buk	1	40	Sektion C
3	4	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	mynning	1	8	
4	3	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	13	
5	5	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	13	Sektion BII
6	2	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	8	Sektion C
6	2	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	4	Sektion C
7	5	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	13	Sektion BI
8	18	Djurben	Obearbetat djurben/horn			Djurben, övrigt	1	2	
8	18	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierad	Oidentifierad	Odefinierad	1	17	Östersjö? Rödbränd, glaserad innsida
9	8	Djurben	Obearbetat djurben/horn			Oidentifierat avfall	1	2	Grönfärgad, funnen i brandlager
9	8	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	mynning	1	8	
10	9	Djurben	Nål			Djurben, övrigt	1	14	Sektion C
10	9	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	mynning	1	5	Sektion C
10	9	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	19	Sektion C
10	9	Täljsten				Oidentifierad del	1	100	Sektion C
11	10	Slagg	Järnhaltig				1	56	
12	1	Djurben	Obearbetat djurben/horn				1	46	Del av käke
12	1	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	18	
12	1	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	9	
12	1	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö		buk	1	27	
12	1	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	28	
12	1	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	
12	1	Lera					1	5	Bränd lera
12	1	Lerklining					1	2	Bränd lera
13	10	Tegel	Tegel, oidentifierat				1	6	Avslaf av tegel
14	17	Täljsten					1	23	Ev. täljsten
15		Kopparlegering	Bleck				1	9	
16	6	Kopparlegering	Beslag				1	2	Dräktspänne?, Avförd
17	E3	Läder	Sko			Ovanläder	1	46	Avförd

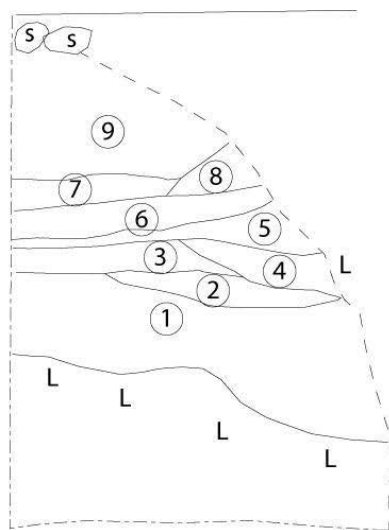
Bilaga 3. Sektioner arkeologisk förundersökning 2013 VA

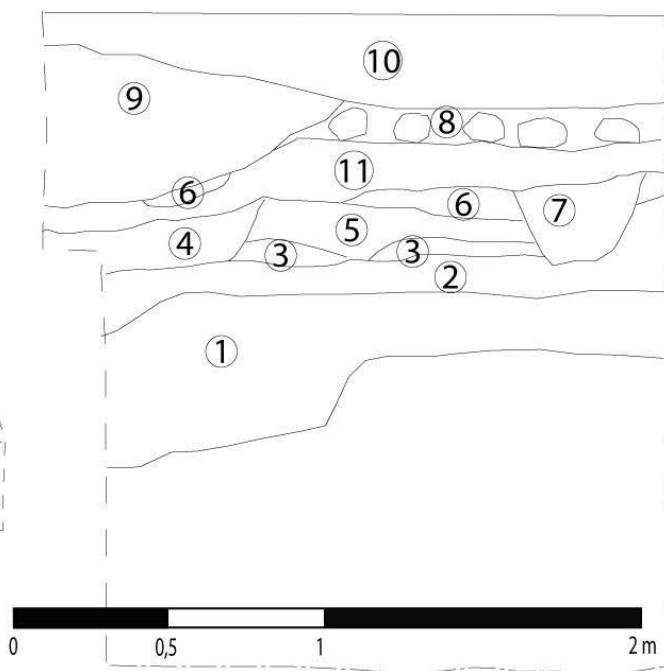
Sektionsbeskrivning A1

1. Brungrått mycket fet, fuktig, lerig och något humör äldre markhorisont. Innehåller djurben och är troligen odlad.
2. Gråsvart kulturlager som innehåller mycket träkol, sot och inslag av bränd lera. Det var lerigt, fett, fuktigt men smuligt till karaktären. Troligen ett avröjt brandlager.
3. Svartbrunt kulturlager som var lerigt och humöst samt innehöll träkol, bränd lera och småsten. Odlad jord.
4. Svartgrått lager med organiskt innehåll, tegel och träkol. Det var fuktigt och verkade vara vattenavsatt.
5. Grått och lerigt kulturlager med stråk av lera. Innehöll bränd lera tegel och träkol. Fyllning i nedgrävning.
6. Gul lera med sten.
7. Grått och lerigt kulturlager med bränd lera, tegel, tegelbrockor och träkol. Fyllning i nedgrävning.
8. Modern fyllning i nedgrävning.
9. Moderna bärlager.

B1

B2

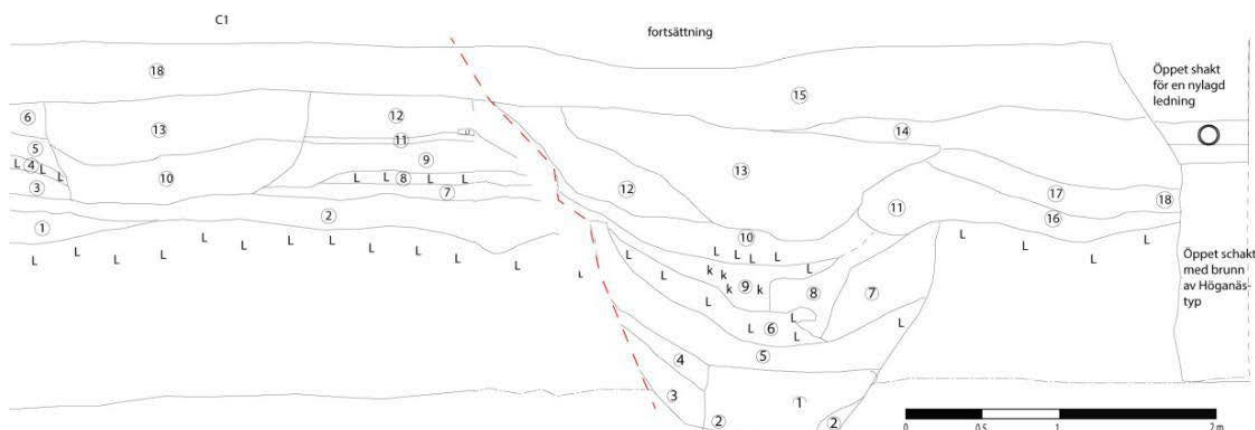

Sektionsbeskrivning B1

1. Brungrått mycket fet, fuktig, lerig med innehåll av gulgrön lera samt djurben. Är troligen odlat.
2. Brungrått mycket fet, fuktig, lerig med innehåll av gulgrön lera, enstaka träkol, aska samt djurben. Är troligen odlat.
3. Brunt kulturlager som innehöll lera och mycket djurben. Odlat lager eller avjämning.
4. Svartgrått organiskt lager som var fuktigt med innehåll av tegelkross och träkol. Gav intrycket att vara vattenavsatt.
5. Grått lerigt kulturlager med stråk av lera och med innehåll av bränd lera, träkol och tegelkross. Lagret utgör en fyllning i en nedgrävning.
6. Gul lera med sten.
7. Grått lerigt kulturlager med stråk av lera och med innehåll av bränd lera, träkol, tegelkross, tegelbrockor och sten. Lagret utgör en fyllning i en nedgrävning.
8. Modern fyllning i nedgrävning.
9. Moderna bärlager.

Sektionsbeskrivning B2

1. Brungrått mycket fet, fuktig, lerig med innehåll av gulgrön lera samt djurben. Är troligen odlat.
2. Svartgrått organiskt lager som var fuktigt med innehåll av tegelkross och träkol. Gav intrycket att vara vattenavsatt.
3. Brunt humöst lager med riklig inblandning lera och med innehåll av träkol. Kan tolkas som ett avröjt lergolv.
4. Brandlager med asklinser i fyllningen för ett stenavtryck eller stolphål.
5. Brunt kulturlager som var fett, fuktigt och kompakt. Lagret innehöll lera, träkol och kalk. Lagret tolkas om odlat.
6. Gul siltig lera. Tolkas som lergolv.
7. Gråsvart kulturlager som innehöll tegel, bränd lera, djurben och taktegel (munk/nunna). Utgör fyllning i nedgrävning eller stenavtryck.
8. Rivningslager med innehåll av sten och taktegel.
9. Moderna bärlager.
10. Bärlager
11. Modern fyllning i nedgrävning.

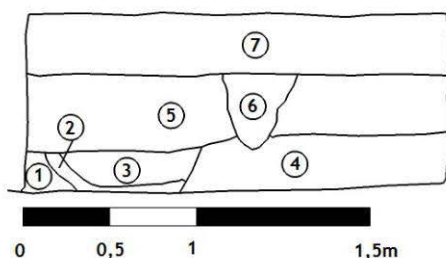
Sektionsbeskrivning C1

1. Brungrått mycket fet, fuktig, lerig med innehåll av gulgrön lera samt djurben. Är troligen odlat.
2. Gråbrunt lerigt kulturlager som var fett, fuktigt och kompakt. Det innehöll enstaka träkol, bränd lera, djurben och enstaka lerkladdar. Tolkas som odlad mark.
3. Gråbrunt lerigt kulturlager som var fett, fuktigt och kompakt. Det innehöll enstaka träkol, bränd lera, djurben och lerkladdar. Tolkas som odlad mark.
4. Gul siltig lera. Tolkas som lergolv.
5. Svart kulturlager som innehöll mycket träkol, sot och trärester. Tolkas som brandlager.
6. Rivningslager med innehåll av sten och taktegel.
7. Brunt lerigt kulturlager av organisk karaktär som var fett och fuktigt. Det innehöll bränd lera, träkol, träfärgningar, djurben och fiskben. Tolkas som ett smutslager under ett trägolv.
8. Brungrått kompakt lerigt kulturlager med stora inslag av lera, djurben och fiskben. Tolkas som ett golvlag.
9. Brungrått lerigt kulturlager som var fett, fuktigt och hade en något smulig karaktär. Det innehöll träkol, småsten, djurben, bitar av nedbrutet trä och fiskben. Tolkas som odlingslager eller utjämning.
10. Svartgrått kulturlager melerat med gul lera. Laget var fet, fuktigt och kompakt samt innehöll träkol, bränd lera, lera, tegelbitar, djurben, fiskben och småsten. Fyllning i nedgrävning.
11. Brunsvart humöst organiskt kulturlager som var fett, fuktigt och något löst. Det innehöll träkol och trärester. Tolkas som ett trägolv som delvis förstörts i en brand.
12. Svartgrått kulturlager som var fett, fuktigt och kompakt med inslag av tegelbitar, träkol, djurben, kalk och lertegel. Tolkas som avröjda brandlager som lagts ut som avjämning för ett odlingslager.
13. Grått kulturlager som var fett och kompakt. Det innehöll tegelbitar, bränd lera, småsten och djurben. Fyllning i nedgrävning.

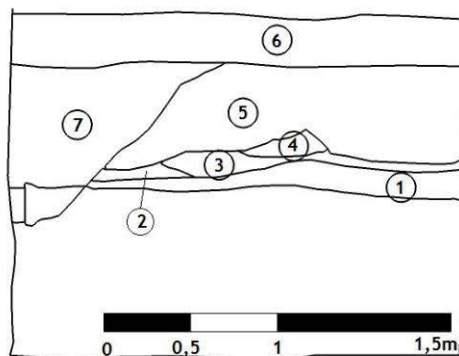
Sektionsbeskrivning C2

1. Brunt organiskt och gödselliknande kulturlager med innehåll av pinnar, småsten, träkol, djurben och fiskben. Lagret påträffades i botten på en brunn och tolkas utgöra primärfyllning samt delar av flätverket från ett kar.
2. Brunt organiskt kulturlager som var fett, fuktigt och mycket kompakt. Lagret tolkas som en del av brunnens kollapsade kar av flätverk.
3. Grå siltig lera som innehöll träkol. Fyllningen tolkas som kringfyllning runt karet.
4. Fyllning kring brunnens kar bestående av siltig lera och äldre omdeponerade odlingslager.
5. Fyllning i brunn bestående av äldre marklager.
6. Fyllning i brunn bestående av sandig lera.
7. Fyllning i brunn bestående av melerade kulturlager med innehåll av gul lera (lergolv).
8. Avröjt brandlager blandat med gul lera som utgör fyllning i brunn.
9. Grått kulturlager som var fett, fuktigt och lerigt med innehåll av organiskt material.
10. Avröjt brandlager blandat med gul lera som utgör fyllning i brunn.
11. Brandlager blandat med gul lera som tolkas vara avröjda brandlager.
12. Grått lerigt kulturlager som var fet, fuktigt och smetigt. Kulturlagret innehöll rikligt med lera, träkol, bränd lera, porslin och tolkas som fyllning i sättningar efter en äldre brunn.
13. Grått lerigt kulturlager som var fet, fuktigt och smetigt. Kulturlagret innehöll lera, träkol, bränd lera, porslin och tolkas som fyllning i sättningar efter en äldre brunn.
14. Grått lerigt kulturlager som var fet, fuktigt och smetigt. Kulturlagret innehöll lera, rikligt med träkol, bränd lera, porslin och tolkas som fyllning i sättningar efter en äldre brunn.
15. Moderna bärlager.
16. Beigebrunt lager med inblandning av gul lera samt med innehåll av småsten, träkol och aska.
17. Melerat lerigt kulturlager som var fett, fuktigt och kompakt. Lagret innehöll bränd lera, rikligt med träkol, organiskt material, trärester, småsten och lerkladdar.
18. Gråsvart lerigt kulturlager som var fett, fuktigt och kompakt. Lagret innehöll tegelkross och kalkbruk utgör fyllningen i ett stenavtryck eller stolphål.

D1

D2

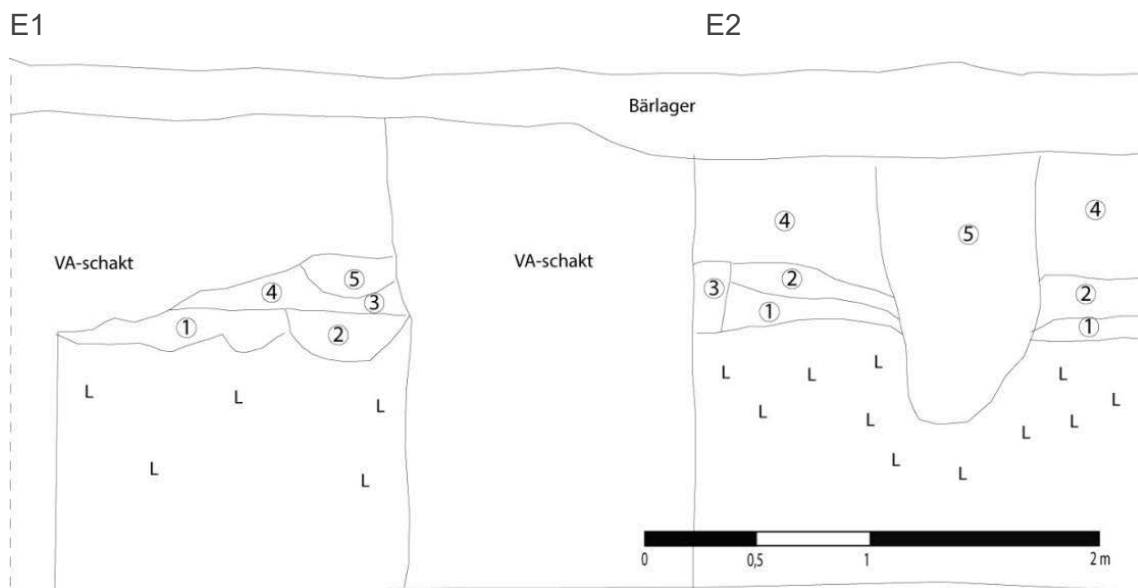

Sektionsbeskrivning D1

1. Gråbrunt lerigt kulturlager som var fett, fuktigt och kompakt. Det innehöll enstaka träkol, bränd lera, djurben och enstaka lerkladdar. Tolkas som odlad mark.
2. Brunrött lager som var fett och fuktigt samt innehöll lite träkol. Tolkas som avföring eller djurdynga.
3. Brungrått kulturlager som var fett, fuktigt och kompakt samt innehöll träkol, bränd lera, lerkladdar och småsten. Kan tolkas som ett delvis avröjt bakgårdslager.
4. Grått lerigt kulturlager som var fett och fuktigt samt innehöll träkol och bränd lera. Lagret var homogent och kan vara odlat.
5. Omrörda kulturlager med moderna inslag som porslin.
6. Bärlager.
7. Fyllning i kulvertschakt.

Sektionsbeskrivning D2

1. Brunt lerigt lager som var fett och fuktigt samt innehöll småsten, djurben, bränd lera och träkol. Utgör ett äldre odlat marklager.
2. Gul lera melerad med grått kulturlager som innehöll träkol. Utgör en fyllning i en nedgrävning kanske bestående av ett avröjt lergolv eller överblivet byggmaterial.
3. Fyllning i en nedgrävning som bestod av omrörda kulturlager.
4. Fyllning i ett rörschakt.
5. Svartbrunt lerigt kulturlager med hög humushalt. Lagret var fett och något torrt samt innehöll tegelkross, djurben, sandigt kalkbruk, träkol, och småsten. Odlade kulturlager eller trädgårdslager.
6. Sandigt kulturlager som bland annat innehöll gult tegel.
7. Bärlager

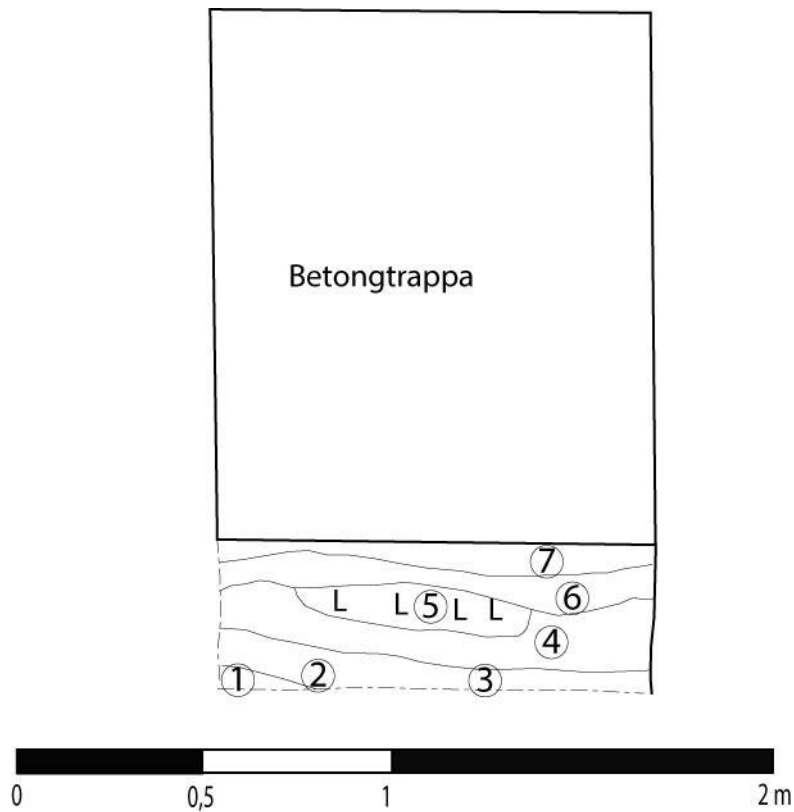

Sektionsbeskrivning E1

1. Beigebrunt lager med inblandning av gul lera samt med innehåll av småsten, träkol och aska.
2. Fyllning i stenlyft bestående av marklager med rikligt med småsten.
3. Gråbrunt kulturlager som var fett, fuktigt som innehöll träkol, bränd lera och gul lera. Utjämning på avröjd yta.
4. Gråsvart lerigt kulturlager som var mycket kompakt. Lagret innehöll träkol, bränd lera och små lerkärl. Odlad mark som eventuellt har blivit hårdtrampad.
5. Fyllning i modern nedgrävning.

Sektionsbeskrivning E2

1. Beigebrunt lager med inblandning av gul lera samt med innehåll av småsten, träkol och aska. Tolkas som odlad marklager.
2. Grå siltig lera som innehöll träkol. Fyllningen tolkas som kringfyllning runt karet.
3. Gråbrun fyllning i nedgrävning för modern ledning.
4. Gråbrunt kulturlager som innehöll porslin. Tolkas som ett odlingslager eller trädgård.
5. Gråbrun fyllning. Melerad lera i nedgrävning.

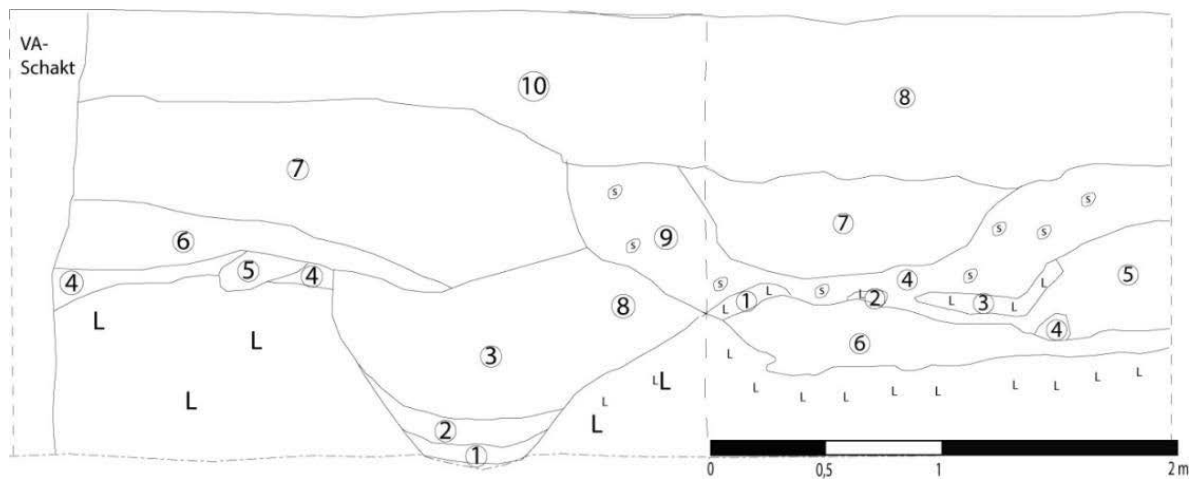

Sektionsbeskrivning E3

1. Brunt fett och humöst kulturlager som innehöll djurben, träkol, lerfläckar och gödsel eller djurdynga. Utgör en fyllning i en brunn eller större nedgrävning.
2. Grön grusig lera som innehöll djurben, småsten och kulturlager. Utgör en fyllning i en brunn eller större nedgrävning.
3. Grön grusig lera i ett jämt lager som innehöll småsten. Lagret var något löst och smuligt. Utgör en fyllning i en brunn eller större nedgrävning.
4. Brunt organiskt lager som var fett, fuktigt och kompakt. Det innehöll pinnar och träkol. Utgör en fyllning i en brunn eller större nedgrävning.
5. Smuliga klumpar av bränd lera med träkol. Fyllning i brunn eller större nedgrävning.
6. Gråbrunt lerigt kulturlager som var mycket fett och fuktigt. Det innehöll småsten och träkol som gav intrycket att vara vattenavsatt. Utgör en fyllning i en brunn eller större nedgrävning.
7. Lins med lera och kalk möjligen hörande till anläggningen av ovan liggande trappa.

E4

E5

Sektionsbeskrivning E4

1. Brunt nedbrutet trä efter ett brunnskar gjort av flätverk.
2. Brunt kulturlager som var fuktigt och fett. Det innehöll träkol, småsten och bränd lera. Primärfyllning från brunn.
3. Brunsvart kulturlager som innehöll träkol, bränd lera, djurben, lerfläckar och småsten. Kan röra sig om odlad lager som används för igenfyllning av brunnen.
4. Gråbrunt lerigt kulturlager som var fett, fuktigt och kompakt. Det innehöll enstaka träkol, bränd lera, djurben och enstaka lerkladdar. Tolkas som odlad mark.
5. Brungrått kulturlager som innehöll träkol, tegelkross och småsten. Tolkas som odlad lager som fyllt ut ett stenavtryck.
6. Grått lerinblandat kulturlager som var fett och fuktigt samt innehöll träkol och småsten.
7. Påförd sentida trädgårdsjord.
8. Fyllning i VA-schakt bestående av kulturlager blandat med lera.
9. Grus.
10. Bärlager.

2020

- 2020:25 Kv Domkyrkan 1, 2, Sankt Laurentius 2, 3, Sankt Mikael 13, 14 och Svartbröder 3. Fornlämning RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län, Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017-2019. Amanda Sjöbeck.
- 2020:26 Kv Kulturen 24 & Kv Tegnér 1, RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017 – 2019. Adam Hultberg.
- 2020:27 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:28 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:29 Kv Carl Holmberg 2, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:30 Kv Brunius 18, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Niclas Kronroth.
- 2020:31 Stora Råby 34:38, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:32 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. VA i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.
- 2020:33 Kyrkogatan 13, Fornlämning RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Truls Månsson.
- 2020:34 Kv Sankt Jakob 13, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Linnea Lidh.
- 2020:35 Vagnmansgårdens lada, Landskrona, Landskrona stad, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:36 Kv Kulturen 4–8, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2019/2020. Aja Guldåker.
- 2020:37 Kv Paradis 43, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:38 Kv Dövstumskolan 11, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2016. Gertie Ericsson och Johan Wallin.
- 2020:39 Kv Botulf 11, fornlämning RAÄ Lund 73:1/lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:40 Kv Gylleholm 14, fornlämning RAÄ Lund 175:1/lämningsnr L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll 2020. Linda Billström.
- 2020:41 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:42 Trolle Ljungby kyrka, Trolle Ljungby socken, Kristianstads kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:43 Åhus 55:51, lämningsnr L1990:4674, Transval, fornlämning Åhus 35, Åhus socken, Kristianstads kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016-2017. Gertie Ericsson och Krister Kåm Tayanin.
- 2020:44 Norra Rörums kyrka, Norra Rörums socken, Höörs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020: 45 Ekska huset, St Peter 28, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:46 Västerstads kyrka, Västerstad, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Victoria Hult
- 2020:47 Östraby kyrka, Östraby, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Victoria Hult
- 2020:48 Flyinge 22:40, Flyinge Kungsgård, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:49 Flyinge 22:40, Flyinge Kungsgård, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:50 Åkarp 3:2, RAÄ Uppåkra 46/L1986:5285. Uppåkra socken, Burlövs kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic och Aja Guldåker.

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen
 Telefon: 046-350406
 E-post: arkeologi@kulturen.com

- 2020:51 Nordstjärnan 56, fornlämning RAÄ Trelleborg 19:1/Lämningsnr 1988:7459, Trelleborg, Trelleborgs kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2020. Linda Billström.
- 2020:52 Södra Esplanaden, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr 1988:5459, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson och Aja Guldåker.
- 2020:53 Kv. Föreningen 13, Lund. Lund fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds socken, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:54 Kv. Kråkelyckan 6, Lund. Lund fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds socken, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Mattias Karlsson.
- 2020:55 Kv Bispen 1, fornlämning 73:1/Lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Gertie Ericsson.
- 2020:56 Östarp 1:3, Gamlegård Kulturens Östarp, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:57 Öveds kyrkogård, Öveds socken, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:58 Kv Domkyrkan 2, kv Historiska museet 1 och Innerstaden 2:1, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5359, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012. Gertie Ericsson.
- 2020:59 Håslövs mölla, Södra Håslöv 18:2, Vellinge kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Henrik Borg.
- 2020:60 Kv Färgaren 29, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:61 Kv Billegården 21, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och slutundersökning 2013. Ivan Balic.